

AYLIK COĞRAFYA KEŞİF DERGİSİ

ATLAS

25 YAŞINDA

SAYI: 306 - EYLÜL 2018 FİYATI: 12.00 TL (KKTC FİYATI 15.00 TL) NO: 2018/09

HIRVATİSTAN / ZAGREB
ÖZGÜR KENT

Çanakkale / Melpomeni Batığı

MEÇHUL SERVET

BOLU
GÖLLER BAHÇESİ

BOZCAADA
RÜZGÂRIN ELİ

EK: LİKYA YOLU
TARİH VE DOĞAYA ADIM ADIM

ATİNA YANGINI
ERİYEN UMUTLAR

VİETNAM
SİYAH HMONGLAR

UZUN MESAFE

ilişkiler için idealdir

EMIRATES EKONOMİ

Kat edilecek yüzlerce mil olunca, sohbet edecek çok vakit var. Birlikte gurme lezzetlerin keyfini çıkarırken en sevdiğiniz film ve programları izleyin.

Daha çok seçenek, daha çok keyif

Emirates

SAYI: 306 - EYLÜL 2018

KAPAK FOTOĞRAFI
MELPOMENİ BATIĞI, ÇANAKKALE / ALİ ETHEM KESKİN

İÇİNDEKİLER

@AtlasDergisi ATLASDergisi atlasdergisi.com atlas_dergisi

ATLAS

Yayıncı
Doğan Burda
Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Direktörü
Murat Köksal

Yayın Danışmanı
Mehmet Yaşin

Yayın Yönetmeni
Kansu Şarman

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)
Mustafa Türker Erşen

Haber Müdürü: Nazlı Kurt
Görsel Yönetmen: Tolga Çoruh
Araştırma: Tevfik Taş
Foto Muhabiri: Turgut Tarhan
Sayfa Yapım: Bahadır Erşık

Fotoğraf Kurulu
Gökhan Tan *(Fotoğraf Danışmanı)*, Yasin Akgül, Sinan Anadol, Ali Murat Atay, Servet Dilber, Şebnem Eraş, Umut Kaçar, Selim Kaya, İzzet Keribar, Ali Ethem Keskin, Zafer Kızılkaya, Ufuk Sarışen, Tolga Sezgin, Hakan Öge, Mustafa Seven, Kerem Yücel

Yazı Kurulu
Füsun Arman, Prof. Dr. Rüstem Aslan (Arkeoloji), Oya Ayman, Nezih Başgelen, Cenk Durmuşkâhya (Botanik), Yard. Doç. Dr. Yıldırım Güngör (Jeoloji), Nedim Gürsel, Prof. Dr. Necmi Karul, Serkan Ocak, Prof. Dr. İlber Ortaylı, Tülay Zihli Özgür, Selcen Pirge, Yeşim Pütgül, Melih Şabanoğlu, Mehmet Sait Taşkıran

Katkıda Bulunanlar
Eren Aytuğ, Murat Bay, Alkım Doğan, Serkant Hekimci, Selçuk Kolay, Şahan Nuhoğlu, Dr. Umut Yıldız

Marka Müdürü
Ayşegül Parlayan

Ankara Temsilcisi: Erdal İpekeşen
0 312 207 00 71
atlas@doganburda.com www.atlasdergisi.com

Yönetim
Tüzel Kişi Temsilcisi: Mehmet Rauf Ateş
Satış ve Dağıtım Direktörü: Egemen Erkorol
Finans Direktörü: Didem Kurucu
Üretim Planlama Direktörü: Yakup Kurtulmuş

Reklam
Grup Başkanı: Nisa Aslı Erten Çokça
Grup Başkan Yardımcısı: Neslihan Can
Satış Koordinatörü: Suzan Özen - Haluk Demir
Satış Müdürü: Hatice Tarhan
Teknik Müdür: Ayfer Kaygun Buka 0 212 336 53 61 - 62

Rezervasyon: Tel: 0 212 336 53 00 - 57 - 59 - Faks: 0 212 336 53 92 - 93
Ankara Reklam: Beliz Balıbey Tel: 0 312 207 00 72 - 73
Hedef Sayfalar: Tel: 0 212 336 53 70 - Faks: 0 212 336 53 91
Bölgeler Reklam Satış Müdürü: Dilek Ünlü Tel: 0 212 336 53 72 - Faks: 0 212 336 53 91

Uluslararası Reklam Satış Temsilcilerimiz
Almanya: Michael Neuwirth
Tel: +49 89 9250 3629, *michael.neuwirth@burda.com*
Avusturya/İsviçre: Christina Bresler
Tel: +43 1 230 60 3050, *Christina.Bresler@burda.com*
Fransa/Lüksemburg/Belçika/Hollanda: Marion Badolle-Feick
Tel: +33 1 72 71 25 24, *marion.badolle-feick@burda.com*
İngiltere/İrlanda: Jeannine Soeldner
Tel: +44 20 3440 5832, *jeannine.soeldner@burda.com*
ABD/Kanada/Meksika: Salvatore Zammuto
Tel: +1 212 884 48 24, *salvatore.zammuto@burda.com*
Yunanistan/Portekiz/İspanya/Hindistan/Asya: Jessica Loose
Tel: +49 89 92 50 2468, *jessica.loose@burda.com*
İskandinav Ülkeleri: Ulrik Brostrom
Tel: +45 2328 9769, *ubr@jbmedia.dk*

Yönetim Yeri
Kuştepe Mahallesi, Mecidiyeköy Yolu Caddesi No: 12
Trump Towers, Kule 2, Kat: 21-23, 34387, Şişli, İstanbul
Tel: 0 212 410 35 66 **Faks:** 0 212 410 35 64

Baskı
Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1. Cad. No:16 Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 444 44 03 • **Fax:** (0216) 365 99 07-08

Dağıtım
Demirören Dağıtım Satış Pazarlama Matbaacılık
Ödeme Aracılık ve Tahsilat Sistemleri A.Ş.
Tel: 0 212 449 63 63

Yayın Türü: Yerel, Süreli, Aylık

FIPP üyesidir

© Atlas dergisi, Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Atlas dergisinin isim ve yayın hakkı Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf, harita, illüstrasyon ve konuların her hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilerek dahi alıntı yapılamaz.

DB Okur Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
okurhizmetleri@doganburda.com
DB Abone Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
Faks: 0 212 410 35 12-13
abone@doganburda.com - www.doganburda.com
Her gün saat 9.00 - 22.00 arasında hizmet verilmektedir.

ULAŞIM SPONSORU

KANSU ŞARMAN ksarman@doganburda.com

Bir batığın esrarengiz hikâyesi

MELPOMENİ BATIĞI, ÇANAKKALE / ALİ ETHEM KESKİN

Geçen ay bu sayfada Yunanistan'daki yangından sonra komşumuzun acısını paylaşmıştık. Atlas fotoğrafçılarından Murat Bay, yangından hemen sonra Atina yakınlarındaki Mati bölgesine gitti ve 88 kişinin ölümüne, onlarca kayıp ve yüzlerce insanın yaralanmasına yol açan, ayrıca büyük bir ekolojik yok oluşa neden olan felaketin tanıklarıyla konuştu, alevlerin kavurduğu sahadan çarpıcı fotoğraflar ve hikâyelerle döndü.

Eylül sayımızın kapak konusu usta dalgıç ve araştırmacı Ali Ethem Keskin'in objektifi ve kaleminden. 1921 yılında Çanakkale'nin Babakale Köyü açıklarında mayına çarparak değerli kargosuyla birlikte sulara gömülen Melpomeni batığına dalan Atlas ekibi, geminin üzerini kaplayan sünger dokunun ardına bekleyen özel hikâyeyi araştırdı.

Bu sayıda Tevfik Taş ve Eren Aytuğ'dan oluşan bir başka Atlas ekibi, Ege'nin rüzgârıyla meşhur adası Bozcaada'daydı. Yüzyıllarca denizcilere korunaklık etmiş bu kara parçası, doğasının ve denizinin güzelliği, lezzetli mutfağı ve tatil imkânlarının yanı sıra artık festivalleriyle de seyyahların, sporcuların ve müzisyenlerin akınına uğruyor.

Alkım Doğan ve Şahan Nuhoğlu'nun Hırvatistan yolculuğunun bu sayıya yansıyan en ilginç sayfaları başkent Zagreb sokaklarından. Sanat, kültür, ticaret ve eğlence hayatının bir arada yaşandığı şehir tarihi özellikleriyle de ilgi çekiyor.

Derginin Likya Yolu ekini de hazırlayan Ersin Demirel, Atlas okurları için Bolu ilinin göllerini gezdi ve sayfalarımıza taşıdı. Ankara ile İstanbul arasında, yemyeşil coğrafyanın içine gizlenmiş çok sayıda gölü barındıran Bolu, doğal güzelliğini korumayı başarıyor.

Bu sayıda Foto Keşif sayfalarında ise Atlas fotoğrafçısı Serkant Hekimci'nin objektifinden Asya'nın en eski halklarından Hmonglar'ın Vietnam'ın Çin sınırındaki Sa Pa bölgesindeki yaşamına konuk oluyoruz ●

The Breitling Jet Squad
Jacques Bothelin
Christophe Deketelaere
Paco Wallaert

AIR
LAND
SEA
NAVITIMER 8
BREITLING
1884
#SQUADONAMISSION

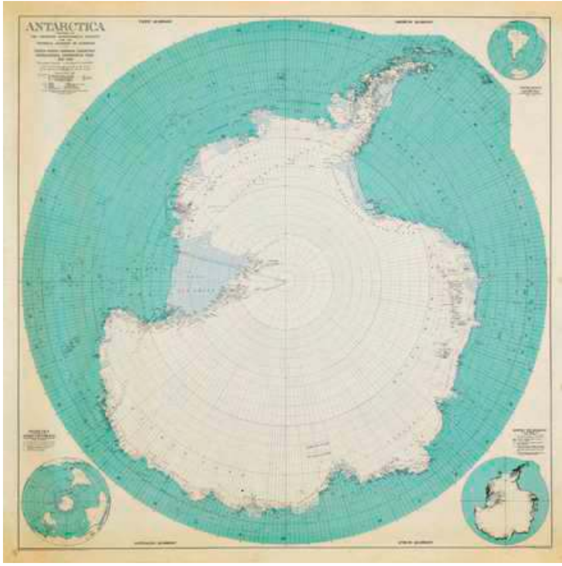

İSTANBUL TASARIM BİENALİ

Okullar okulu

İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından düzenlenen 4. İstanbul Tasarım Bienali, "Okullar Okulu" ana başlığıyla düzenleniyor.

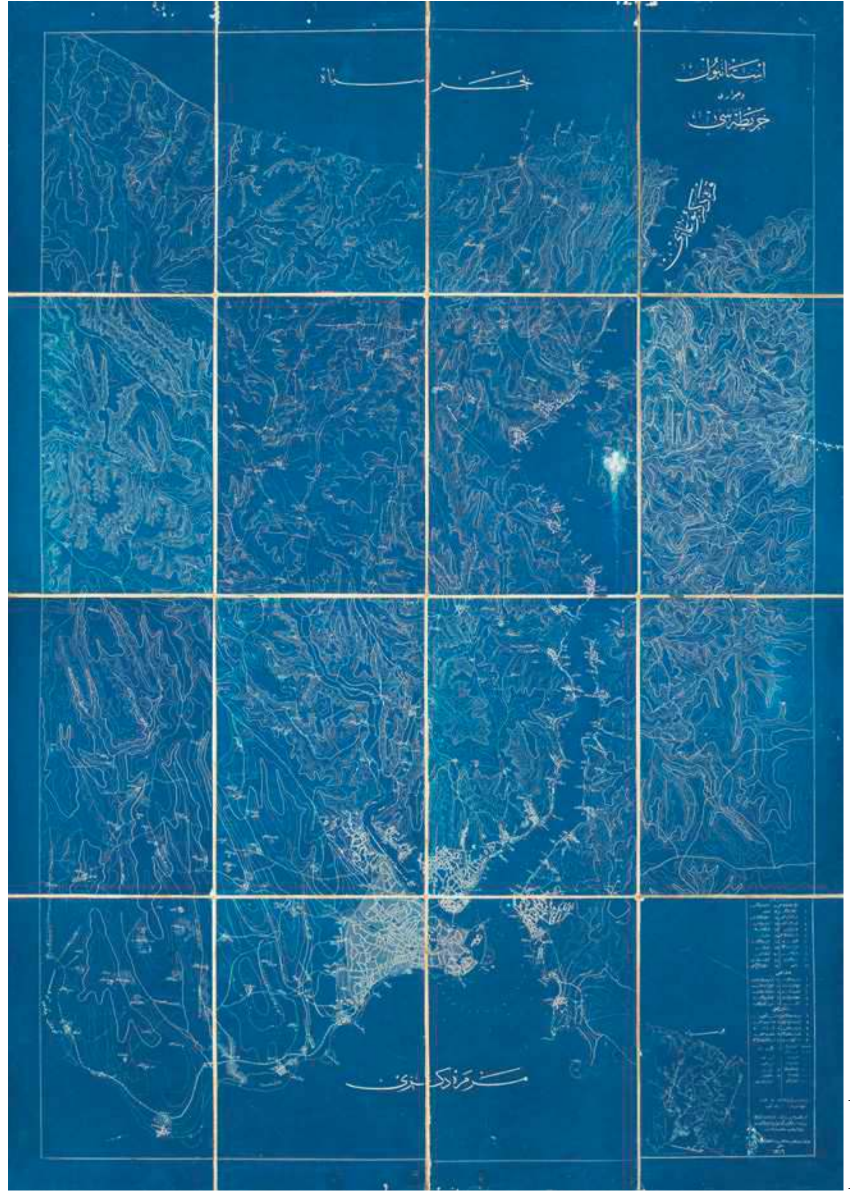
İstanbul Tasarım Bienali, Jan Boelen küratörlüğünde 22 Eylül-4 Kasım 2018 tarihleri arasında gerçekleşiyor. Etkinlikler Akbank Sanat, Yapı Kredi Kültür Sanat, Pera Müzesi, Arter, SALT Galata ve Studio-X İstanbul'da yapılıyor. İstiklal Caddesi'yle birbirine bağlanan bu mekânlar semtin tarihi, sosyal ve kültürel dokusunun parçası olan kuşaklararası ve disiplinler ötesi öğrenme ortamlarını kapsayan üç buçuk kilometrelik bir yürüyüş rotası yaratacak. Tasarım eğitimi üzerine eleştirel bir platform oluşturacak Okullar Okulu, güncel ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler ışığında gelecek senaryolarını tartışmaya açacak. 4. İstanbul Tasarım Bienali, sergiye olduğu kadar projelerinin sergi öncesi hazırlık süreci ve sergi sonrası devamlılığına da odaklanan programıyla bienallerin geleneksel zaman ve mekân sınırlarının dışına çıkıyor. Bienalin 20-21 Eylül tarihlerinde "Okullar Okulu: Oryantasyon" adıyla gerçekleştirilecek ön izleme günleri boyunca Türkiye ve yurtdışından uygulamacılar, eğitimciler ve düşünürler bir araya gelerek farklı konularda sohbetler gerçekleştirecek ●

ANTARKTİKA HARİTASI. AMERİKAN COĞRAFYA CEMİYETİ,1956

ALMAN SU ÜRÜNLERİ AVCILIK HARİTASI, WILLI OHLER, HAMBURG 1935

İSTANBUL HARİTASI ŞABLON, 1901

TURKISH AIRLINES

Miles&Smiles

AYRICALIKLARA YOLCULUK

Siz de Miles&Smiles üyesi olun,
ayrıcalıklı bir dünyaya adım atın.

• Rezervasyon önceliği
• 1.000 Hoş Geldin Mil'i hediye
• Her uçuştan Statü Mil'i kazanma
• Mil'lerle ödül bilet düzenleme
• shopandmiles.com'da Mil'lerle alışveriş

milesandsmiles.com | 444 0 849 | /milesandsmilestr | /milesandsmiles

ATLAS TATİL

Gezme sanatı

CINQUE TERRE, İTALYA / ERSİN DEMİREL

Atlas'ın yılda bir yayımladığı gezme sanatı dergisi Atlas Tatil, okurlarına Türkiye ve dünyanın en cazip seyahat rotalarını tanıtıyor. Sahillerden yaylalara, tarihi şehirlerden ormanlara uzanıyor, yeni yerler keşfediyor, bildik yerlere farklı gözlerle bakıyor. Atlas Tatil, Düzce'nin Akçakoca ilçesinden Muğla'daki Akyaka'ya uzanıyor. Türkiye'ye ait Bozcaada ve Yunanistan'ın Sakız Adası'na gidip Ege'nin iki özel noktasına konuk oluyor. Dergideki bir diğer Yunan adası da İyonya Denizi'ndeki Korfu. İtalya'da beş köyün bir araya geldiği Cinque Terre bölgesi, Nepal'in Pokhara şehri, Norveç'in Bergen ve Oslo şehirleriyle fiyortları da derginin konuları arasında. Akdeniz'in gözde tatil ikilisi Çıralı-Olimpos, Artvin'in Macahel yöresi, Kayseri'de turizme yeni kazandırılan yeraltı şehirleri, Gümüşhane'nin en etkileyici köşelerini dolaşan kültür yolu da Atlas Tatil'de. Güney Amerika ülkesi Ekvador, Slovakya'nın kültür sanat durağı Kosice, yürüyerek Budapeşte keşfi de derginin sayfalarında.

MATTERHORN DAĞI/İSVİÇRE

Eğitim için tırmanış

Gezgin M. Sacit Erdem, eğitime destek için İsviçre'deydi. Erdem, "Eğitim İçin Daha Yükseğe, TEGV'le!" projesi çerçevesinde Türk Eğitim Vakfı adına bağış toplamak amacıyla İsviçre'deki Matterhorn Dağı'nda bir tırmanış faaliyeti gerçekleştirdi. 11-18 Ağustos 2018 tarihinde gerçekleştirilen etkinlikte, TEGV Mersin Öğrenim Birimi'ne gelecek 1600 çocuğun bir yıllık eğitim desteğine kavuşması planlanıyor. Ağustos ayı boyunca toplanan bağışlar çocukların eğitimi için kullanılacak. TEGV, Türkiye'nin 72 noktasında her sene yaklaşık 8 bin gönüllüsüyle ilköğretim çağında (6-14 yaş) bulunan, imkânları kısıtlı çocukların eğitimi için faaliyet gösteren 23 yıllık bir sivil toplum kuruluşu. Çocuklar TEGV sayesinde bilişim, matematik, fen ve sanat dallarını eğlenerek öğrenmenin yanı sıra okuma, anlama ve yazma becerilerini de geliştiriyorlar.

Ekonomist

ANADOLU 500

TEB'İN DESTEĞİYLE
ANADOLU KAPLANLARI BÜYÜYOR!

Ekonomist ile birlikte 15 yıldır, Anadolu'nun 500 Büyük Şirketi araştırmasını yaparak Türkiye'nin girişimcilik ruhunu tüm ülkeye duyuruyoruz. Siz de şirketinizin verilerini paylaşarak araştırmaya katılın, daha kapsamlı bir liste oluşturmamızda katkıda bulunun.

Anadolu'nun en büyük 500 şirketi listesine girebileceğinizi düşünüyorsanız www.teb.com.tr veya www.ekonomist.com.tr adresine girerek ilgili formu doldurmanız yeterli olacaktır.

TEB

teb.com.tr / 444 0 832

ÇAY

En güzel nerede içilir?

Çay, Türkiye'nin doğasını ve kültürel değerlerini tanıtan yepyeni bir sosyal projenin parçası oldu. Sosyal medya kullanıcılarına "en güzel çay nerede içilir" sorusunu soran Doğuş Çay, Türkiye'nin dört bir yanından gelen çay keyfi fotoğraflarına, web sitesinde ve instagram sayfasında yer veriyor.

Projeye katılan sosyal medya kullanıcıları, Türkiye'nin en güzel köşelerinde çay keyfi yaparken çektikleri manzara fotoğrafları ile projeye destek oluyor.

"En Güzel Çay Nerede İçilir" projesi ile ülkenin dört bir yanından gelen fotoğraflar bir yılın sonunda özel bir sergi ile sanatseverlerle buluşacak. Sergi, binlerce farklı kişinin çektiği fotoğrafların yer alacağı ilk sergi olma özelliğini taşıyacak.

Türkiye'nin kültür ve tarihi mirasının farkındalığını ortaya çıkarma amacı taşıyan bu serginin, aynı zamanda ülke tanıtımına da katkıda bulunması hedefleniyor.

MUŞ OVASI

DARIPINARI, KARAGEÇİT, MERSİN

EMİNÖNÜ, İSTANBUL

FESTİVAL

İstanbul kahvesi

İstanbul Coffee Festival, 20-23 Eylül 2018 tarihleri arasında Küçük Çiftlik Park'ta beşinci kez düzenleniyor. Dream Sales Machine'in Axess'in ana sponsorluğunda gerçekleştirdiği festivalin bu yılki temaları "The Source, The Journey, The People". Festival öncesinde, 17-19 Eylül 2018 tarihleri arasında düzenlenen "IFC Haftası: Playground" kapsamında ise her gün farklı bir mekânda lezzet, müzik ve kahve buluşmaları gerçekleşiyor. Festivalin temalarından "The Source" çerçevesinde kahvenin ortaya çıkışının ve dünyaya yayılmasının öyküsü, kahve kültürlerinin çeşitliliği hakkında seminerler düzenleniyor. "The Journey" başlığında ziyaretçiler, atölyeler ve profesyonel kahve yapma teknikleriyle buluşuyor. "The People" temasında ise katılımcılara alternatif müzik festivali atmosferinde sürpriz isimler ve gruplarla çeşitli etkinlikler ve canlı müzik performansları sunuyor. Etkinliğin biletlerine *dsmbilet.com* adresinden ulaşılabilir.

Senin Tercihin **Benim Üniversitem**

aday.aydin.edu.tr | 444 1428 | iaukampus

DÜNYA KİTEBOARD ŞAMPİYONASI

Akyaka'da dalga ve rüzgâr

Dünya Kiteboarding Şampiyonası 5-9 Eylül 2018 tarihleri arasında Muğla'nın Ula ilçesine bağlı Akyaka Mahallesi'nde düzenleniyor. Akyaka önümüzdeki dört yıl boyunca şampiyonaya ev sahipliği yapacak ve tüm dünyadan sporcuları ağırlayacak. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen Turkey Home kampanyası dahilinde gerçekleşen şampiyonaya 15 ülkeden 36 sporcu katılıyor. Dünya Kiteboard Şampiyonası'na Türkiye'den biri erkek, biri kadın olmak üzere iki sporcu katılıyor. Race Marketing & Management'ın ikinci kez düzenlediği şampiyonaya Kültür ve Turizm Bakanlığı, Muğla Valiliği, Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Muğla Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve Türkiye Yelken Federasyonu destek sağlıyor.

ORDU

Çamaş Kanyonu macerası

Ordu'nun Çamaş ilçesi Budak Köyü'nde bulunan Çamaş Kanyonu, doğa ve maceraseverlerin son zamanlardaki gözdelerinden. Fotoğraf sanatçısı Mehmet Şenocak ve dağcı arkadaşı Erdem Souksu geçtiğimiz haftalarda burada bir kanyon geçişi gerçekleştirdi. Karadeniz bölgesindeki zorlu hava koşullarına rağmen başarılı bir zamanlama ile kanyona giren ikili, iki buçuk kilometrelik parkuru yaklaşık üç saatte tamamladı. Kanyon geçişinde birçok farklı kamera ile görüntü alan ikili, kanyonun dışarıdan görülemeyen güzelliklerini de gözler önüne serdi. Özellikle kanyonun ilk 500 metresinin zorlu ve heyecanlı geçtiğini belirten Mehmet Şenocak, içeride doğanın muhteşem olduğunu, zorlu fakat zevkli bir kanyon geçişi gerçekleştirdikleri ve doğa sporcularının Çamaş Kanyonu'ndan büyük zevk alacaklarını söyledi.

MEHMET ŞENOCAK

FOTOĞRAF MAKİNESİ

Seyahat dostu

Fujifilm, sadece 280 gram ağırlığında ultra hafif bir fotoğraf makinesini tanıttı. X serisinin yeni üyesi XF10, 28mm F2.8 objektife sahip. Bluetooth bağlantısı içeren XF10 ile fotoğraflar, doğrudan akıllı telefonlara aktarabiliyor. Bu özellikle sosyal medya hesaplarında paylaşımlar, hızlı bir şekilde yapılabiliyor. Rahat taşınmasından dolayı özellikle seyahatlerde rahatlıkla kullanılabilen Fujifilm XF10 hem 4K, hem de yüksek hızlı video çekim özellikleriyle çekim kalitesini arttırıyor ve bataryası sayesinde aralıksız 330 kare fotoğraf çekebiliyor.

Pasifik Fitness 5. Levent'de

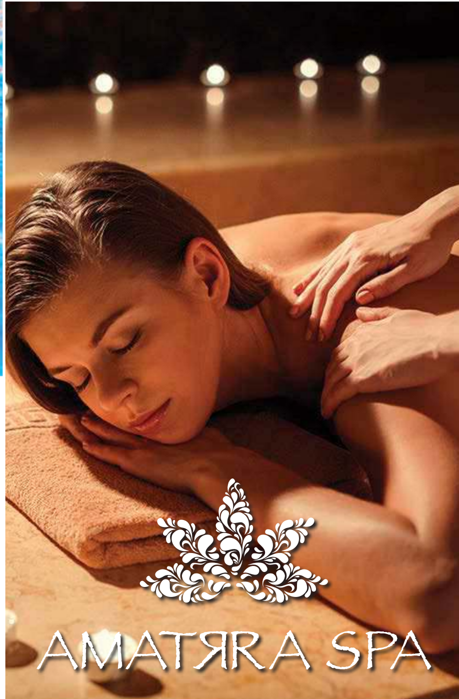
Pasifik
FITNESS

Şehrin yeni çekim merkezi 5.Levent'te Pasifik Fitness Farkıyla!

3000 m² alana kurulu, gün ışığından sürekli faydalanarak egzersiz yapabileceğiniz Pasifik Fitness & Spa açılıyor.

Gym&cardio, ağırlıklı istasyon çalışması, yarı olimpik kapalı havuz, güneşlenme terası, pilates reformer ve aerobik studio alanları, crossfit, basketbol salonu, VIP bay-bayan soyunma odaları, sauna-buhar banyosu, VIP Spa suit ve özel dizayn edilmiş odalardan oluşan Amatrra Spa, cafe ve otoparkımız ile Pasifik Fitness spor salonu üyelerine eşsiz bir hizmet sunmaktadır.

Konusunda uzman eğitmenler eşliğinde yüzme, pilates, yoga ve fitness alanlarında Personal Traning hizmetimizden yararlanabileceğiniz gibi, günün stres ve yorgunluğundan uzaklaşmak için AMATRRA SPA'da kendinizi şımartabilirsiniz.

Bu bir ilandır.

5.Levent • Divan Residence at Bomonti Plaza • Mercure Istanbul City Bosphorus • Hayattepe Residence
+90 554 161 17 72 • pasifikfitnessturkey • www.pasifikfitness.com.tr

Managed by TD Atlas Group of Companies

ÇANAKKALE/TEVFİKİYE KÖYÜ

Troya'nın izinde

Troya'nın dünyaya tanıtılması için uluslararası ölçekte başlatılan kültür ve turizm hamlesi çerçevesinde Çanakkale'nin Tevfikiye Köyü'nün arkeo-köy olarak düzenlenmesi, bir açık hava müzesine dönüşmesi hedefleniyor.

2018 Troya Yılı kapsamında OPET'in "Tarihe Saygı Projesi" ile arkeo-köy'e dönüştürülmesi planlanan Tevfikiye Köyü'nde çalışmalar devam ediyor. Troya antik kentini sınırlarında barındıran ve antik kenti ziyaret edenlerin güzergâhında bulunan köyde Troya dönemini yansıtan yenileme çalışmaları yapılıyor. Önümüzdeki günlerde açılacak Troya Müzesi'ne ve Troya Ören Yeri'ne en yakın yerleşim olması nedeniyle proje için seçilen köyde restorasyon çalışmaları devam ediyor. Diğer taraftan köy sakinlerine yönelik kurslar düzenleniyor. Pansiyonculuk için turizm eğitimi, hediyelik eşya üretimi için takı, kitre bebek yapımı gibi konularda dersler veriliyor.

Tevfikiye Köyü'nü mola verilen, gezilen, organik sebze-meyve, hediyelik eşya alışverişinin yapıldığı, Troya tarihinden motiflerin yer aldığı, yerli ve yabancı ziyaretçilere en iyi hizmeti veren örnek bir köy haline getirmeyi arzu ettiklerini söyleyen Opet Yönetim Kurulu Kurucu Üyesi Nurten Öztürk şöyle devam ediyor: "Tüm çalışmalar tamamlandığında Tevfikiye Köyü, Troya dönemini yaşatan binaları ve figürleri ile tarihi ve mitolojik bir anlam kazanacak."

Köyde yapılan bazı çalışmalar şöyle:

TROYA EVİ

KÖY PANSİYONU

Köyün giriş yolu ve çevresi düzenleniyor.

Köy kahvesi, düğün salonu ve sağlık ocağında "Troya 6" dönemi konseptine göre mimari yenileme çalışmaları yapılıyor.

Köy meydanındaki düğün salonu, müze ve kültür sanat merkezine dönüştürülüyor.

1895 yılında İntepe/Erenköylü bir Rum bir usta tarafından Troya Ören Yeri'nden alınan taşlarla inşa edilen tarihi köy camisi, aslına uygun şekilde yenileniyor.

Geniş Troya ovasına hâkim noktada konumlanan ve Troya Meydanı olarak adlandırılan meydan, seyir alanı olarak düzenleniyor.

Köy kahvesinin bahçesinde bulunan bina, Troya evi konseptinde restoran olarak kullanılmak üzere yenileniyor.

Troya Meydanı ve cami arasında kalan boş alanda peyzaj düzenlemesi yapılıyor ve minyatür bir şelale oluşturuluyor.

Köy içinde yer alan ve kullanılmayan eski köy okulu pansiyona dönüştürülüyor.

Köydeki binalara boya desteği verilerek mülk sahiplerinin, Troya ruhuyla örtüşecek şekilde belirlenen desen, renk ve motiflere göre evlerini boyaması ve bakımını yapması sağlanıyor.

Köy girişindeki satış stantları yenileniyor.

Tevfikiye Köyü sakinlerine yönelik Çanakkale Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü işbirliği ile kurslar düzenleniyor. Kursların ilk etabı tamamlandı. Şubat ayında başlayan kurs programı kapsamında toplam 964 saat eğitim verildi ●

Dersler başlıyor
%30 indirim fırsatı devam ediyor!

Tüm Bonus ve Garanti kartlarınızla KidzMondo gişelerinden alacağınız biletlerde %30 indirim sizi bekliyor.

%30

TRUMP İSTANBUL

*%30 indirim kampanyası 01-30 Eylül 2018 tarihleri arasında KidzMondo gişelerinden alınan biletlerde geçerlidir. İndirim ödeme esnasında otomatik olarak toplam tutara yansıtılacaktır. Kampanyaya tüm Garanti Bonus kartlar, American Express, Miles&Smiles, Paracard'lar ve diğer bankaların Bonus özellikli kartları dahildir. Kampanya online bilet alımlarında geçerli değildir. Başka kampanyalarla birleştirilemez.

#kidzmondoistanbul | www.kidzmondoistanbul.com

SPONSORLARIMIZ

Hürriyet KANAL D PEGASUS ÜLKER

SERVET DİLBER

KÜRESEL ETKİNLİK GÜNÜ

İklim için ses ver

İklim değişikliğinin sebeplerinden fosil yakıtlara karşı dünyanın dört bir yanındaki yerel topluluklarla birlikte mücadele eden 350.org aktivistleri Nevşehir'de, Kapadokya semalarında balonda açtıkları pankartla herkesi 8 Eylül Küresel Etkinlik Günü'nde ses vermeye davet etti.

Türkiye'de Küresel Etkinlik Günü kapsamında yedi etkinlik noktası var. İstanbul'da boğazın iki yakası Kadıköy ve Sarıyer'de, Kırklareli'nde, Çanakkale Kazdağları'nda ve Güzelyalı Plajı'nda, Antalya'da Alakır Vadisi'nde ve Eskişehir'de Odunpazarı'nda çeşitli etkinlikler düzenleniyor. Küresel ısınmayı bir buçuk-iki derece sınırında tutmayı hedefleyen Paris İklim Anlaşması'nın hedeflerine ulaşabilmek için yerel yönetimleri iklim taahhütlerinde bulunmaya davet eden Küresel İklim Eylem Zirvesi, 12-14 Eylül 2018'de ABD'de, California'da gerçekleşiyor. Küresel etkinlik günü kapsamında kendi etkinliğinizi oluşturmak ve daha fazla bilgi almak için *www.iklimicinsesver.org* sitesini ziyaret edebilirsiniz.

COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Altı yeni yerel tat

Bulunduğu yöreyle özdeşleşen altı ürününün daha coğrafi işaretleri tescillendi. Türkpatent tarafından yayımlanan 1 Ağustos 2018 tarihli Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni'nde, coğrafi işaret tescili başvurusu yapan altı ürünün tescilinin yapıldığı açıklandı. Türkpatent ve Marka Kurumu'na geçen yıllarda başvurusu yapılan ürünlerden Karacadağ pirinci, Mut zeytinyağı, Çameli fasulyesi, Korkuteli karyağdı armudu, Melli inciri ve Afyonkarahisar patatesli ekmeği coğrafi işaret tescili aldı.

Karacadağ pirinci, Diyarbakır'da Karacadağ havzasında, Şanlıurfa'nın Siverek ve Viranşehir ile Mardin'in Derik ilçelerinde üretiliyor. Mut zeytinyağı, Mersin'in Mut ilçe merkezinde ve 60'ın üzerinde kırsal alanda üretiliyor. Çameli fasulyesinin tohumları atadan kalma tohumlar; kuşağa aktarılan bu fasulye, Denizli'nin Çameli ilçesi ve köylerinde yetişiyor. Fasulyenin belirgin özellikleri hızlı pişmesi ve kabuk atmaması. Korkuteli karyağdı armudu, Antalya ilinin Korkuteli ilçesinde merkez, kuzey ve doğu mahallelerini içeren alanda yetiştiriliyor. Ürün, Korkuteli karyağdı armudu ismiyle 1950'li yıllardan bu yana yetiştiriliyor. Melli inciri Burdur'un Bucak ilçesinde, doğal habitat içerisinde kendiliğinden yetişiyor. Afyonkarahisar patatesli ekmeği, yapımının her aşamasında özel usuller gerektiren, bayatlama süresi uzun, doyurucu ve besleyici, katkı maddesi kullanılmayan sadece patates ile çeşnilendirilmiş, ekşi mayalı, büyük yuvarlak somun şeklinde ve kendine has kızarmış renginde özel bir ekmek çeşidi.

Coğrafi işaret tesciliyle koruma altına da alınan bu yöresel ürünler, Türkpatent tarafından onaylanan logolarıyla satılabilecek. Bu altı ürünle birlikte Türkiye'de coğrafi işaret tescili alan ürün sayısı 363'e yükseldi.

Siz geldikçe indirimler artıyor eğlence katlanıyor.

2. girişte %20 indirim

3. girişte %30 indirim

4. girişte %40 indirim

5. girişte %50 indirim

Tüm detaylar
www.kidzmondoistanbul.com'da.

• Başka kampanyalarla birleştirilemez.

TRUMP İSTANBUL

#kidzmondoistanbul | www.kidzmondoistanbul.com

SPONSORLARIMIZ

Hürriyet

PEGASUS

ÜLKER

Bodrum'da Bollywood havası

Zerdeçal ve hardal tohumu yağı ile kutsananlar, Bollywood filmlerinden tanıdık figürlerle dans eden akrabalar, Sanskritçe dualar, baharat kokuları... Türkiye'ye taşınan minik bir Hindistan… Bodrum, dört gün üç gece süren "gerçek" bir Hint düğününe ev sahipliği yaptı.

YAZI: AYŞEGÜL PARLAYAN / FOTOĞRAFLAR: BÜLENT ÖZALP

Bodrum Adabükü'nde bir koyun etrafına konumlandırılmış Lux Otel'in içindeki yollardan yokuş aşağıya plaja doğru koştura koştura gidiyoruz. Filmlerden masallardan bildiğimiz, günlerce gecelerce süren Hint düğünü ayağımıza geldi!

Hindistan'ın en zengin ailelerinden Wellknown Polyester'in sahibi Anıl Gupta'nın oğlu Rahul Gupta ile Harshita Agrawall'ın dört gün üç gece sürecek düğün eğlencesinin daha başındayız. Üzeri bolca işlemeli kostüm giyen gelin ve damat, Rus dansçılar eşliğinde Bollywood figürleri sergiliyor. Bombay'da yaşayan ailenin yakın akrabalarından oluşan 200 kişilik davetli grubu var. Tüm oteli kapatmışlar. Düğün için bir havayolu şirketinden özel olarak kiralanan uçakla gelen aile, kendi mutfağından yemekler pişirmesi için 35-40 aşçı, bir o kadar servis elemanı ve organizasyon ekibini de yanında getirmiş. Adeta plaja minik bir Hindistan kurulmuş. Merkezdeki dans eğlencesine katılmayanlar için, yanda ayak masajı yapanlar, kahve falı bakanlar, Hindistan'daki sokak lezzetlerinden sunanlar dahil hiçbir ayrıntı unutulmamış. Hiçbir yemekte et yok, Hindu inancına sahip ailenin tüm bireyleri vejetaryen.

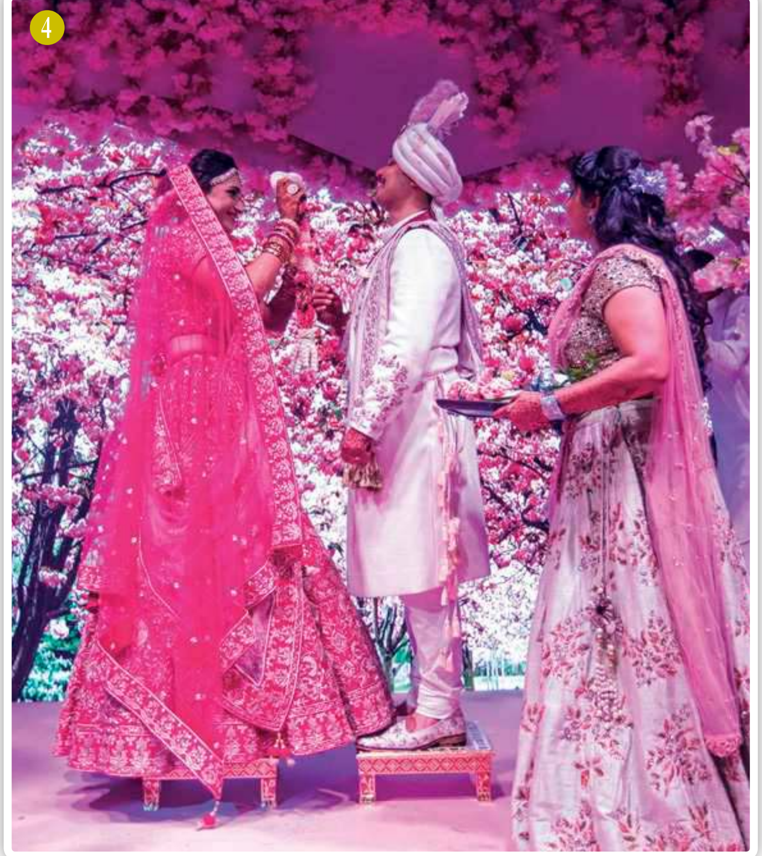
Gelin ve damatta daha büyük olmak üzere tüm davetlilerin ellerinde ve ayaklarında geleneksel motifli, Hintlilerin "mehndi" dediği kınalar var. Kınanın tonu ne kadar koyu olursa damat ile gelin arasındaki bağ da o kadar sağlam oluyor inanışa göre. Nişan günü memleketlerinde kutlanmış. Hindu inancında ailelerin tanıştığı ve düğün tarihine karar verilen nişan gününe "Ganesh Puja" deniyor. O gün, Fil Tanrısı Ganesh'e düğünün iyi geçmesi ve çiftin şansının tüm düğün ritüelleri boyunca iyi olması için dua ediyorlar.

Programda yazan saate göre akşamki "sangeet" (müzik) adlı eğlencenin yapıldığı yere doğru geliyoruz. İki saat rötarlı olarak davetliler ve en sonunda çiftimiz geliyor. Önce damadın, sonra gelinin sahnede uzun uzun kutsanma törenlerinin ardından çift sahnenin tam karşısına kendileri için ayrılan koltuğa geçiyor, ama ilk dansı onlar yapmıyor. Yakınlık sıralamasına göre aile bireyleri çıkıp, bolca provayla ancak kotarılabilecek danslar sergilemeye başlıyor. Sabahlara kadar süren eğlencelerden sonra nihayet büyük gün gelip çatıyor!

Akşamüstü programda yazana göre "baraat" töreninin olduğu yere gidiyoruz. Baraat, eskiden damadın fil, ya da atla gelinin ailesinin beklediği düğün alanına gitmek için akrabalarıyla birlikte konvoy şeklinde yürümesine deniyormuş.

Bir tarafta tüm erkeklere "nehru" denilen uzun yelek tarzında ceketler ve kafalarına takmaları için "safa" hediye ediliyor. Diğer bir tarafta ise askılara asılan üstü bol işlemeli "sari"leri alan kadınlar aynaya bakarak omuzlarından

Plaja kurulan düğün alanında Rahul ve Harshita çifti Rus dansçılarla dans ediyor (1-5). Davetliler "sangeet" gecesinde eğlenip dans eden aile üyelerini seyrediyor (2). Damat, çiçeklerle süslenmiş "hoş geldin şemsiyesi"nde (3). Çift, düğün gecesinin sonunda birbirlerine "varmala" denilen çiçek kolyeleri takıyor ve birbirlerini eş olarak kabul ediyor (4). "Baraat" konvoyunda, önde aile üyeleri dans ederek plajdaki düğün alanına gidiyor, arkalarında klasik arabada damat ilerliyor. Gelinin ailesi ise düğün alanının girişinde damadı bekliyor (6).

sarkıtmaya çalışıyorlar. Bol davul, müzik, gürültü ve karmaşa eşliğinde 10 dakikada alınabilecek bir yolu konvoy neredeyse iki saate yakın bir sürede yürüyor. Damat sahnede beklerken gelin erkek kardeşinin kolunda getiriliyor. Sahnede ikisi de geleneksel tabureler üstüne çıkıyor ve "varmala" denilen çiçek kolyeleri birbirlerinin boynuna takmaya çalışıyorlar. Kim kolyeyi diğerinin boynuna geçirebilirse, diğerinin onun sözünden çıkmayacağı manasına geliyor. En sonunda sabaha karşı "mangal phera" denilen asıl dini törene geçiliyor. Din görevlisi ve aileden yedi sekiz kişinin okuduğu ilahiler eşliğinde başlıyor tören. Ufak mangal tarzı bir yerde yanan ateş eşliğinde söz veriyor çift birbirine. Nikâh şahitliği yerine ölümsüz ve daha kutsal bir şey olan ateş yanında söz vermek çok önemli Hindular için. Böylelikle bu söz sonsuza dek geçerli olacak! ●

KIR KIRLANGIÇLARI

Göçe hazırlık

Türkiye'ye ilkbahar başında üremek için gelen kır kırlangıçları geri dönmenin hazırlıklarını yapıyor. Güney Sahra ve Arap Yarımadası'ndan gelen sekiz kır kırlangıcından bataklık kırlangıcı, ev kırlangıcı, fırtına kırlangıcı, karakanatlı bataklık kırlangıcı, kaya kırlangıcı, kızıl kırlangıç ve kum kırlangıcı, göç için Dicle Nehri kıyılarında toplanıyor. Her sene nisan ve mayıs aylarında gelen ve yaz mevsimi boyunca iki-üç kez üreyen kır kırlangıçları kayalıklarda ve kırsal kesimlerdeki yapılarda balçık ve kurumuş ottan yuvalar yapıyor. Üstü açık yuvaya bıraktıkları beş ile sekiz kadar yumurtadan, iki haftalık kuluçka döneminden sonra çıkan yavruları üç hafta içerisinde büyütüyorlar. Kır kırlangıçlarının olağanüstü göç hazırlığına tanıklık etmek için Diyarbakır'ın UNESCO Kültür Mirası Listesi'ndeki Hevsel Bahçeleri'nin bulunduğu Dicle Nehri kıyısındayım. Sazlıklarda uçuş provası yapan yüzlerce kır kırlangıcı yavrusu (küçük fotoğraf), yetişkin kuşların yardımıyla besleniyor. Uçuş esnasında havada uçan böceklerle beslenen kır kırlangıçlarının göç sırasına günde ortalama 300 kilometre mesafe kat ettiği biliniyor.

YAZI VE FOTOĞRAF: SELİM KAYA

CÜNEYT OUZTÜZÜN

GEDİZ DELTASI/İZMİR

Flamingolar için şimdilik iyi haber

Doğal özellikleri ve canlı çeşitliliğiyle dünyanın en önemli sulak alanlarından biri olan Gediz Deltası'nı üremek için kullanan flamingolar için iyi haber var. Deltadan geçen otoban projesi için "olumlu" verilen ÇED kararı, mahkeme tarafından durduruldu.

İzmir'deki "Körfez Geçiş Projesi" için verilen "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) olumlu" kararına karşı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Ege Çevre ve Kültür Platformu ve Doğa Derneği ile 85 kişi tarafından İzmir 3'üncü İdare Mahkemesi'nde iptal davası açılmıştı. Mahkeme flamingolar lehine karar verdi. ÇED kararının yürürlüğünü durdurdu.

Mahkeme heyeti, projenin, koruma alanlarıyla Gediz Deltası sulak alanı üzerinde oluşturabileceği olumsuz etkilerin yeterince incelenmediğini, ayrıca yine projenin planlama ilke ve esaslarına uygun olmadığına karar verdi.

Doğa Derneği Koruma Programı Koordinatörü İtri Levent Erkol, İzmir Körfez Otobanı'nın inşa edilmesi halinde dünyadaki 10 flamingo türünden birinin yaşadığı Gediz Deltası'nın büyük tehdit altına gireceğini, kuşların ve körfezdeki doğal yaşamın zarar göreceğini belirtti. Alınan kararın, dünya doğa koruma içtihadı açısından tarihi önem taşıdığını savunan Erkol şunları söyledi: "Bu proje bir kent içi ulaşım projesi değildir. İzmir'e herhangi faydası olmayacağı gibi tarihi zararlar getirebilecek bir projedir. Bu proje binlerce kuşun yuvası olan Gediz Deltası'na ve körfeze geri dönüşü olmayan zararlar verecektir."

Gediz Deltası, flamingolar başta olmak üzere çok sayıda kuş türünün dünyadaki en önemli yaşam alanlarından biri. Türkiye'deki 14 uluslararası öneme sahip Ramsar Alanı'ndan biri olan Gediz Deltası, aynı zamanda doğal sit alanı olarak korunuyor. Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip kıyı sulak alanlarından biri ve 40 binden çok flamingonun yuvası olan Gediz Deltası, UNESCO'nun Dünya Doğa Mirası ile ilgili dört kriterin de tamamını sağlıyor. Bu nedenle alınan karar, dünya doğa koruma içtihadı açısından tarihi önem taşıyor. Mahkemenin verdiği bu hüküm bir ara karar. Dava daha sonra tekrar görüşülüp projenin iptal edilip edilmemesi konusunda esas karar verilecek ●

HASANKEYF

Tarihe son bakış

BAHADIR ERŞIK

Hasankeyf'te inşaatı bitme noktasına gelen Ilısu Barajı için artık son adımlar atılıyor. 550 yıllık Zeynel Bey Türbesi'nden sonra Artuklu Hamamı da yeni yerine taşındı. Bayramdan sonra diğer eserlerin de hızla taşınması planlanıyor. Batman'ın Hasankeyf İlçesi'nde Ilısu Barajı'nın yapımına karşı yarım asrı geçen bir mücadele sürdürülüyordu. Ancak baraj için artık sona gelindi. Tarihi Hasankeyf yavaş yavaş taşınıyor, bir değer sualtında kalmaya hazırlanıyor.

Son olarak geçen sene 550 yıllık Zeynel Bey Türbesi'nin taşınma işi tamamlanmıştı. Yakın tarihte 500 ton ağırlığındaki Artuklu Hamamı da aynı yöntemle taşındı. Hazırlıkları tamamlanan İmam Abdullah Türbesi ise bayramdan sonraya kaldı. Daha sonraki aşamalarda Kale Kapısı bütün olarak taşınacak. Kale Kapısı için, Hasankeyf'te bir geçit açılmıştı. Evler tamamen boşaltıldıktan sonra bu taşıma da gerçekleşecek. Ardından Er-Rızk Camii ve minaresi, Sultan Süleyman Camii ve minaresi ile Eyyübi Camii taşınacak. Ancak bu kez bir bütün olarak değil, parça parça taşınacak ve yeni yerleşim yerinde bir araya getirilecek.

Yeni Hasankeyf'te ise inşaatlar tamamlandı. Kamu kurumları ve kamu personeli yeni yerlerine yerleşti. Ancak Hasankeyfliler henüz yeni yerlerine geçemedi. Yapımı tamamlanan 760 konut için hak sahipleri arasında önümüzdeki birkaç ay içinde kura çekimi yapılması planlanıyor. Bölge sakinleri de taşındıktan sonra Hasankeyf'in yeni yerine yerleşimi konusunda tüm aşamalar tamamlanmış olacak.

Ancak Ilısu Barajı'nın su tutma aşaması bir süre daha bekleyecek. Çünkü Hasankeyf'in dışında 130 köy daha sualtında kalacak. Bu köylerin birçoğunda anlaşmalar yapıldı. Kamulaştırmalar tamamlandı, ancak kamulaştırma süreci devam eden halen çok sayıda köy var. Ardından Dicle Nehri üzerinde yaklaşık 150 kilometreyi bulacak göl alanı için su tutma işlemi başlayacak.

TUNCELİ

Hozat'taki yangın

Tunceli'nin Hozat İlçesi'nin Aliboğazı mevkiinde farklı noktalarında yaşanan yangınla ilgili iddialar tartışmalara neden oldu. Yangının başlamasından çok sonra müdahalede bulunulduğu iddiaları yerel yöneticiler ve sivil toplum örgütlerinin tepkisine yol açtı.

Yanıp kül olan ormanların ulusal bir değer olduğunu vurgulayan Tunceli Baro Başkanı Barış Yıldırım bölgede yaşanan gelişmeleri şöyle aktardı: "Anayasa'nın 196'ncı maddesi gereğince devlet ormanlarına zarar verilemez. Derhal önlenmesi gerekir. Munzur Havzası çok zengin bir flora faunaya sahip. 1600 bitki türü içeriyor. Türlerin 293'ü endemik. Yaban hayatı çok güçlü. Bölgede inanç alanları da var. Yangından beş gün sonra yangına müdahale etmek için harekete geçildi. Bölgede mayın bulunması, can güvenliği tehlikesi gerekçesiyle müdahale geç başladı. Havadan müdahale de edilmedi. Bunun için bölgeye yakın bir su kütlesinin bulunmaması ileri sürüldü. Şimdi yangın kontrol altına alınmaya çalışılıyor. Dozer ve iş makineleri kullanılıyor. Biz baro olarak bu süreci hukuksal olarak takip de edeceğiz. Yanan ormanlar bizim milli değerlerimiz. Tunceli de orman ekosistemi çok güçlü. Bölgenin yüzde 75'i dağlık. Meşe ağaçları çok fazla. Bunun korunması ülke açısından çok önemli."

Yangınla ilgili iddalara ilişkin olarak Tunceli Valiliği de bir açıklama yaptı. Valiliğin açıklamasında yangın haberlerinin gerçeği yansıtmadığı, haberlerde kullanılan fotoğrafların Tunceli'ye ait olmadığı, Aliboğazı mevkiinde çıkan örtü altı yangınına orman işletme müdürlüğü ekiplerce gerekli müdahalelerin yapıldığı ve bölgenin kontrol altına alındığı belirtildi.

KAZ DAĞLARI

Şimdi de termik santral tehdidi

Yıllar önce Kaz Dağları'nı altın madeni arama faaliyetleri başlamış, bölge sakinleri buna tepki göstermişti. Altın madenciliği konusunda faaliyetler eskisi kadar hızlı olmasa da devam ediyor. Ancak bu yörenin başı şimdi de termik santrallarla dertte.

GÖKHAN TAN

Çanakkale'ye bağlı Yenice ilçesinin Çırpılar ve Kovancı köyleri yakınlarında yapılması planlanan, yılda 3.52 milyon ton kömür tüketeceği öngörülen, 140 adet futbol sahası büyüklüğünde bir alanı külle kaplayacak santralın iptali için sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar bir araya geldi. 29 Haziran'da yayınlanan ÇED olumlu kararının iptali için TEMA Vakfı, Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği ve Ziraat Mühendisleri Odası dava açtı. Çırpılar Kömürlü Termik Santralı yılda 1.5 milyon ton kül yağmasına neden olacak. Bu, Çırpılar ve Kovancı köylerinin yerleşim alanları kadar bir alanda iki katlı apartman yüksekliğinde (4.7 metre) kül birikmesi anlamına geliyor. ÇED raporuna göre, santral, soğutma için yılda 3.5 milyon metreküp suyu tarımsal sulama amaçlı kullanılan Çırpılar Göleti'nden çekecek. Buradaki su yetmezse yeraltı suları ve yöredeki diğer akarsuların suyu kullanılacak.

İÇME SULARI ETKİLENECEK

Termik santral ve maden projesi, Balıkesir'in Bandırma ilçesine içme suyu temin eden Gönen Barajı'nın uzun mesafe koruma alanı içinde kalıyor. Termik santral ve madencilik faaliyetinden çıkan her türlü atık kolaylıkla içme suyu havzasına ulaşabilecek ve içme suyunun kirlenmesine neden olacak. Projenin, içme ve sulama suyunu tüketeceği, bölgede yetiştirilen kapya biberi, kalkım çileği gibi ürünleri de yok edeceği öngörülüyor.

Dava açan kuruluşlardan TEMA Vakfı'nın Yönetim Kurulu Başkanı Deniz Ataç'ın açıklaması şöyle: "Bölge tarımsal potansiyeli yüksek, verimli tarım arazilerine sahip. Devlet, bu köylerde tarım alanlarının sulanması için gölet inşa ediyor. Dava konusu termik santral bu göletin suyuna ortak oluyor. Bu gölet köyler için inşa edildi, termik santral için değil. Proje sahasındaki muhtarlar ve yöre insanları da bu termik santralın yörelerine zarar vereceğinin farkında, bu nedenle bu santralı istemiyorlar."

Kazdağı Koruma Derneği Başkanı Süheyla Doğan ise görüşlerini şöyle aktardı: "Çanakkale'nin yenilenebilir enerjiden elektrik üretme potansiyeli çok yüksek. Buna rağmen halihazırda ilimizde beş tane kömürlü termik santral ile elektrik üretiliyor ve dokuz tane yeni kömürlü termik santralın yapılması isteniyor. Yenice ilçesindeki Çırpılar Termik Santral Projesi de bunlardan biri. Çırpılar'da çıkarılması planlanan kömür 1.080 kalorilik, yüzde 53'ü kül olan düşük kaliteli bir kömür."

Çalışmakta olan kömürlü termik santralların mevcut etkilerinin zaten oldukça büyük olduğu Çanakkale bölgesinde, halk sağlığının korunması açısından yeni bir tek santrala daha izin verilmemesi gerektiği ileri sürülüyor. Buna karşın 11 kömür santralı daha izin aşamasında. Temiz Hava Hakkı Platformu'nun yaptığı modelleme çalışmasına göre, Çanakkale'de planlanan tüm kömürlü termik santrallar işletmeye geçerse, hava kirliliği Çanakkale ve Balıkesir'de yüzde 150 kadar, İstanbul'da ise yüzde 25 oranında artacak ●

HAYAT, SANAT ve TİYATRO TRUMP'TA!

TRUMP

KÜLTÜR VE GÖSTERİ MERKEZİ

BİLETLER, BİLETİX İLE TRUMP KÜLTÜR VE GÖSTERİ MERKEZİ GİŞESİ'NDE.

SAMANYOLU

Galaksimiz kaç yaşında?

Görünen evrende yaklaşık iki trilyon galaksi bulunuyor. Samanyolu'nun yaşıyla ilgili araştırmalar, neredeyse evren kadar yaşlı bir galakside yaşadığımızı gösteriyor.

Bu bilgiyle birçok defa karşılaşmış olmalısınız; 13,799 milyar yıl yaşındaki evrenimizde, 4,5 milyar yıl yaşındaki Güneş Sistemi içinde yaşıyoruz. Peki sistemimizin de içinde bulunduğu büyük mahalle olan Samanyolu Galaksisi kaç yaşında? Kolay bir soru gibi görünse de cevabı bulmak hiç de kolay değil, çünkü tek tek en yaşlı yıldızları arayıp bulmamız gerekiyor.

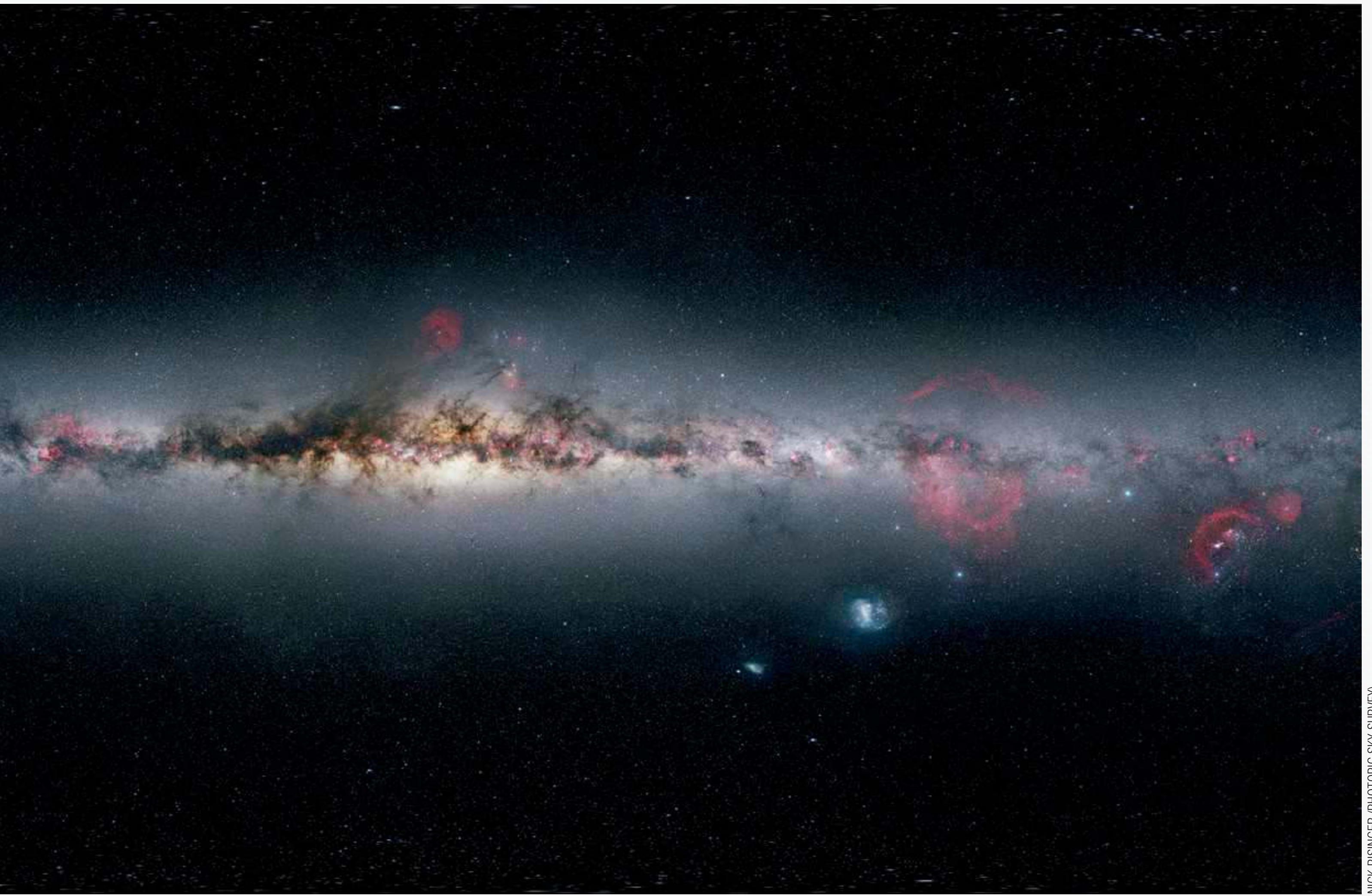
Samanyolu galaksimiz çubuklu sarmal (barred spiral) türü, evrendeki iki trilyon galaksi arasında sadece sıradan bir galaksidir. Çapı 100 bin ışık yılı (1 ışık yılı=9,5 trilyon kilometre) olan galaksimiz ne çok büyük, ne de çok küçüktür, orta boyutta diyebileceğimiz bir galaksidir. Şöyle huzur verici bulutsuz ve kapkaranlık bir gecede gökyüzüne baktığımızda, sonsuz sayıda yıldız var diye düşünsek de aslında gördüğümüz bize çok yakın olan sadece beş bin yıldızdır.

Atlas'ın daha önceki sayılarında detaylı anlattığım üzere galaksimiz, bünyesinde irili ufaklı, her yaştan tahminen 400 milyar civarı yıldız barındırır. Samanyolu'na yandan bakıldığında ince bir disk gibi görünür. Yukarıdan baktığımızda ise sarmallı, özellikle iç bölgeleri yıldız sayısı bakımından çok yoğun, bu yoğunluğu dışa doğru azalan dev bir daire görüyoruz. Dolayısıyla bu kadar farklılıklar içinde galaksideki yıldızların yaşlarını birbirlerine benzer olarak düşünmemeliyiz. Yani bölgeden bölgeye yıldızların oluşum ve yaşam sürelerinin farklılık göstermeleri gerekiyor. Dolayısıyla galaksimizdeki en yaşlı yıldızları bulursak, galaksimiz en az onun kadar yaşlıdır diyebiliriz.

Samanyolu'ndaki yıldızların tek tek yaşları, radyoaktif yarı ömrü çok uzun olan toryum-232 (yarı ömrü 14 milyar yıl) ve uranyum-238 (yarı ömrü 4,5 milyar yıl) elementlerinin, bu yıldızlardaki bolluğu ölçülerek tespit ediliyor. Bu tekniğe nükleer kozmokronoloji (nucleocosmochronology) deniyor. Buradan hareketle, bu ağır kararsız radyoaktif elementlerin, yıldızların bünyesinde nükleosentez ile üretilen diğer elementler ile bolluğu oranlandığında bu yıldızların ne kadar süredir nükleer tepkimeler yaptığı, yani yaşam süreleri ölçülebiliyor. Bu metotta küçük bir sorun var. Şöyle ki; görünen evrenin yaşı 13,799 milyar yıl olduğundan, toryum (Th) elementinin yarı ömrü ile hesap yapmak, uranyum (U) elementine nazaran hassas olamıyor. Ancak ikisini de gözlemleyip oranları (U/Th) kullanıldığında iyi bir model ile yıldızların yaşına dair mantıklı sonuçlar çıkıyor.

Hedefimize ya küme halindeki, ya da tek başına duran en yaşlı yıldızları bulmakla başlayabiliriz. Küresel kümeler Samanyolu Galaksisi'ndeki en yaşlı cisimlerdir, o nedenle bulduğumuz her küresel kümenin yaşını hesaplayıp en yaşlısına baktığımızda Galaksimizin yaşının kümenin yaşından daha yaşlı olduğunu düşünebiliriz. Ancak tek tek yıldızlara baktığımızda ise Samanyolu'nda bulunan en yaşlı yıldız, katalog numarası BPS CS31082-0001 olan, ya da daha basitçe "Cayrel'in Yıldızı" olarak isimlendirilen bir yıldızdır. Roger Cayrel, Avrupa Güney Gözlemevi'ne (ESO) ait Çok Büyük Teleskop'u (VLT, Very Large Telescope) kullanarak yaptığı gözlemlerde, yıldızda bulunan ağır elementlerin bolluğunu tayfsal olarak ölçerek yaş tahmini yaptı.

Burada öncelikle ağır elementlerin ne olduğuna da açıklık getirelim. Örneğin Güneş yaşayan, aktif bir yıldız olarak enerji üretebilmek için her an nükleer tepkimeler gerçekleştirir, bünyesindeki hidrojenleri birleştirerek helyuma, yani daha ağır bir elemente dönüştürür. Bu tepkimenin gerçekleşmesi için Güneş'in merkezi gibi 15 milyon derece sıcaklığa ve santimetreküpte 150 grama ulaşan yoğunluğa ihtiyaç vardır. Ancak eğer ki bir yıldız, Güneş'ten 1.3 kat daha büyük olursa, çekirdeği daha sıcak ve daha yoğun olacağından CNO çevrimi ile daha da ağır elementleri, yani karbon, azot ve oksijeni üreten nükleer tepkimeler gerçekleştirebilir. Demirden daha ağır elementler ise, yıldızların süpernova patlamalarıyla, ya da iki nötron yıldızının çarpışmasıyla oluşan şiddetli enerji vesilesiyle oluşabilir. Her yıldızda baskın bir ya da birkaç element bulunuyor olsa da (örneğin Güneş'te hidrojen ve

Yandan bakıldığında ince bir yapıda görünen Samanyolu Galaksisi irili ufaklı, her yaştan tahminen 400 milyar yıldız barındırıyor. Yıldız yoğunluğu merkezden dışarı doğru giderek azalan Samanyolu'nun çapı 100 bin ışık yılı (1 ışık yılı=9,5 trilyon kilometre).

helyum), az miktarda da olsa bütün ağır elementlerden izler bulunabilir. Dolayısıyla bu tür elementlerin bolluğu tespit edilerek nasıl bir bölgede oluştuğundan şu anki yaşam sürecine ve hatta ölümünün nasıl olacağına dair bütün çıkarımlar yapılabilir.

YAŞ HESAPLARI

Ultra-metal-fakiri şeklinde sınıflandırılan Cayrel'in Yıldızı'na geri dönecek olursak, yıldızda demir bolluğu Güneş'in sadece 800'de biri iken, en kararlı ağır elemenler olan osmiyum ve iridyum ise Güneş'tekinin dokuzda biri olarak bulundu. Öte yandan ilginç olarak tayfsal gözlemlerinde, yıldızda bütün ağır elementlerden de fazlasıyla bulundu. Samanyolu Galaksisi oluşurken bu ağır elementlerin yıldıza katılmış olabileceği tahmin ediliyor. Yıldızın kozmokronolojisine, yani uranyum ve toryum elementlerinin oranına bakıldığında da, hesaplamada kullanılan modellere bağlı olarak 11.8 milyar yıl ile 14 milyar yıl arasında bir yaş elde ediliyor. Tabii bir yıldızın yaşının, evrenin yaşından daha fazla olmasını beklemeyeceğimiz için şimdilik daha iyi gözlemler, modellemeler ve yaş hesaplama metotları bulunana kadar ortalama 12.5 milyar yıl olarak kabul ediyoruz.

2001 yılında çok yaşlı olduğu keşfedilen Cayrel'in Yıldızı'ndan sonra, Samanyolu'nun en yaşlı yıldızları olmaya aday birkaç yıldız daha keşfedildi. Bunlara örnek olarak, bizden 200 ışık yılı ötedeki HD 140283 ve 7 bin 500 ışık yılı ötedeki HE 1523-0901 yıldızlarını sayabiliriz. HD 140283'in yaşı minimum 13.66 milyar yıl olmak üzere 14.46 milyar yıl ölçülürken, HE 1523-0901 yıldızı ise 13.2 milyar yıl olarak ölçüldü. Bütün ölçümlerde en az 0,7 ile 3 milyar yıl arasında hata payı öngörüldüğünü de eklememiz gerekir.

Evrenimizin yaşı ile galaksimizin yaşının bu kadar yakın çıkması, Samanyolu Galaksisi'nin evrenin oluşumundan sonra ilk galaksilerden birisi olabileceğine dair güçlü kanıtlar sunuyor. Başta da dediğimiz gibi, görünen evrenimizde iki trilyon galaksi var. Samanyolu'nun ilk bininci, ilk bir milyonuncu, ya da ilk yüz milyonuncu galaksilerden mi olduğunu bilmek kolay değil. Ancak şundan artık eminiz ki, evrenimiz kadar yaşlı bir galaksi içinde yaşıyoruz. ●

İSMAİL ŞAHİNBAŞ'LA Ünlülerle Geziyorum

Gezi belgeselcisi İsmail Şahinbaş, TatilBudur.com ile gerçekleştirdiği ''Ünlülerle Geziyorum'' turları ve gezerken yaşadıkları hakkında bilgiler verdi...

Keşfetmek, keşfettiklerini paylaşmak, kültürel değerlere sahip çıkıp, onları korumak, gelecek nesillere taşımak, bunlarla mutlu olmak ve insanları mutlu etmek sizin için hayatın anlamı gibi. Peki, siz keşfederken, paylaşırken nasıl bir heyecan yaşıyorsunuz?

Yola çıkalı 30 yıl olmuş. Bu 30 yılda sadece coğrafyaları tanımadım, yaşadıkları yerde insanları da tanıdım. Her insan bir dünya, her yol bir okul... Gerisini siz düşünün. Yeni bir yolculuğa çıkmanın heyecanı sevgiliye gidilen yolda duyulan heyecan gibi geliyor hâlâ.

"Yolda olma" halini nasıl tanımlıyorsunuz?

Tek bir cümle ile anlatmaya çalışırsam "suya düşmüş bir sünger gibi" diyebilirim. Tarif edilmesi zor bir durum. Belki de yaşam benim için yolda olma halidir.

Türkiye'de ayak basmadık yer bırakmadınız. Hem kültürel hem de doğal açıdan zengin bu coğrafya sizi nasıl besliyor?

İda için "bin pınarlı" derler ya, Anadolu'nun her yerinde, pınarlardan kültür akıyor. Bu coğrafyadan beslenemeyecek insan düşünemiyorum. Bakmasını bilene; bu coğrafya içinde bir dünya var.

Seyahatlerinizde olmazsa olmazlarınız neler?

Fotoğraf makinem olmadan asla…

Türkiye'yi, komşu coğrafyaları ve dünyada pek çok yeri gezdiniz, yaşadınız. Bu soruyu sorduğumda aklınıza gelen ilk fotoğraf, ilk koku ya da ilk lezzet nereden?

Sabah uyandığımda isteklerim, havanın durumuna, mevsim ve ruh halime göre değişebilir. Ama bir anda bir şey söylemek gerekirse; çocukluğumdan kalan güllerin kokusu ve soğuk suların lezzetine yine aynı yılların siyah-beyaz tüm mutlu anılarını söyleyebilirim.

İsteyip de gitme fırsatı bulamadığınız rotalar var mı?

Anadolu coğrafyasında gidemediğim yer yok. Ama bazen öyle bir şey oluyor ki; "böyle bir yer de var mıymış" dediğim coğrafyalar da hâlâ çıkıyor.

Türkiye'de vazgeçemediğiniz, tekrar tekrar gitmeye doyamadığınız rotalar neler?

Anadolu coğrafyasını doğru zamanda tanıma fırsatım oldu. İşte o doğru zaman geldiğinde her yer doyumsuz oluyor. İklim o doğru zamana geldiğinde içimden bir ses "git" diyor, "durma, git."

Hangi rotalar size emanet?

Ben kendi coğrafyamın doğal ve kültürel tüm değerlerini önce görmeye, sonra bunları tanıtmaya talibim. Kendi sürecimi kendim yarattım.

TatilBudur ile "Ünlülerle Geziyorum" turlarında siz de varsınız. Projeye nasıl dahil oldunuz, süreç nasıl ilerledi?

Geçen yılların ardından neyi, ne kadar bildiğinizi; sizin gibi düşünen, hisseden, koklayan, sorgulayan gezginlerin karşısında anlıyorsunuz. Bu açıdan TatilBudur'un bu projesi çok doğru kurgulanmış. Yıllarca Anadolu coğrafyasının pınarlarından damlayanları biriktirdim. Pek çok kişi ile aynı yolda yürüdüğümüz için, yolumuz bir yerde kesişti ve birlikte yürümeye başladık…

“Daha fazla tatil”, daha fazla keşif, daha fazla kültür, daha fazla eğlence, daha fazla paylaşılacak güzel zamanlar demek olsa gerek. Siz ne dersiniz?

Bu söylediklerinize ek olarak “daha fazla sağlık” derim. Çünkü bu kadar güzel olayı sindirmek için güçlü bir bünyeye sahip olmak lazım.

“Ünlülerle Geziyorum”da sizin birini seçme şansınız olsaydı, kiminle nereye gitmek isterdiniz?

Cevaplaması zor sorular vardır ya, bu da onlardan biri. Her insan bir dünya, her insandan öğrenilecek bir şeyler var. Kişi ve coğrafya söyleyemem.

Katılımcıları turlarınızda neler bekliyor, siz nasıl bir tur ve keşif serüveni sunuyorsunuz?

Bizimle yolculuk yapan insanlara aktarabileceğimiz tonla bilgi var. Yolculuk yapılacak coğrafya ile ilgili tüm özel bilgileri, yolculuk süresine bölüyorum. Bölünen parçaları yerinde ve zamanında göstermeye ve aktarmaya çalışıyorum.

Tatil ve seyahat seçeneklerinde katılımcılar yeni kültürler keşfetmek, yeni lezzetler tatmak ve ruhlarına bir şeyler katarak geri dönmek istiyor. Bu isteği siz nasıl açıklıyorsunuz?

Yola çıkmak en temel ihtiyaçlarımızdan. Doğru yere, doğru zamanda ve doğru insanla gitmek gerekli. Eğer bu üç doğruyu bir araya getirebilirsek, her yolculuktan keyif alabiliriz.

DAHA FAZLA TATİL FIRSATLARI İÇİN ARAYIN
444 0 484
tb tatilbudur.com

Bu bir ilandır.

Sağlıklı gıdaya kolay yoldan ulaşabilir miyiz?

Beslenme konusunu tohumculuk, kimya, tarım ve gıda endüstrilerinin eline teslim ettikçe sağlıklı gıdaya ulaşmak için daha fazla çaba ve para harcıyoruz.

Başlıktaki sorunun yanıtını baştan vereyim: Hayır! İster kendi gıdamızı yetiştirelim, istersek satın alalım; makul fiyatlarda sağlıklı gıdaya ulaşmak için çaba sarfetmemiz gerekiyor. Market raflarındaki cicili bicili ambalajlar, pazar tegâhlarındaki albenili meyve sebzeler, ya da internet sitelerindeki cazip fotoğraflar arasından gerçek gıdaya erişmek eskisi kadar kolay değil.

Yaşamımız için temel gereksinim olan beslenme meselesini tohumculuk, kimya, tarım ve gıda endüstrilerinin eline teslim edip, işlerin iyice karmaşık hale gelmesine seyirci kaldıkça gerçek gıdadan giderek uzaklaşıyoruz. Önce topraktan, tarladan, bahçeden uzaklaştık; sonra tanımadığımız üreticilerin, nasıl ve hangi koşullarda ürettiğini bilmediğimiz sebzesini, pirincini, ekmeğini, çikolatasını, yoğurdunu, etini, yumurtasını kilometrelerce uzaktan getirtir olduk. Ve sonunda o pirincin, domatesin, etin sağlıklı koşullarda yetişmiş ve yoğurdun, peynirin sağlıklı koşullarda işlenmiş olanlarına ulaşabilmek için her geçen gün daha fazla çaba ve para harcamaya başladık.

Artık gıda alırken sadece onu yetiştiren çiftçiye, ya da üreten işletmeye değil, aynı zamanda tüccara, toptancıya, parakendeciye; çoğu zaman ambalaj şirketine ve reklamcıya da para ödüyoruz. Gübrenin, sulamanın, hayvan yeminin tarlayı sürerken, ya da gıdayı naklederken harcanan mazotun fiyatı, depo kirası, ya da perakendecinin dükkân masrafları arttıkça domatesin, pirincin, fasulyenin, ekmeğin fiyatı da artıyor.

30 yıl öncesine kadar kendi tohumlarını seçerek ayıran çiftçiler artık tohumu şirketlerden satın alıyor. Bir zamanlar kendi hayvanının gübresini kullanan üretici, şimdi sentetik gübreye para ödüyor. Eskiden budama, ekim ve hasat zamanlarında ay takvimine uyan; bahçedeki ısırgandan, domates yaprağından, kül suyundan yaptığı ilacı kullanan köylünün üretim maliyetleri arasında artık kilolarca tarım ilacı da var. Hayvanı olanlarsa yeterli mera olmadığından hazır yem almak zorunda. Biyolojik çeşitliliği destekleyerek, gıdada kendine yeterli bir yaşam süren kırsal topluluklar, ekosistem döngülerine zarar veren tek tip ticari-endüstriyel ürünlere yöneliyor.

Mazot, tarım ilacı, kimyasal gübre gibi maliyetlerin neredeyse tamamı yurt dışından geldiği için gıda fiyatları, dövizdeki artıştan doğrudan etkileniyor. Mercimek, pirinç, mısır, hayvan yemi, hatta buğday bile artık yurt dışından geliyor. Kimyasal ve enerji girdileri yüksek endüstriyel tarım yöntemleri ve gıda ithalatı, gıda bağımsızlığımızı ve dolayısıyla gıdaya erişimi de riskli hale getiriyor.

Beslenme meselesinde kalite ve güvence, fiyattan daha önemli olsa da gıda fiyatlarının giderek tırmanması sağlıklı gıdaya erişim hakkımızı engelliyor.

Sağlıklı gıdaya kolaylıkla erişebilmek, alışkanlıklar, bakış açıları ve politikaların değişmesini gerektiren uzun ve zorlu bir süreç.

Her yıl satın alınan tek seferlik tohumlar, devasa makineler, ithal sentetik gübreler, tarım ilaçları, bitki destek ürünleri, GDO'lu hayvan yemlerinin kullanıldığı tarım yöntemlerinin yerine doğa dostu yöntem ve girdilerin kullanılması, aynı zamanda da yerel üretim ve tüketimin desteklenmesiyle hem fiyat, hem de ulaşılabilirlik konusunda sağlıklı gıdaya erişimin önündeki engeller büyük ölçüde kalkabilir.

Yeniden ekilebilen atalık tohumlar kullanmak, yabani otlardan mekanik mücadele yöntemleri ile kurtulmak, hastalık ve zararlılarla hem çeşitliliği destekleyerek, hem de ekolojik ve atalık yöntemlerle mücadele etmek, sentetik gübreler yerine hayvan gübresi, ya da yeşil gübreleme yöntemlerini kullanmak; çiftçiyi tohum, ilaç ve sentetik

GETTY IMAGES / ISTOCKPHOTO

Beslenme konusunda kalite ve güvence ürünün fiyatından daha öncelikli olsa da semt pazarı veya süpermarketlerdeki fiyatların pek çok nedenle giderek tırmanması, sağlıklı gıdaya erişim olanaklarını azaltıyor.

gübre maliyetlerinden kurtarıyor. Bu uygulamalar üretim maliyetlerini düşürüyor ama bu kez kilometrelerce öteden gıda taşıyan kamyonların mazotu, aracılar, ambalaj ve depolama maliyetleri fiyatları yükseltiyor. Talebin az oluşu, organik, ya da doğa dostu ürünlerin pazar ağının darlığı da maliyetleri etkiliyor. Bu yüzden sabit personel, nakliye ve depolama gibi lojistik maliyetler, üreticilerin birim maliyetlerini yükseltiyor.

Endüstriyel üretimin maliyetlerine yakından baktığımızda sağlıklı gıdaya makul fiyatlarla erişmenin formülü de kendiliğinden ortaya çıkıyor:

Gıdamızı mümkün olduğunca yerel üreticilerden temin etmek, yaşadığımız çevredeki tarımsal alanları korumak, bu alanlarda inatla üretim yapan çiftçileri dayanışma ağlarıyla doğa dostu üretim yapmaya teşvik etmek ve onlardan alışveriş yapmak, doğa dostu ve yerli üretimi yaygınlaştırmaya yönelik girişimleri ve politikaları desteklemek. Sonuçta ne ekersek onu biçiyoruz... Üzerine; ne yersek oyuz ●

KÜÇÜK MEKÂNLARDA BÜYÜK TATLAR

Antalya lezzetleri

Ben Antalya'ya her gidişimde lezzet duraklarının peşine düşerim. Bu keşif gezilerimde genellikle midesine düşkün bir Antalyalı dosttan yardım alırım. Ara sokaklarda, sadece ağzının tadını bilenlerin yemek yediği, küçük mekânları keşfetmek bana sonsuz mutluluk verir. Bu küçük mekânlarda her zaman büyük lezzetler karşıma çıkar.

ANTALYA / TURGUT TARHAN

PAÇACI ŞABAN

Kale Kapısı'nda, Tahıl Ambarı'nda bir ağacın gölgesine sığınmış olan Paçacı Şaban, 66 yıldan beri Antalyalılara lezzetli bir gün başlangıcı sunuyor. Küçük dükkânda birkaç masa ve fokur fokur kaynayan koca bir tencere var. İsteyene ayak paça, isteyene beyin paça, isteyene kelle paça.

PİYAZCI SAMİ

Eğer lezzetli bir Antalya piyazı yemek isterseniz size Elmalı Mahallesi'ndeki Piyazcı Sami'yi öneririm. Piyazcı Sami'nin mönüsünde piyazdan başka bir yiyecek yok. Çandır yöresinin fasulyesi ile yapılan bu çok özel piyaz hem doyurucu, hem de çok lezzetli.

BÖREKÇİ TEVFİK

Karakaş Camii'nin arkasında yer alan Ay İşhanı'nın bir odasında sanatını icra eden Tevfik Ekizoğlu, dükkânın yarısını kaplayan mermer masanın üstünde yağlı hamuru çeke çeke baklava yufkası inceliğine getiriyor. Tevfik Bey üç çeşit börek yapıyor: Kıymalı, peynirli ve sade. Sade böreği, üstüne pudra şekeri serperek yemenizi öneririm.

DÖNERCİ HAKKI BABA

Sinan Mahallesi'ndeki kendisi küçük, lezzeti çok büyük dükkânı kime sorsanız size tarif edecektir. Dönerin başında bugün torunlar var artık. Odun ateşinde, dededen kalma formülle döneri cızır cızır kızartıyorlar. İsteyene sade döner, isteyene soslu döner, isteyene İskender kebap. Hepsi birbirinden lezzetli.

KOKOREÇÇİ HİLMİ

Konyaaltı'ndaki dükkân günün her saatinde dolup taşıyor. Hilmi Bey kendi üretimini kendi tesislerinde yapıyor. Onun için 12 ay kokoreç bulmak mümkün. Odun ateşinde çıtır çıtır kızaran kokoreç irice doğranıyor. Üstüne dağ kekiği, kırmızı pul biber, biraz tuz serpince, ortaya doyumsuz bir tat çıkıyor.

HASAN ANTALYA

Zincirli Han'daki bu lokanta Antalya'nın en eski lezzet duraklarından biri. 1946 yılından beri müşterilerine keyifli anlar yaşatıyor. Kelle yemek isteyenler için en doğru adreslerden biri Hasan Antalya. Tandır kuyusunda kızaran kelleler başka türlü lezzetli oluyor. Aynı kuyuda pişen tandırın da tadına doyum olmuyor.

TOPÇU RESTORAN

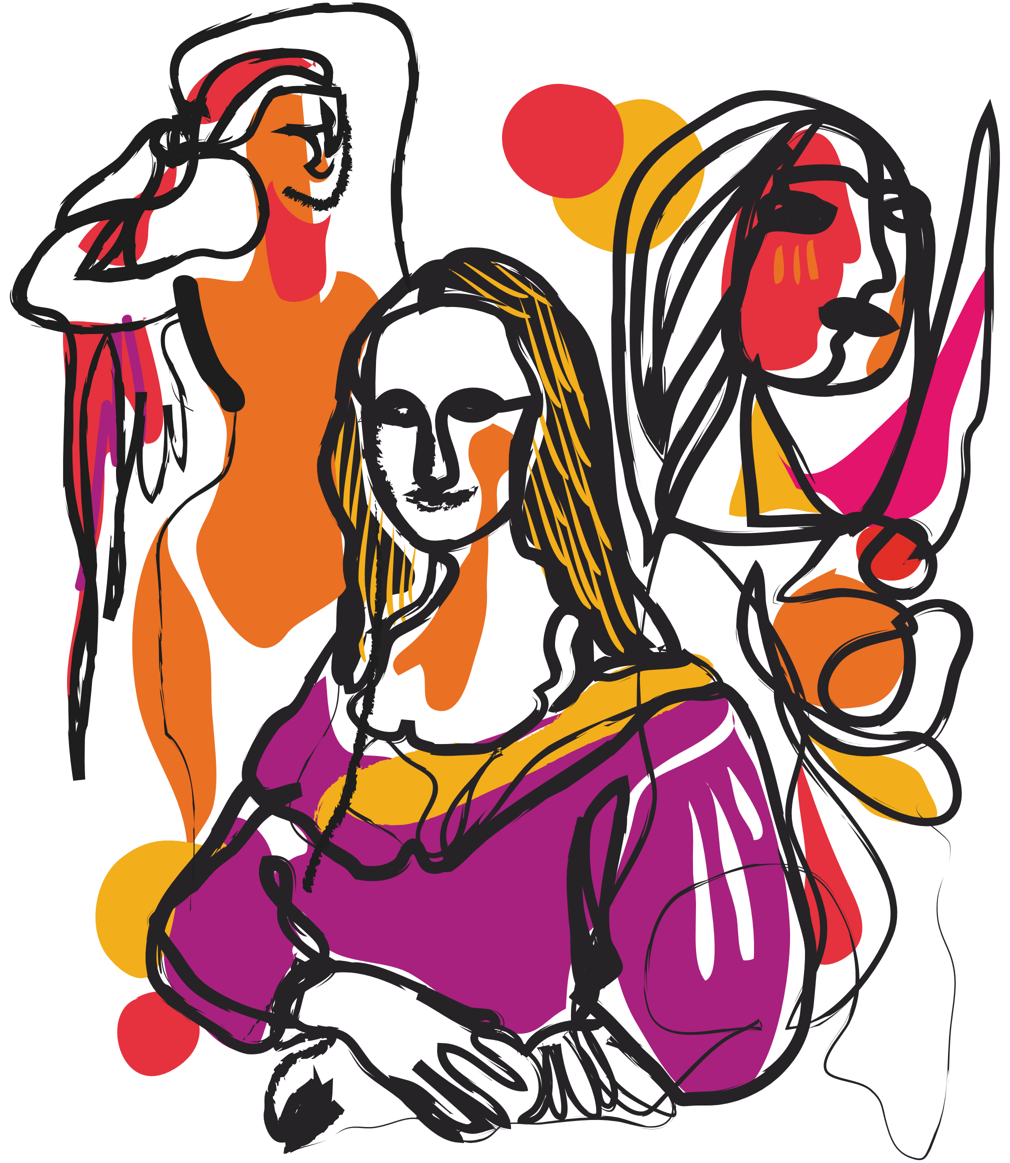
Kâzım Özalp Caddesi'ndeki bu lokanta, Antalya'da açılan ilk lokantalardan biri. 19'uncu yüzyılın sonlarına doğru Mehmet Bey tarafından hizmete sokulmuş. Mehmet Topçu'nun bir asır önce pişirdiği şiş köfte ve piyazları, şimdi torunları hazırlıyor. Köftenin yanı sıra yaprak döner ve Korkuteli Yaylası'nın kuzularından yapılan şiş de oldukça lezzetli.

VE DE...

Kalekapısı'ndaki 18 adlı büfede tahin, şeker, tarçın, tereyağı, çam sakızı, nohut mayası ile yapılan bağaçanın mutlaka tadına bakmalısınız. Akdeniz Pastanesi'nde yanık dondurmanın isli tadı sizi şaşırtacak. Bir de önünüze çıkan bir seyyar satıcıdan tirmis (acı bakla) satın alıp yiyin. Çünkü her derde deva olduğu söyleniyor ●

TAG | TRUMP ART GALLERY

TRUMP AVM
B3 KATI

TRUMP'TA SANAT VAR!

ATİNA YANGINI

Eriyen umutlar

Yunanistan ülke tarihinin en büyük yangınlarından birine 23 Temmuz'da, Atina'nın tatil beldesi Mati'de yakalandı. İnsanlar rüzgârın etkisiyle birkaç dakikada etrafı saran alevlerden denize kaçarak kurtulmaya çabalarken, kıyıları istila eden yapılaşmaya takıldılar. Atlas, 88 kişinin öldüğü felaketin tanıklarıyla konuştu, yardım çalışmalarını belgeledi.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: MURAT BAY

Birçok yangın mağduru gibi isminin anılmasını istemeyen Matili çift, felaketten sonra evlerine ilk kez Atlas muhabiri Murat Bay'la birlikte girdi. Evdeki her şeyle birlikte arabaları da yanmış, cant kapakları erimiş, toprağa karışmıştı: "Burası yazlık bir yer. İnsanlar buraya yazın gelip dinlenir, yüzer" dedi ev sahibi, "yangın kimsenin aklına gelmez. Kimse kendini böyle bir şeye hazırlayamaz."

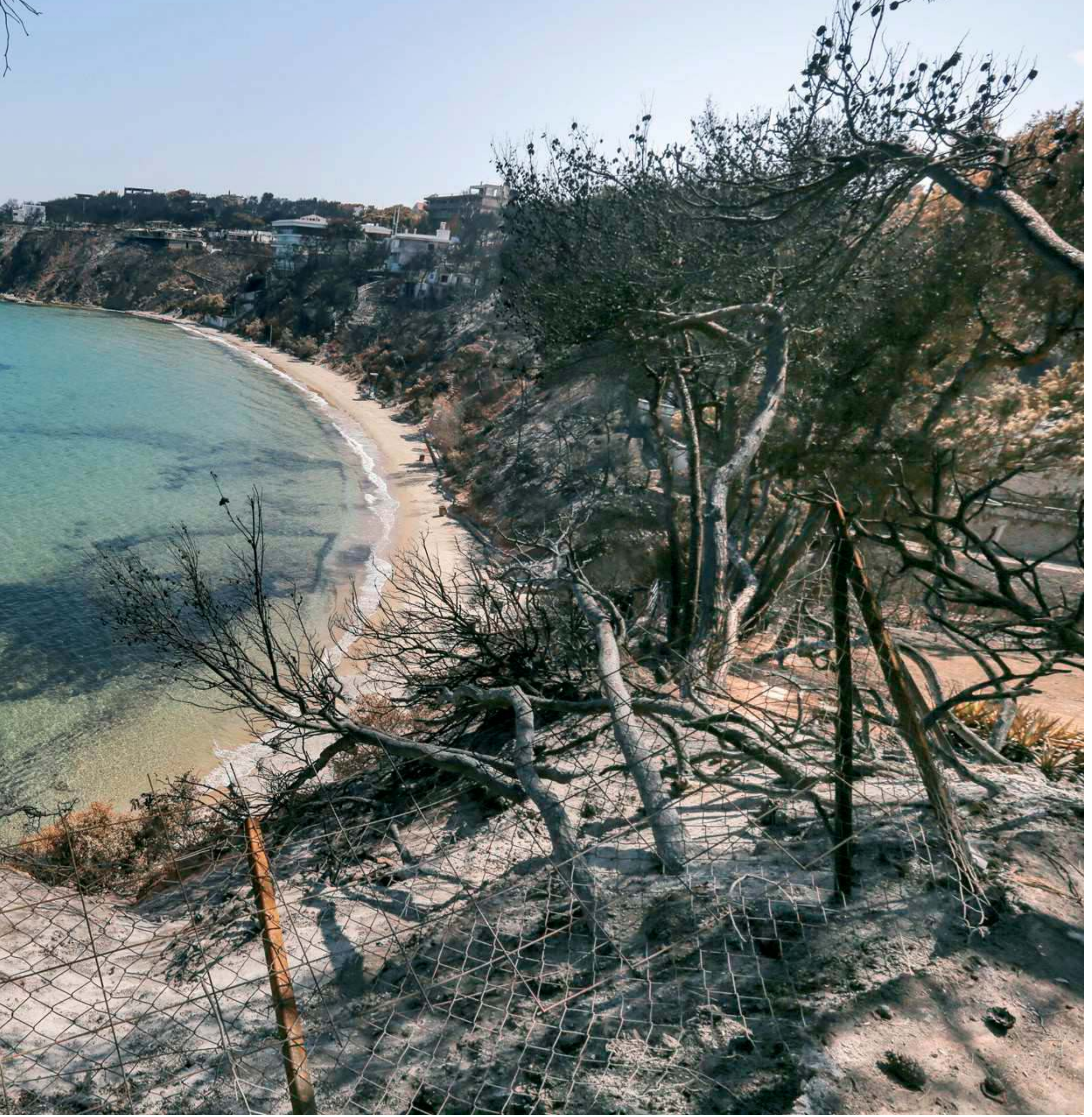
Penteli Dağları üzerinden Ege Denizi'ne doğru uzanan Maraton Ovası'na bakıyorum. Söylenceye göre İÖ 490 yılında Perslerin yenilgiye uğradığı savaşın zafer müjdesini taşıyan ulak, buradan Atina kapılarına kadar hiç durmadan koşmuş ve Atinalıların endişelerini dindiren haberi verdikten hemen sonra da ölmüş. Bugün, Perslerin yenilgiye uğradığı savaştan 2500 yıl sonra bu defa alevlerin istila ettiği bu ovaya, Atina'dan hiçbir "ulak" gelmediği ve Maraton Ovası'ndaki ormanlar, içindeki canlılarla beraber küle döndüğü yangının tarihe büyük trajedi olarak kalacağı anlatılıyor.

Atina'nın 40 kilometre kuzeydoğusundaki Mati bölgesi 23 Temmuz'un son saatlerinde büyük bir yangın felaketi yaşadı. Yıllardır izlenen imar politikası sonucu bölgedeki arazilerin talan edilmesi ve çarpık kentleşme insanların tahliyesine engel oldu. Yangını ciddiye almadıkları için insanları zamanında uyarmakta geç kalan yetkililer, rüzgâr hızı öngörülemediği için söndürme uçaklarının havalanamamış olması, itfaiyenin tasarruf nedeniyle yetersiz kalışı da var olan kaosu daha da derinleştirdi.

27 Temmuz, sabahın erken saatleri… Gün boyunca bana yardım edecek olan arkadaşım Serkan'la Nea Makri otobüsündeyiz. Serkan Kıbrıslı; sekiz yıl önce öğrenim için geldiği Atina'da yaşamaya devam ediyor. Nea Makri mübadele döneminde çoğunluğu eski adı Makri olan Fethiye'den göçen Rumların yerleştirildiği

Yangının merkezi Mati, Atina'nın doğusundaki sahil yerleşimleri Nea Makri ve Rafina'nın tam ortasında yer alan bir kasaba. Kasabanın Rafina'ya yakın olan güney kıyıları, yangından kaçanların sığındığı iki sahilden biriydi.

Atina'nın hemen yakınında bir yerleşim. Bu nedenle mübadeleden sonra Nea Makri adını almış. Yangının yok ettiği Mati'nin de komşusu… Yangın, yeşilin her tonunu yutup kapkara bir yığına dönüştürmüş ormanları. Az sonra muavin bizi işaret ederek "Mati" diyor ve iniyoruz.

Bu bölgede 40 yıldır çeşitli sebeplerle yangınlar çıktığını söylüyor Serkan. Her yangın sonrasında boşalan arazilere evler yapılmış ve her seçim öncesinde bu evlere tapu dağıtılmış. Belki de bu nedenle ormanlık alan içerisindeki binlerce ev hâlâ tapusuz, ruhsatsız ve şu anda yanmış olarak yıkılmayı bekliyor.

SİYAH ENKAZ

Ateşin izini sürüyorum, yanmış bir evin önündeki kadın yanmış bir çocuk bisikletini sürükleyip molozu yığınlarına götürüyor, izin isteyip bahçeye giriyorum. Evin etrafı; kül olmuş sandalyeler, metalleri erimiş arabalar ve

Mati'de en çok can kaybının yaşandığı evin bahçesinde neredeyse fosilleşmiş bir bisiklet (en üstte). Beyaz Husky, sahibiyle beraber kurtulsa da yangının izlerini taşıyor (üstte). 10-12 kişilik veteriner ekibi, ikişerli gruplar halinde arabalarla bölgeyi tarayıp yangından etkilenen hayvanları aramış. Bir başka ekip de ormanlık alandaki yaban hayvanlarını kurtarma çalışmalarına katılmış. Veterinerler "yaşamını yitiren hayvanların bazıları zincirlenmiş ev hayvanlarıydı" diyor.

dokunduğu her şeye karasını bulaştıran ağaç dalları ile bir enkaza dönmüş. Evin sahipleri olan altmışlı yaşlarında çift geriye kalanları toparlıyor; kadın sessizce simsiyah ellerini gösteriyor, kocası Alekos ise bizi selamladıktan sonra yüzünü sahile doğru dönüp "insanlar nereye kaçtıklarını anlayamadı" diyor.

Yolun aşağısına doğru yürüyoruz, az hasarlı bir evin dış kapısında "biz iyiyiz" yazılı bir not görüyorum. Bu, önceliğin başkalarına verilmesi için yetkililere bırakılan ve birçok eve asılan uyarı notlarından sadece biri. Sonra Dimitris ve annesi Maria beliriyor kapıda. Dimitris yaşadıklarını anlatmaya başlıyor: "Bu bölgede her zaman yangınlar olurdu ama yol (dağları ve sahil düzlüğünü kesen Nea Makri yolunu kastederek) bizim için bir sınırdır. Alevler hiçbir zaman yolun aşağısına inmedi." "İlk tepkiniz ne oldu" diye sorduğumda ise Dimitris "Her şey çok kısa sürede oldu. Üç beş dakika içinde ne düşünebilir ki insan? Limana inip suya girdik" diyor.

Sahile ulaşmaya çalıştığımızda önümüze oteller çıkıyor, yol boyunca binaların arasında denize paralel yürüyoruz. Az ileride işçiler elektrik panolarını ve direklerini yeniliyorlar, gönüllü gençler sokakları temizliyorlar. Hayatın normale dönmesinin Mati için uzun bir zaman alacağı açıkça görünüyor. Bir sokağa giriyoruz; asfalt simsiyah, erimiş metal, araç

lastiği ve plaka kalıntıları yol boyunca devam ediyor. Burası onlarca aracın sıkıştığı ve sonra alevlerin yuttuğu bir sokak. Zak ve Giovanni isimli iki arkadaş da yolda bize katılıyor. Giovanni'nin arabasına binip Rafina yönüne gidiyoruz. Yanan ormanların arasından geçip bir tepeye vardığımızda ise Giovanni yol kenarında durup arabadan iniyor. "Dün burada beş kişilik bir ailenin hayatını kaybettiği yanmış bir araba vardı" diyor ve sahil yolunu göstererek devam ediyor: "Aslında yangından kaçabilmişler. Dün komşuları ile konuştum; arabayla uzaklaşırken aniden durup köpeklerini almak için geri dönmüşler, ama köpeğe ulaşma fırsatları bile olmamış."

Giovanni bizi Mati'de bırakıp ayrılıyor. Aklımda herkesin fısıltıyla konuştuğu, 28 kişinin hayatını kaybettiği "kanlı ev" var. Yangından kaçan insanların sığındığı bu evin bahçesinde yaşanan toplu ölüm, bir katliam gibi hafızalara kazınmış. Güneye doğru devam edip tarif edilen adrese yaklaşıyoruz. Evi sorduğumuz genç bir çocuk bizi avluya davet ediyor ve yüz metre kadar uzakta uçurumun kenarındaki evi göstererek "insanlar orada öldü, polis şu anda girişlere izin vermiyor" diyor.

"ATEŞ ÇOK HIZLIYDI..."

Genç adam yanan evinin bahçesinde toprağı suluyordu. Katliamın tanığıydı ve bölgeyi iyi

Yangından sonra yüzlerce gönüllü genç, bölgede hayatın yeniden başlayabilmesi için temizlik yaptı. Yangındaki kayıplardan hükümeti sorumlu tutan gençlerin çoğu, bu tür yardım faaliyetlerini resmi kurumlardan bağımsız, kendileri organize etti.

YAŞAMLA ÖLÜM ARASINDA

Mati merkezli Atina yangınında rüzgârla birlikte çok kısa bir süre içinde çok büyük bir bölgeyi yakıp kavuran alevler ancak denizde son buldu. Pek çok insanın yaşamla ölüm arasındaki yolculuğunu da, sahile inen dar geçitleri aşarak denize ulaşıp ulaşmaması belirledi. Son duyurulara göre yangındaki can kaybı 88'e ulaştı. Fotoğrafta, bahçe duvarının ortasında görülen kapı Mati sahiline inen taş merdivenlere açılıyor. Kapıya ulaşan ilk kazazedeler kurtulmayı başardı. Ancak onları takip eden 28 kişi, alevlerin sardığı kapıya yaklaşamadığı için can verdi. Yangında en çok sayıda can kaybı bu evde yaşandı.

bildiği için kurtulabilmişti. Evinin önüne kadar gelen siyah asfaltı göstererek anlatmaya başladı: "Herkes bu sokaktaydı. Buradan denize iniş yoktu ve arabalarda sıkıştılar. Ardından arabalardan inip bize doğru koştular. Sonra komşum bağırdı, "burada bir kapı var denize inen" diye ve herkes oraya yöneldi. Ateş çok hızlıydı, her yerden geliyordu ve arabalara 30-40 metre uzaklıktaydı. Bazı arabalar yanmaya başlamıştı bile… Herkes panikledi ve arabalardan ayrılıp kapıya yöneldiler. İlk olarak yaklaşık 30 kişi güvenle denize inebildi; takip edenler alevler arasında kapıyı bulamadı ve başaramadı."

Ertesi sabah bu korkunç olayın sebeplerine dair onlarca soru ile Mati'ye ulaştım. Sokakları dolaşıp olayın tanıklarıyla konuşuyorum. Yangının dağlık bölgeden denize doğru yayıldığını, o gün havanın çok sıcak ve kuru olduğunu ve rüzgârın hızla estiğini anlatıyorlar. Hızlı esen rüzgârın alevleri çok hızlı bir şekilde yayacak seviyeye ulaştığı anlaşılıyor.

Bilançonun büyümesinin nedenlerinden biri de yaşanan panik olmuş. Bir anda boyu metrelerce yükselen alevler, her yeri kaplayan yoğun bir duman, çarpık kentleşme sonucu yetersiz kalan yollar, denize erişimi engelleyen oteller ve özel mülkler gibi nedenlerin yarattığı kaos ortamı, bölgeyi tanımayan çoğu yaşlı ve çocuk tatilciler

Ormanın içindeki evlerin yanmasıyla Mati adeta bir hayalet kasabaya döndü (solda). Bölgeye yardım için bağışlanan gıda, temizlik malzemeleri ve ilaçlar gönüllülerin çabasıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor (sağda, üstte). Yangından sekiz gün sonra 31 Temmuz'da Atina Olimpiyat Stadyumu'nda, İstanbullu Rumların kurduğu AEK ile Galatasaray arasında oynanan hazırlık maçında AEK tribününe asılan ve iktidarla muhalefeti eleştiren pankartta, "Yangının sorumlusu biz değiliz. İkiniz de susun. Kelimeler yeterli değil" yazıyor (sağda, altta).

için bir anda can pazarına dönüşmüş. Kaostan kurtulan bir tanık evlerin su depolarıyla arabaların yakıt depolarının bomba gibi ardı ardına patladığını aktarıyor. Bir de bütün bunlara yangının tükettiği oksijen nedeniyle oluşan nefes alma güçlüğü eklenmiş.

Denize paralel sokakta yürüdüğümde belirli aralıklarla binaların arasına sıkışan bir buçuk metre genişliğinde yüz metre uzunluğunda koridorların denize açıldığını görüyorum. Anlatılan kaos ortamında bu koridorların bulunmasının neredeyse imkânsız olduğu anlaşılıyor. Yanan evinin bahçesinde çekiciyle arabasını çıkarmaya çalışan Kostas, birçok diğer tanık gibi fotoğraf, ya da ses kaydı alınmasını istemiyor, kalem kâğıt çıkarınca anlatmaya devam ediyor. Eşi ve iki çocuğuyla yangından sağ kurtulmuşlar, fakat misafirleri eşini yangında kaybetmiş. Başka bir arkadaşının ise yaz kampındaki ailesine ulaşmak için kilometrelerce koşmak zorunda kaldığını anlattı: "Onları bulduğunda ev yanıyormuş, içeriye girdiğinde annesi, eşi ve çocuklarını su dolu küvetin içinde çaresizce beklerken bulmuş. Herkesi dışarıya çıkarıp caddede nereye gideceğini bilmeyen bir araca bindirmiş. Kendisi direksiyona geçip aracı duvara sürmüş. İlk duvarı aşan araç ikinci duvarda asılı kalınca araçtan inip çocuklarını aşağıda denizde bekleyenlere fırlatmış, kendileri

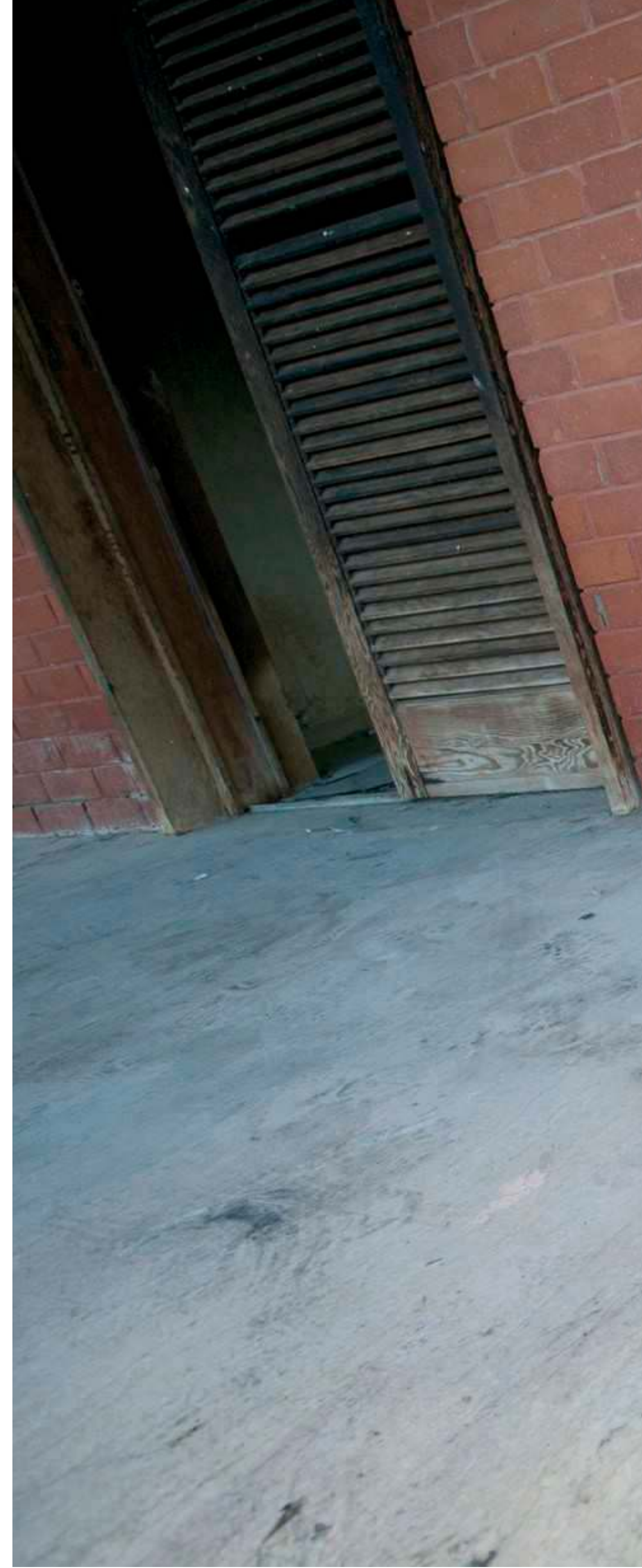
Mati'de yangından kurtulanlar evlerinin kapılarına "biz iyiyiz" yazılı notlar asmış (üstte). Alevlerden kaçmak için ancak evlerin avlusuna kadar ulaşabilmiş kaplumbağalar, canlıların hayatta kalabilmek için verdiği mücadeleyi özetliyor (sağda).

de sonra inmeyi başarmışlar".

Yangının bilançosu ve hikâyeleri genelde insan kayıpları üzerinden anlatılsa da yanan ormanlarda yaşayan onlarca tür yok oldu. Yangının başlamasıyla hayvanların yardımına koşan Nikos Pavlopulos ile Rafina'da kliniğe dönüştürülmüş küçük bir odada buluşuyorum. Yaşanan ihtiyaç üzerine veteriner kliniğindeki ekibini ve malzemeleri alarak Rafina'ya gelmiş ve burada diğer kliniklerle birlikte "gönüllü veterinerler" ağını kurmuşlar. "Sabah 8'de geldik ve öğle 12'de çalışmaya hazırdık. Aslında buraya birkaç günlüğüne gelmiştik ama süre ihtiyaçtan dolayı uzadı. 250'nin üzerinde hayvan kurtardık ki, bunların çoğunluğu kediydi. Hayvanların yüzde 99'u yaralıydı ve bazılarını hayvan hastanelerine sevk ettik." Başlangıçta hiçbir finansal yardım almadan kendiliğinden kurulan bu ağ, temel ihtiyaçları bazı bağışlarla karşılıyor. Toplamda 10-12 kişilik bir ekip, ikişerli gruplar halinde arabalarla bütün bölgeyi taramışlar.

Rafina'nın biraz dışında orman yolunun kenarındaki küçük bir bina etrafında siyahlar giyinmiş kalabalık, 86 yaşındaki Marianthi Konstadaki için bir araya gelmiş. Fısıltıyla konuşan insanlar, yükselen ilahiler ve cırcır böcekleri… Mati'de hayatını kaybeden yaşlı kadının yakınları merdivenlerin üzerinde taziyeleri kabul ediyor. Tören sonrasında yangından ölenlerin defnedildiği yere gidiyorum. Yeni kazılmış mezarlar DNA testi sonrasına kimlikleri belirlenecek insanları bekliyor. Marianthi şimdi yaşamını yitirdiği ormanların koynundaki bir mezarlıkta sonsuz uykuya uğurlanıyor.

Günler sonra yangının ilk başladığı yere

gidiyorum. Yanmış evlerin, arabaların, çocuk parklarının, kahvaltı masalarının, hayvanların, ağaçların arasından tepeye tırmanıyorum. Yangın bu bölgede ikindi vakti 16.30'da başlamış ve iki saat içinde sahile ulaşmış. Gözlerim yerde duran bıyıkları yanmış bir kediye takılıyor. Adının Mitos olduğunu söylüyor Evy. Ayaklarındaki yanıkları temizlemeye çalışırken, "Mitos çok hızlı koşar, iki gün sonra bize geri geldi. Ama babam geri gelemedi" diyor. Kamerayı kenara bırakıp dolu gözlerle bana bakan Evy'e sarılıp veda ediyorum ●

KESK VE SES DE ORADAYDI

Yangın sonrasında Türkiye'deki nefret söylemlerine tepki olarak Yunan halkıyla dayanışmaya gelen Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) İstanbul Şubeler Platformu'yla Atina'da buluşuyoruz.

Eğitim-Sen İstanbul 3 No'lu Şube Başkanı Ayfer Koçak, Türkiye'deki ırkçı paylaşımlar ve buna karşı tepkiden hareketle yola çıktıklarını belirtiyor: "Üyelerimizin bizlerin Yunan halkının acılarını paylaşmanın dışında başka bir şey de yapabilmemiz gerektiği noktasında talepleri oldu. Biz de bu talepler doğrultusunda bir ziyaret yapmaya karar verdik." Atina'da Öğretmenler Sendikası'nın (OLME) misafiri olan KESK heyeti, bölgeyi gezerek bir rapor hazırlayacakmış.

"Rafina'ya gittiğimizde halkların duyguları, kültürleri kadar hatalarının da birbirine çok benzediğini gördük" diyor Ayfer Koçak. Marmara ve Van depremlerinde "Dayan komşu geliyoruz" manşetiyle çıkan Yunan gazeteleri olduğunu ve Yunanlıların ilk ulaşan ekiplerden olduğunu hatırlatan Koçak, "Şimdi aynı vefa duygusuyla buradayız" diyor. Türkiye'deki imar politikasının benzer felaketlere zemin hazırladığını belirten Koçak "yaşanan ihmaller sonucu bir yangın felakete dönüşmüş, imar politikaları siyasi partilerin değil devlet politikası olmalıdır" diye de ekliyor.

"Bizim temel amacımız halkların birbirine, sınırların, devletlerin dışında beraber olduğu duygusunu yaratabilmektir" diyen Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Anadolu Şube Eşbaşkanı Erdal Güzel ise, bu kısa sürede Yunan halkıyla ziyaretin dışında bir duygudaşlığın da ortaya çıktığını belirtiyor.

HIRVATİSTAN / ZAGREB

ÖZGÜR KENT

Geleneksel simgesi “licitar” adlı kalp şeklinde kırmızı kurabiyeler olan, yazar ve şairlerinin anısını heykellerle yaşatan, sanata, aşka ve özgürlüğe düşkün bir şehir… Hırvatistan’ın başkenti Zagreb’de şövalyeler, kanlı köprüler, kırık kalpler, güvercinler ve ağaçlar, düne ve bugüne ait her şey kendine bir yer buluyor.

YAZI: ALKIM DOĞAN / FOTOĞRAFLAR: ŞAHAN NUHOĞLU

Zagreb'in "Gradec" adını taşıyan yukarı şehir bölgesinin geçmişi ortaçağa kadar gidiyor. Müzisyenler tarihi sokakların manzarasını tamamlıyor.

Kentin ticaret, kültür ve eğlence hayatının nabzı, uzunluğu beş kilometreyi

Zagreb'in en işlek ve uzun caddesi Ilica, kentin kalbinin attığı Ben Jelacic Meydanı'na uzanıyor.

geçen Ilica Caddesi'nde atıyor.

Sabah serinliğinde Tkalciceva Sokağı'nda yürürken buradan Medveščak Çayı'nın aktığı zamanları hayal ediyorum. 18 ve 19'uncu yüzyıldan kalma alçak katlı, renkli badanalı yapılar geçmişin dokusunu hissettirse de yol üstündeki kafe ve dükkânlardan zamanın ruhu yükseliyor. Gitgide hareketlenip kentin en canlı mekânlarından birine dönüşecek bu yaya sokağında yeni açılmış kafelerin etrafa yaydığı, uykusundan yeni uyanan bir şehrin tazeliği ve Zagreb'de hemen her yerde size eşlik eden kuş sesleri var. Bir restoranın duvarında boylu boyunca 2018 Dünya Kupası'nın maç takvimi yazılmış. Akıllara Dinamo Zagreb takımıyla gelen bu şehrin futbolla arasının iyi olduğu belli. Akşam, naklen yayınlanan Liverpool-Real Madrid karşılaşmasında restoran sıralarından sokağa taşan coşkuya tanık olduğumda buna iyice ikna oluyorum.

Eski bir çay yatağının izlerini taşıyan yolda kendimi neredeyse sakince kıvrılan bir suyun akışına bırakarak yürüyorum. Şehrin en eski izlerinden biri bu. Kafamda eksik çehresini tamamlamaya çalıştığım bir şehir var, o şehrin henüz duymadığım, tanışmadığım hikâyeleri var. Pannonya Ovası'nda, Hırvatistan'ın en uzun nehri Sava ile kuzeyde Medvednica Dağı arasında uzanan, ortaçağ hayaletlerinin gezindiği bir şehrin hikâyeleri...

Gezimiz sırasında Türkiye'nin Zagreb Büyükelçisi Babür Hızlan'ın desteğini hep arkamızda hissediyoruz. Yukarı Şehir (Gornji Grad) ismiyle anılan Zagreb'in tarihi merkezi, ortaçağda iki tepeye kurulan iki kasabadan oluşuyor: Katolik piskoposluk merkezi olan Kaptol ve derebeylik merkezi olan Gradec. Medveščak Çayı, 1898'de kurutulana kadar bu iki kasabayı birbirinden ayırıyor. Çayın üstünde, birbirleriyle savaşan iki kasabanın kanlı hikâyelerinden dolayı halk arasında Kanlı Köprü (Krvavi Most) diye bilinen ahşap köprü ismini, şimdi bir zamanlar bulunduğu yerdeki sokağa veriyor.

Zagreb'in asırlık sakinlerinden ilkiyle sokağın kıyısındaki küçük bir meydanda karşılaşıyorum:

Gradec bölgesinin sokaklarındaki gaz lambaları, eski bir gelenek sürdürülerek bir görevli tarafından tek tek yakılıyor.

Şemsiyesini yere dayamış, heybetli bir kadın: İlk Hırvat kadın gazeteci olarak bilinen Maria Juric (1873-1957). Zagreb'in yazarlarına atfettiği, karşıma çıkan pek çok heykelden ilki. Gezintilerim boyunca görüyorum ki Zagrebliler yazarları ve şairleriyle selamlaşmaktan hoşlanıyor. Şehrin futbol takımlarından NK Zagreb'in mahlasının "Şairler" olması da bunun uzantısı olsa gerek. 14 yaşına kadar manastırda eğitim gören Maria, kendinden yaşça büyük biriyle evlendirilmek isteniyor. O kişiden kaçıp Zagorka adıyla kendini yazmaya adıyor, tavrıyla ve cesur yazılarıyla kadınların sesini temsil ediyor. Yazar, Macar dilinin dayatıldığı o yıllarda inatla Hırvatça yazmaya devam ediyor ve bunu savunuyor. Aynı zamanda Zagreb'in aşk hikâyelerinden biri olan *Gric Cadısı*'nı kaleme alıyor. Yoksul kadınların cadı avıyla yakılmasının önüne geçmeye çalıştığı için yargılanan, aristokrat bir ailenin kızı Sinisa ile ona yardım eden Nera'nın aşkını anlatıyor.

Eski çay yatağı beni Zagreb'in sabah saatlerindeki en şenlikli yerine çıkarıyor: Dolac Pazarı. Pazar meydanını çevreleyen kafelerden birine oturuyorum. Kafelerde köşelerine kurulmuş erkenciler, gazetelerini okuyup kahvelerini içenler sanki yıllardır bu masalarda oturuyor gibi. Buranın müdavimleri belli ki… Masadan masaya atışmalar, pazardan gelen sesler ve gülüşmeler arasında Zagreb'deki ilk kahvemi içiyorum. Kafe çalışanı yirmili yaşlardaki Josip ile laflıyoruz. "Zagreb'de yaşamayı çok seviyorum, Hem yorucu bir şehir değil, hem de hareketli ve eğlenceli" diyor. Zagreb'in bir milyon bile olmayan nüfusunu düşününce şehrin dinamizmi insanı gerçekten şaşırtıyor. "Bence Avrupa'nın en güvenli şehri. Zagrebliler sıcak insanlar. İspanyollar gibi değil de, kendimize has bir sıcaklık bu." Tezgâhlara dizilmiş yaz meyveleri, kırmızı şemsiyelerden süzülen günışığı altında altın bir haleyle sarmalanmış gibi göz alıcı görünüyor. Meydana neşe veren bu kırmızı şemsiyelerin de bir hikâyesi olduğunu öğreniyorum.

Renkli ince şeritleri olan ve artık kültürel bir miras kabul edilen bu şemsiyeler, Medvednica Dağı'nın eteklerinde en eski yerleşimlerden biri olan Sestine'de köy halkının 1960'lara kadar giydiği geleneksel kıyafetlerin bir parçası. Rivayete göre zamanında Jankic ve Janika adında birbirlerini seven iki genç varmış. Bir gün sağanak yağmur altında siyah bir şemsiyenin altına sığınan çiftin birbirlerine aşkı öyle büyükmüş ki, o kara şemsiye birden kıpkırmızı olmuş. Aşk hikâyelerini seven bu şehrin geleneksel simgesi "licitar" adı verilen kalp şeklinde, ortasında küçük bir ayna olan ve kenarları kremayla süslenmiş kırmızı kurabiyeler. Kökleri 16'ncı yüzyıla kadar giden bu gelenekte kurabiyeleri yapıp kendine has biçimde süsleyen "Medicari"ler de kültürün önemli bir parçası olarak görülüyor.

Dolac'ın renkleri, kokuları etrafındaki çiçekçi tezgâhlarıyla tamamlanıyor. Lavantalar, papatyalar, zambaklar, tezgâhın bir köşesinde çiçek dizen kadınlar… Pazarın çıkışında başında meyve sepeti taşıyan bir pazarcı kadının heykeli yer alıyor. Zagreb, kent sokaklarına serpiştirilmiş heykelleriyle sadece yazarlarını onurlandırmıyor. Köyden gelip yetiştirdiklerini satan, "kumica" olarak bilinen pazarcı kadınlara da bir selam gönderiyor.

BEN JELACIC MEYDANI

Çiçekçilerin yanından, Zagreb'in kalbinin attığı Ben Jelacic Meydanı'na varıyorum. Tarihin farklı katmanlarını içeren, şehrin zamanlarının bir araya geldiği bir mekân burası. Etrafını farklı

Eskiden Yugoslavya'nın bir parçası olan Hırvatistan'da Tito'nun hatırası tamamen unutulmamış. Zagreb'e bağlı Kumrovec kasabasında marşlar ve geleneksel şarkılar eşliğinde Yugoslavya'nın efsanevi liderinin doğum günü kutlanıyor (karşı sayfada). Kentin en renkli bölgesi Ilica Caddesi'ndeki hareketlilik, mağaza vitrinlerine yansıyor (üstte). Yukarı şehir bölgesinde yer alan Lotrscak Kulesi'nden kentin bürokratik ve idari merkezi olan, Aziz Mark'ın adını taşıyan meydan ve kilise böyle görülüyor (solda).

“Burası bence Avrupa’nın en güvenli şehri. Zagrebliler sıcak insanlar.”

Gric Tüneli, İkinci Dünya Savaşı’ndan kalma bir sığınak. Altı çıkışı bulunan bu geçit günümüzde yayalar tarafından kullanılıyor ve sanatçıların buluşmalarına ev sahipliği yapıyor (altta). Piskopos Josip Juraj Strossmayer’in adını taşıyan meydan, düğün fotoğrafı çektirmek isteyenlerin uğrak yeri (sağda).

üsluplarda gösterişli binaların çevirdiği bu meydan, çatısı gökyüzü olan devasa bir oda gibi. Telaşsız adımlarla yürüyen insanlar, Zagreb’in en uzun caddesi Ilica’dan art arda gelen tramvaylar, yöresel ürünlerin, hediyelik eşyaların sıralandığı tezgâhlar, meydanda bir konser için yapılan hazırlıklar… Arkada Hırvatistan’ın en heybetli katedralinin sonsuzluğa uzanan gotik kuleleri görünüyor.

Tezgâhlardan birinin önünde duruyorum, ara ara meydanın ortasındaki heykele ilişiyor gözlerim. “Biz kuyrukta buluşalım deriz” diyor bir tezgâhın gerisinden bir kadın. Gülerek, atın kuyruğunu gösteriyor. Atın üstünde kılıcını havaya kaldıran kişi bir Hırvat kahramanı, meydana ismini veren kişi. Heykel, milliyetçiliği körüklediği düşünülerek Tito zamanında kaldırılıyor, meydanın ismi de Cumhuriyet Meydanı olarak değiştiriliyor.

Meydanın sakin bir köşesindeki küçük çeşme, aslında mütevazı görünümünün aksine Zagreb’in ismini veren hikâyeye tanıklık ediyor. Rivayete göre uzak diyarlardan gelen, susuzluktan kavrulan bir şövalye dinlenmek için tozlu bir yolun

başında durduğunda birden önünde güzel bir kız belirmiş. Şövalye Manda isminde kızdan biraz su istemiş. "Bu çorak arazide su yok ki" demiş kız. "Ama umutsuzluğa kapılma, elinle toprağı eşele" demiş. Şövalye kızın dediğini yapmış ve kazdığı yerden su kaynamaya başlamış. Bir yudum içince hemen kendine gelmiş.

Bugün adını kızın isminden (Manda) alan fıskiye "Mandusevec", Ben Jelacic Meydanı'nda önceden pınarın olduğu yerde bulunuyor. 19'uncu yüzyılda üzeri kapatılan bu su kaynağı, 1980'lerde meydan düzenlenmesi sırasında tekrar ortaya çıkınca Zagreb halkının isteğiyle, bu hikâyenin anısına meydanın bir parçası olmuş. Rivayet o ki, bu fıskiyenin aktığı havuza para atanların dilekleri kabul oluyor, suyundan içenler de Zagreb'i hiç unutmuyor.

UZUN YÜRÜYÜŞLER ŞEHRİ

"Şehrim tüm kalbimi ısıtıyor" diye başlayan eski bir Zagreb şarkısında kente duyulan sevgi ve bağlılık, "Zagreb sokaklarında hayatım akıp gidiyor. Sevinci beni kucaklıyor, üzüntüsü yaralıyor" dizeleriyle ifade buluyor. Kentin insan ölçeğini ve

ZG 7775-GM
SPARTA

Yeşil şehir

Hırvatistan'ın başkenti Zagreb'in kent merkezi yaklaşık 800 bin kişiye ev sahipliği yapıyor, metropoliten alan nüfusu ise 1.1 milyonu buluyor. Zagreb nüfus yoğunluğu düşük, yeşillikler içinde, 400 bin metrekareye yakın yeşil alana ve 30 kent parkına sahip planlı bir şehir. Bisiklet, şehir merkezinde bile cazip ve yaygın bir ulaşım aracı.

Zagreb sakinleri yazarlarının, şairlerinin hatırasını yaşatmaya önem veriyor.

kentlilerin yaşam alanını gözeten uygulamalarının bunda payı büyük olsa gerek.

Zagreb yeşillikler içinde bir kent, 400 bin metrekareye yakın yeşil alanı ve 30 kent parkı bulunuyor. Parklar, kentlilerin ikinci evleri gibi… Kent gezintilerinde ise size dişbudaklar, akçaağaçlar, meşeler, ıhlamurlar, manolyalar eşlik ediyor. Ağaçlar da bu kentin sakinlerinden sayılıyor, hatta 2016 yılında kentin bir ağaç haritası çıkarılarak kamusal alanlardaki bütün ağaçların cinsi, yaşı ve büyüklüğü işaretleniyor. Aslında Zagreb'in peyzaj kültürü 18 ve 19'uncu yüzyılda şekillenmeye başlıyor. Avrupa'nın ilk kent parklarından olan 18'inci yüzyıldan kalma Maksimir Parkı, 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında kent planlamacısı Milan Lenuci'nin meydan ve parkları birleştirerek geniş bir alanda tasarladığı Lenuci At Nalı, adeta bir heykel parkı gibi gezilebilecek Mirogoj Mezarlığı, Zagreb'in özenle tasarlanan kentsel yeşil alanlarının en güzel örnekleri…

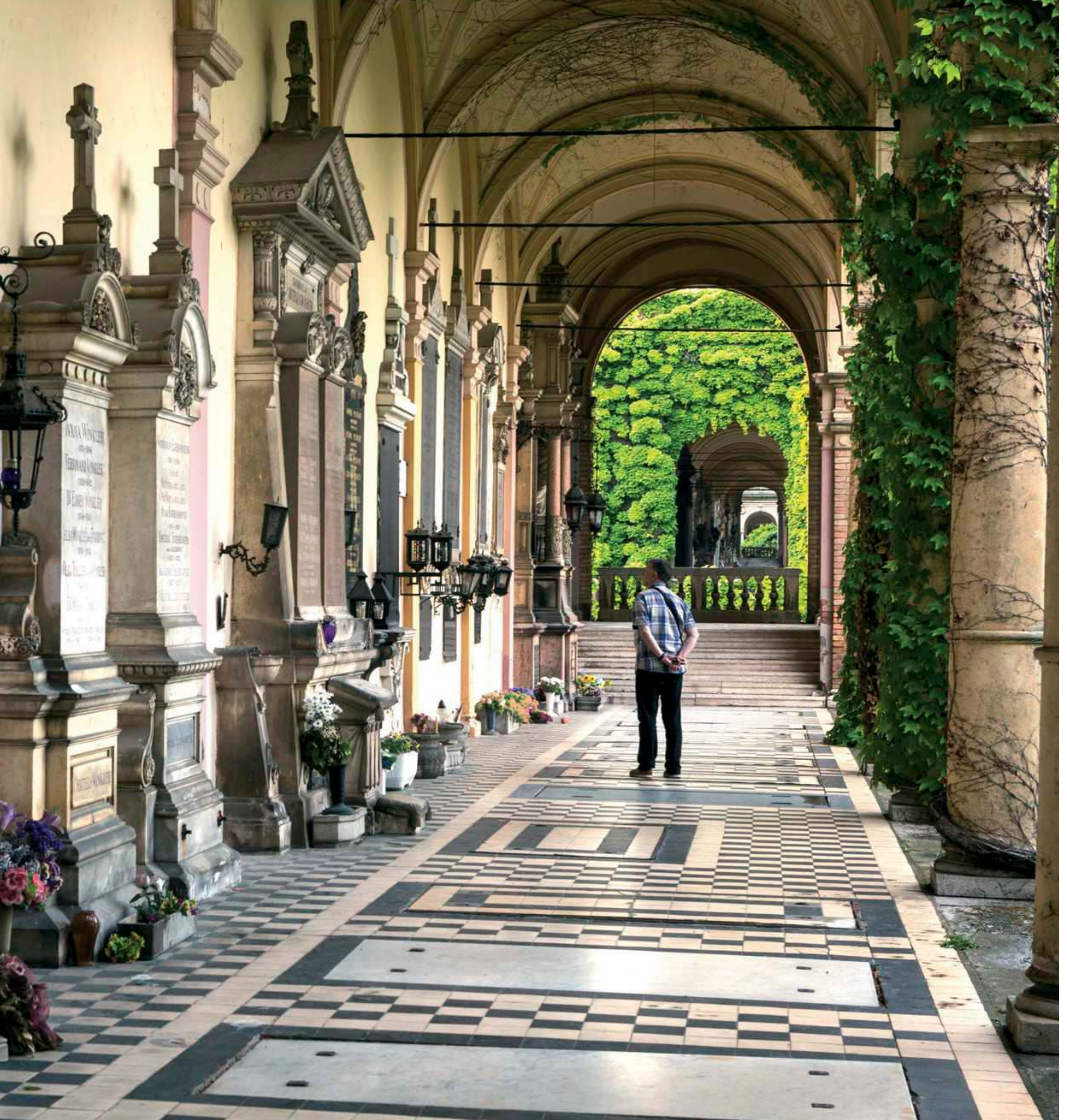
Zagreb'in sırtını dayadığı Medvednica Dağı ise sadece 30 kilometre uzaklığında. Buraya 70'e yakın yürüyüş ve sekiz bisiklet parkuruyla ulaşmak mümkün. Çam ve akçaağaç ormanlarının size birden bütün şehir gürültülerini unutturduğu Medvednica'da, çam kokuları arasında ve orman sessizliğinde başta kente özgü barbunya fasulyesi çorbası olmak üzere, dağ kulübelerinde pişirilen ev yemeklerini yiyebiliyorsunuz.

"TİTO'YU NASIL BİLİRSİNİZ?"

Zagreb gezisinde bana zaman zaman Vladimir Bogdanic rehberlik ediyor. Vladimir, şu anda Nikola Tesla Astral Genius Sivil Toplum Örgütü'nün genel sekreteri ve yarım asırdan fazla bir zamandır bu kentin hikâyelerine tanıklık eden bir Zagrebli. Onunla kent sakinleri, savaş yılları, Dinamo Zagreb, Zagreb Radyosu ve Tito üzerine koyu sohbetler ediyoruz. "Ne zaman yurtdışına gidip bir topluluğa karışsam ülkemle ilgili hep aynı soruyla karşılaşıyorum" diyor. "Tito hakkında ne düşünüyorsunuz?" 20'nci yüzyılın önemli liderlerinden biriyle ilgili merak, ülkesiyle ilgili merakın önüne geçebiliyor. Doğrusu benim de aklıma ilk

Şehrin hemen kuzeyindeki Mirogoj Mezarlığı, eşsiz mimarisi ve süslü revaklarıyla ülke tarihinin önemli şahsiyetlerinin mezarlarına ev sahipliği yapıyor.

gelen sorulardan biri o oluyor. "Tito büyük bir liderdi. Bunu inkâr edemeyiz" diyor Vladimir. "Her ne kadar o zamanlar Tito'ya muhalif olsam ve özgürlükçü bir tutumu savunsam da onun bir diktatör olduğunu düşünmüyorum. Ama elbette otoriter bir liderdi. Şu anda durumun eskisinden daha iyi olduğu söylenemez. Özellikle de orta ve alt sınıflar için."

Bunları Zagreb'in tarihi sineması olan Kino Europa'nın kafesinde, Zagreb sokaklarının çok yakından tanıdığı bir şaire, Tin Ujević'e bakan masalardan birinde konuşuyoruz. O sırada başlamış olan Türk filmleri festivalinin afişi dikkatimi çekiyor. Hırvatistan'da geçirdiğim süre içinde Türk dizilerinin ne kadar ilgi çektiğini görüyorum. Yine bu vesileyle Hırvatça ve Türkçenin somun, dolma, sarma, dut, patlıcan gibi yiyeceklerden tava, tencere, bardak, tepsi, cezve gibi mutfak eşyalarına ve

Parklar, kentlilerin ikinci evleri gibi. Ağaçlar da Zagreb'in sakinlerinden sayılıyor.

yastık, minder, döşek gibi ev eşyalarına kadar ne çok ortak kelime içerdiğini öğreniyorum.

Kino Europa, dışarıdan çok gösterişli görünmese de salonlarına adım atar atmaz büyük kollu şamdanları, kırmızı halıları ve bezemeleriyle 1920'li yılların sinema kültürünü yansıtıyor. Beni şaşırtan daha önce Balkan Palace olan isminin 1990'larda Kino Europa olarak değiştirilmesi oluyor. "Avrupa" Zagreb için post-sosyalizm dönemde arzu edilen aidiyeti tarif ediyor, aynı zamanda da Yugoslavya zamanlarıyla arasına koyduğu mesafeyi simgeliyor. 2017 yılında, Opera Binası'nın yer aldığı ve en görkemli meydanlarından olan Joseph Tito Meydanı'nın isminin tartışmalara rağmen Hırvatistan Cumhuriyeti Meydanı olarak değiştirilmesi Zagreb'deki şu anki genel eğilim hakkında bir fikir veriyor.

Tin Ujević'e gelince... Hırvatistan'ın en büyük şairlerinden biri kabul edilen Ujević, ömrünü Zagreb'in parklarında, banklarında yoksul bir yaşam sürerek geçiriyor. Her ne kadar şair "ben ölünce heykelimi filan yaparlarsa, mezarımdan kalktığım gibi burnunu koparırım. Ömrü boyunca yalınayak dolaşan birinin mezar neyine" demişse de görkemli bir heykeli yapılıyor ve bugüne kadar da herkesin burnu hâlâ yerinde duruyor.

NICOLAS TESLA'NIN ARDINDAN

Nicolas Tesla, belki de Zagreb'in dünyada en bilinen şahsiyetlerinden biri. Tesla, Zagreb yakınlarındaki Smiljan isimli küçük bir köyde, Sırp bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geliyor. Kimi zaman Sırplar ve Hırvatlar arasında paylaşılamasa da kendisi "memleketim Hırvatistan, etnik kimliğim Sırp" diyor iki aidiyetini de yadsımayarak.

Zagreb'de yürürken tramvayların üzerinde yer alan dalgın bir portresi geçiyor önümden zaman zaman. Adını Zagreb'deki bir caddeye de vermiş olan bu bilim insanı, yine kendine has düşünceli haliyle Zagreb kaldırımlarından birinde kendine yer buluyor. Heykeli, Hırvatların en önemli heykeltıraşlarından, Tesla'nın arkadaşı Ivan Meštrović yapıyor.

Vladimir aracılığıyla, ömrünü Tesla heykelleri yapmaya adamış bir başka heykeltıraşla tanışıyorum: Pero Jelisić. 1939'da Bosna'da doğan heykeltıraş, Tesla'yı ilk kez onun bir sözünü aktaran amcasından duyuyor. "Eğer elimle şimşeği yakalayabilirsem bütün dünyayı bu enerjiyle aydınlatabilirim." Bu söz üzerine artan bir merakla bu bilim insanı, mucit ve hümanistin dünyasını araştırmaya koyuluyor. Daha sonra Tesla'nın bir heykelini görüp daha iyisini yapabileceğini düşünüyor. Öğretmenlerinin de bu konuda yeteneğinin olduğunu

Zagreb halkının spor yaptığı devasa bir eğlence ve etkinlik alanına dönüştürülmüş Jarun Gölü, bir zamanlar bataklıktı. Şehir merkezinden tramvayla sadece 20 dakikada ulaşılabilen göl ve çevresi, ayrıca 129 kuş türüne ev sahipliği yapan 240 hektara yayılmış bir ekosistem (karşı sayfada, üstte). Hırvatistan tam anlamıyla bir spor ülkesi. Futbol ise oldukça popüler. Genç kuşaklara yönelik altyapı yatırımlarına her yerde rastlanıyor (karşı sayfada, altta). Nikola Tesla, Hırvatların büyük önem verdiği bir bilim insanı. Hırvat heykeltıraş Jero Jelisić, atölyesinde yeni bir Tesla büstü üzerinde çalışıyor (solda).

Geçmişi 13'üncü yüzyıla kadar giden ve zaman içinde yapılan eklemelerle çehresi giderek değişip büyüyen Zagreb Katedrali, dışı gibi içiyle de etkileyici bir yapı.

söylemesiyle güzel sanatlarda okumaya karar veriyor ve Tesla tutkusu onu hiç terk etmiyor.

Pero Jelisić'i atölyesinde, söylediği adreste ziyaret ediyorum. Vlaška Caddesi 17 numaraya gittiğimde karşımda geçmişin soluğunu efsunlu bir biçimde üzerinde taşıyan eski bir askeri hastane yapısı buluyorum. Büyük, ahşap bir kapıdan geniş bir avluya girince bütün şehrin uğultusu arkada kalıyor. Issız merdivenler, boş koridorlar, gönlünce serpilmiş ağaçlar, sarmaşıklar apokaliptik bir atmosferi canlandırıyor sanki. Kim bilir hangi köşesinde hangi hikâyeler gizli…

Atölye, hastanenin alt kattaki odalarından birinde, en az Tesla ve bu tutku kadar gizemli. Kendimi irili ufaklı onlarca Tesla heykelinin ortasında buluyorum. Kimisinde kalbine Tesla'nın yalnız günlerinde ona eşlik eden bir güvercin yerleştirilmiş, kimisinde hayalindeki gibi elleriyle şimşeği yakalamış. "Sadece bilimsel araştırmaları değil, hayat hikâyesi, onunla ilgili anekdotlar, insani değerleri ve zekâsıyla da beni çok etkiledi" diyor heykeltıraş. "Tesla tutkusu beni dünyanın farklı köşelerinden insanlarla buluşturdu, gelip atölyemi ziyaret ettiler. Bunlardan biri de Türkiye'den Tarık Günersel oldu. Hatta Vladimir Bogdanic ve Tel Aviv'den bir besteciyle birlikte ortak bir libretto üzerinde çalışmaya başladılar. Umuyorum bir gün Tesla heykellerim bu librettoyla birlikte İstanbullularla da buluşur."

GRADEC'TE GÜNBATIMI

Zagreb gezintimin son durağı füniküler, ya da merdivenlerle çıkılan Gradec oluyor. Zagreb'in idari binalarının yer almasından olsa gerek burası aşağıda kalan şehre göre bir hayli tenha. İnsan bu eski zaman binalarıyla çevrili Arnavut kaldırımlı sokaklarda kendi adımlarının sesini dinleye dinleye yürürken kendisini rahatlıkla geçmiş asırlardan birinde hissedebilir.

Şehrin ortaçağdan bugüne dek varlığını sürdüren tek kapısı Taş Kapı'da 16'ncı yüzyılda geçen bir aşk hikâyesinin kadın karakteriyle, Dora ile karşılaşıyorum. Dora, Hırvatların *Romeo ve Jülyet*'i olarak kabul edilen, Zagrebli yazar August Senoa'nın *Kuyumcunun Hazinesi* romanının

kavuşamayan âşıklarından biri. Oradan kavuşup da ayrılan âşıkların ruhlarının gezindiği Bitmiş İlişkiler Müzesi'ne geçiyorum. Müze bitmiş bir aşktan geriye kalan objelerle dünyanın dört bir yanından kırık aşk hikâyelerini derliyor. Kimi zaman kavanozun içine sıkıştırılmış bir gelinlik, neşesi solmuş konser biletleri, sevgiliye uzatılan son bir elma bitmiş bir aşkın simgesi olarak müzede yerini alıyor.

Gradec'in manzaralı teraslarında Zagreb ayağınızın altına seriliyor. Akşam yavaş yavaş şehrin çatılarına iniyor. Gradec'in tenha sokaklarındaki gaz lambaları, eski bir gelenek sürdürülerek bir görevli tarafından tek tek yakılıyor. Sokak lambalarının yanmasının ardından birden her şeyin üzerine sarı, puslu bir tülle kaplanıyor, şehir kendi sırlarıyla sarmalanıyor ve insan neredeyse kendini 13'üncü yüzyıldan bir sahnenin içinde gibi hissediyor.

Geçmişini sahiplenip bağrına basan bu kentin tarihini bir masal dinler gibi dinlemek mümkün. Şövalyeler, şairler, kanlı köprüler, kırık kalpler, güvercinler ve ağaçlar, hepsi bu şehirde kendine bir yer buluyor, hikâyeleriyle hâlâ kentlilerle selamlaşıyor. Zagreb, yeni bir günle başka hikâyeleri eklemek üzere uykusuna gömülüyor. Şairlerinin dizeleri de belki yeraltı labirentlerinde akan suları gibi hep bu şehrin derinliklerinde geziniyor ●

1930'lardan beri hizmet veren Dolac Pazarı, her gün taze sebze ve meyvenin bulunduğu sabit bir halk pazarı (üstte). Dolac Pazarı'na bakan kahvelerde ihtiyarlar sohbet edip bir şeyler içiyor (altta).

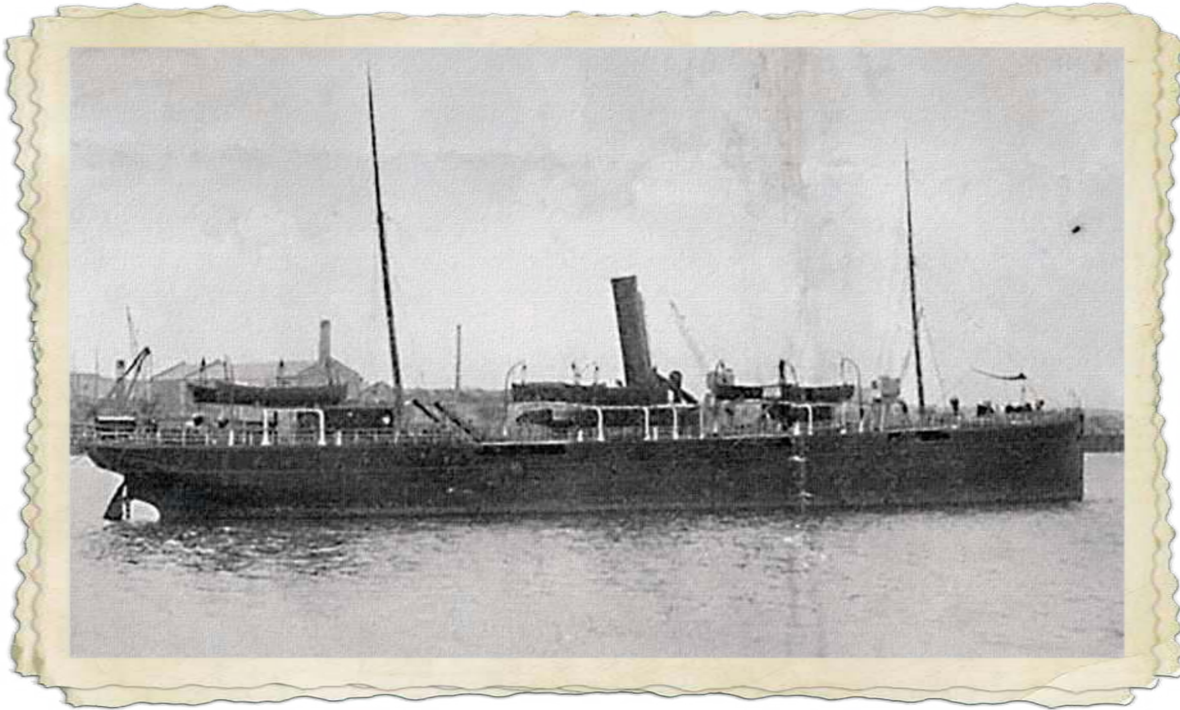

ÇANAKKALE / MELPOMENİ BATIĞI

Meçhul servet

Melpomeni, 1921'de Çanakkale'nin Babakale Köyü açıklarında mayına çarparak sulara gömüldü. Kaynaklar, değerli kargosunun kime ait olduğu ve rotası hakkında bizi aydınlatamıyor. Yıllarca Ege'nin derinliklerinde bulunmayı bekleyen 76 metrelik gemi, sırlarını hâlâ dalgıçlara tamamen açmıyor. Atlas ekibi, rengârenk balıkları ve üzerini kaplayan sünger dokusuyla Türkiye'nin belki de en büyüleyici batığına daldı ve hikâyesini araştırdı.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: ALİ ETHEM KESKİN

Seferlerine 1879'da başlayan geminin satış ilanında yer alan fotoğraf. Gemi, Lady Olive adıyla denizlere açıldı; 1911'de İpiros, 1917'de ise Melpomeni adını aldı (üstte). Melpomeni'ye burundan bakıldığında iskele demirinin loçada asılı durumda olduğu görülüyor. Sancak demiri ise dipteki kum zeminde yatıyor. Zaman içinde batığa takılmış ağ kalıntıları ufak balıklar için birer tuzak niteliğinde. Dipte geçirilen zaman dalıcılar için çok kıymetli. Bu nedenle sualtı motosikleti adı verilen pervaneli araçlarla mesafeleri daha hızlı kat ediyorlar (sağda).

Teknede denize atlıyor ve dibe doğru ağır ağır ilerliyoruz. Suyun berrak olmasının da etkisiyle otuzlu metrelerden itibaren batık tüm ihtişamı ile görünmeye başlıyor. İlk dikkatimi çeken şey güverteyi kaplayan sarı sünger dokusu oluyor. Bu doku, adeta bir sanat eseri gibi büyülüyor tüm ekibi. Derken ambarlarda bir hareketlilik gözüme çarpıyor. Dev sinaritler sanki batığın bekçileri gibi devriye geziyorlar. Bir başka köşede koskocaman bir orfoz balığı gözüme ilişiyor. Bu şölenin en ilginç aktörleri ise Kızıldeniz'den göçmüş antias balığı sürüleri. Şeftali ile mercan rengi karması renkleri ile antiaslar, batığın üzerinde yaşamlarını sürdürüyor. Melpomeni, benim şimdiye dek gerek Türkiye karasularında, gerek dünya denizlerinde gördüğüm en büyüleyici batık…

Güverte üzerinde geminin burnuna doğru yüzerken aşağıda ambarlarda duran otomobiller dikkatimi çekiyor. Hemen fotoğraf makineme sarılıp heyecan içinde onları görüntülüyorum. İleriki dönemde, Melpomeni batığı hakkında araştırmalar yapan Nicholas Peppas'tan bu otomobillerin Austin marka olduğunu öğreneceğim. Geminin burnunda aşağı doğru dalıyorum. İskele demirinin loçada asılı olduğu fark edip derhal onu fotoğraflamaya başlıyorum. Ancak demir üzerine takılmış ağlar sebebi ile ortaya farklı bir görünüm çıkıyor. Dalış süremin sonuna yaklaşıyorum. Son olarak geminin mayına çarpan kıç kısmına doğru yüzüyorum. Bu bölümün üst üste tamamen ağlar ile kaplı olduğu dikkatimi çekiyor. Batığı fark etmeyen birçok trol teknesinin zaman içinde geminin üzerinde bıraktığı bu ağlar ve halatlar, birçok balığın takılıp ölmesine de sebep oluyor. Dalış süresinin sonuna geldiğimizde ekip arkadaşlarım ile işaretleşip yüzeye doğru yükselmeye başlıyoruz. Şimdi yüzeye çıkıncaya

Melpomeni'nin taşıdığı değerli kargo içerisinde üç otomobil de bulunuyor.

Güvertede bir renk cümbüşü hâkim. Sarı renkli süngerler (*Aplysina aerophoba*) ile Kızıldeniz'den göçen mercan rengindeki antias balıklarının oluşturduğu doku, batığı ziyaret eden tüm dalıcıları büyülüyor.

dek 60 metre derinliğe inmenin bedelini ödeyeceğiz. Çeşitli derinliklerde toplam 40 dakikalık beklemeler yaparak damarlarımızda birikmiş azotu atacağız. Melpomeni'ye yaptığım doyumsuz dalışın tadı damağımda kalıyor. Ekibimiz bir kez daha aynı serüveni yaşamak için yeni planlar yapmaya başlıyor çok geçmeden…

GİZEMLİ KARGO

Batıklar, biz dalıcılara ayrı bir heyecan verir. Öncelikle o batığın kimliğini ortaya çıkartmak, ardından ne zaman ve nasıl battığını araştırmanın hazzını yaşamak, katlanılan tüm zahmetlere değer. Dünyada batıklar konusunda araştırma yapan birçok seçkin uzman bulunuyor. Bunlardan biri de özellikle buharlı gemilere olan özel merakı sayesinde Türkiye karasularında önemli batıkları araştırıp bulan Selçuk Kolay. Melpomeni batığının bulunuşunun hikâyesi de Selçuk Kolay'ın çalışmalarıyla başlıyor.

Melponemi batığı, Çanakkale'nin Ayvacık ilçesine bağlı Babakale Köyü'nün açıklarında yer alıyor. İngiltere'den İstanbul'a yol aldığı tahmin edilen gemi 3 Mart 1921'de mayına çarparak batmış, mürettebatı ise kurtarılmıştı. Geminin yükü hakkında elimizde kesin bir bilgi yok. Bir rivayete

Melpomeni, kıç tarafından aldığı mayın yarasıyla Mart 1921'de Çanakkale'nin Babakale Köyü'nün açıklarında battı. Batığın kıç bölümü, bu suları iyi tanımayan balıkçıların bıraktığı ağ yığınları ve trol halatları ile kaplanmış.

göre Osmanlı padişahına gönderilen hediyeleri taşıyordu, bir diğerine göre ise kargo zengin bir Rus aristokratına aitti. Araştırmacı Dimitri Galon Atina'da bulunan arşivlerde Melponemi'nin seferiyle ilgili bir araştırma yapacak. Bu araştırma sayesinde geminin nereden hangi amaçla hareket ettiğini öğrenme şansı ortaya çıkmış olacak.

Melpomeni gemisi, Lady Olive adıyla 1878 yılında Glasgow'da A. & J. Inglis Ltd. tarafından suya indirildi, 1879'da da yapımı bitirildi. Eski tip uskurlu buharla çalışan gemi 76 metre uzunluğunda, dokuz metre genişliğindeydi. Güverte yüksekliği beş metre, ağırlığıysa 1058 grostondu. Geminin ilk sahibi British & Irish Steam Packet şirketiydi. Dublin'e kayıtlı gemi posta hizmeti için inşa edilmişti; 66 kişi birinci sınıf, 42'er kişi ikinci ve üçüncü sınıf yolcu taşıma kapasitesine sahipti. 1917'de ise yük gemisine dönüştürüldü. Son olarak 1921'de gemiyi satın alan P. M. Lemos, gemiye karısının ismi olan Melpomeni'yi verdi.

Dev sinaritler sanki batığın bekçileri gibi üzerinde devriye geziyor.

Belgesel yapımcısı Savaş Karakaş 2010 yılında sualtı kameramanı Engin Aygün ile birlikte Melpomeni'ye dalarak bir belgesel hazırlamıştı. Birçok sahnede yer alan, gemi üzerindeki sarı süngerlerin oluşturduğu doku beni çok etkilemişti. Biraz da bu motivasyon ile ben de Atlas için böyle benzer bir çalışma yapmaya karar verdim.

Batığa ilk dalışı 2018 Temmuz'unda Hakan Eğilmez ve Doruk Dündar'la gerçekleştirdim. 2018 Ağustos'undaki ikinci dalışta ise ekip arkadaşlarım Tuğrul Varol ile Cüneyt Çakın'dı ve bu sefer kapalı devre sistemleri kullandık.

Melpomeni'ye dalmadan birkaç gün önce ekip olarak bir araya geldik ve dipte kullanacağımız gaz karışımlarına, batık üzerinde ne kadar süre geçireceğimize, hangi sistemle dalacağımıza karar verdik. Dışarıya gaz kabarcığı vermeyen kapalı devre sistemleri kullanmayı kararlaştırdık. Dip zamanı da 20 dakika olarak belirlendi. Kapalı devre sisteminde olası bir problem karşısında dalıcılar yanlarında yedek olarak 11 litrelik iki dalış tüpü daha taşıyacaktı.

Kapalı devre dalış sistemlerinin sessiz olması sayesinde ekibimiz Melpomeni batığındaki balıkları daha yakından görebilme şansını elde etti. En az üç adet, oldukça iri sinarit balığının batık içinde adeta dans edercesine süzülmelerinin seyrine doyamadık. Hemen hemen her dalıcı Ege ve Akdeniz'de yaptığı dalışlarda papaz balıkları (*Chromis chromis*) ile karşılaşır. Melpomeni üzerinde gezinen papaz balığı sürüsü, şimdiye kadar gördüğüm en kalabalık olanıydı. Onları güvertenin bir tarafından diğer tarafına sakin bir şekilde yüzerken izlemek çok zevkliydi. Kalabalık bir sürü önümden geçerken arka plandaki batık neredeyse hiç görünmüyordu.

Melpomeni'ye yapılan dalışta ayrıca sualtında uzun mesafeleri kısa zamanda kat etmeyi ve olası akıntılarla baş emeyi sağlayan sualtı motosikletleri (scooter) kullanıldı. Bu sayede Atlas ekibi dalıcıları 76 metre uzunluğundaki batığın başından kıçına olan mesafeyi oldukça kısa zamanda gidebildi. Bu kolaylık ekibin batığın ayrıntılarını daha fazla incelemesi için gerekli zamanı sağladı.

KARA BATIK

Melpomeni, ne yazık ki yaşanan kazalar nedeniyle yörede "kara batık", ya da "ölüm batığı" olarak da anıldı... Batığa ilk dalış yapanlardan Sadık Işıklı, 1982 yılında Melpomeni üzerindeki portatif malzemeleri çıkarmaya başlamıştı. Ancak derinliği ve dipte kaldığı süreyi hiç kontrol etmiyordu. Sonunda damarlarında biriken aşırı azot sebebi ile vurgun yedi. Çanakkale'de tedavi için gerekli basınç odası olmadığı için ambulans ile İstanbul'a nakledildi, ama Silivri yakınlarında ambulans takla attı ve Işıklı yaşamını kaybetti.

Yıllar sonra 1992 yılının Nisan ayında bir dalış kazası haberi daha tüm dalış camiasının yüreğini burkmuştu. Ünlü balet Niyazi Zeki, Melpomeni'ye yaptığı dalış sırasında yaşama veda etmişti. Çok sevdiğimiz ve tutku ile sarıldığımız dalış konusunda böyle bir olayı duymak bizleri de çok üzmüştü. Niyazi Zeki batığı fotoğraflamayı hayal ediyordu. Bu amaçla dalış eğitmeni Asım Karsçakar ile 26 Nisan 1992'de Çanakkale'nin Babakale

Melpomeni'yi ilgi çekici kılan özelliklerden birisi de kargosu. Güvertede bir adet ve hemen altındaki ambarda iki adet olmak üzere toplam üç adet Austin marka olduğu tahmin edilen otomobil bulunuyor. Tuzlu su ve zaman otomobilleri tahrip etmiş, ama ilk bakışta tekerlekler hemen kendini belli ediyor (solda). Melpomeni, Türkiye karasularındaki en güzel batıklardan. Kızıldeniz'den göç eden mercan rengindeki antias sürüleri ile sarı süngerler batığın burnunda göz kamaştıran görüntüler oluşturuyor (sağda).

Köyü'ne gittiler. Batığın yerini bilen balıkçı Rasim Akdeniz ile anlaşıp yola koyuldular. Dalıcılar suya atlayıp derinlere doğru palet çırptılar. Ancak henüz yedi dakika geçmişti ki yüzeyde bir işaret şamandırası belirdi. Belli ki yolunda gitmeyen bir şey vardı. Biraz sonra Asım Karsçakar su yüzeyine çıktı. Rasim Akdeniz'e dalış arkadaşı Zeki'nin derinlik sarhoşluğuna yakalandığını ve onu yukarı çekemediğini söyledi. Asım Karsçakar aynı gün akşam üzere bir dalış daha yaparak arkadaşını yeniden çıkarmayı denedi, ancak başaramadı. Ertesi gün karışım gazlar ile yeterli donanıma sahip Levent Yüksel ve Sadi Tanman'dan oluşan bir ekip Babakale'ye gelerek baletin vücudunu sudan çıkardı. Sportif amaçla dalış yapan dalıcıların tüplerinde sıkıştırılmış hava vardır. Tüplerde yüzde yetmiş oranındaki azot derinlere indikçe sarhoş edici bir etki gösterir. Niyazi Zeki, ne acıdır ki Melpomeni batığının 55 metre derinlikteki güvertesine erişince yoğun bir derinlik sarhoşluğuna yakalanmış ve bilinçsiz olarak hava soluduğu regülatörünü ağzından çıkarmıştı. Dalış

MELPOMENİ'Yİ BULMAK

Batığa ilk bakış

YAZI: SELÇUK KOLAY

O zamanın öncü sanayi dalgıçlarından Baskın Sokulluoğlu ve Tosun Sezen ile 1970'li yılların sonlarında yaptığım bir sohbette bana 1960'lı yıllarda tekneleri ile güneyden Çanakkale'ye giderken eco sounder cihazı görüntüsünden bir batık üzerinden geçtiklerini tesadüfen fark ettiklerini anlatmışlardı. Tam olarak batığın yerini hatırlamıyorlardı. Belirli bir kerteriz de yoktu.

1981 yılında beraber dalışlar yaptığım arkadaşım Sadık Işıklı ile Babakale Köyü'nde bir araştırma yapmaya karar verdim. Ekim sonlarında Sadık ile birlikte Babakale'ye gittik. Yanıma seyyar eco sounder cihazını ve aküsünü aldım. Babakale kendi halinde ıssız bir balıkçı köyüydü. Batığın olması muhtemel bölgeyi eco sounder ile taramayı düşünerek Hulusi Reis adlı balıkçının teknesiyle çalışmaya başladık. Arayışımız uzun sürmedi. Yaklaşık üç buçuk saatlik çalışma sonucunda batığın yerini saptadık. Ertesi gün yaptığımız dalış, hayatım boyunca unutamayacağım bir deneyim oldu. Yapı olarak 1800'lü yılların sonlarına ait olduğu anlaşılan batık, hiç dokunulmamış bir halde bütün ihtişamı ile karşımdaydı. Güvertesinde bulunan 1920'li yılların başlarına ait otomobiller dışında her tarafa dağılmış halde tabaklar, mutfak malzemeleri, şamdanlar, lambaların yanı sıra, pusula ve seyir fenerleri mevcuttu. Yaptığımız ikinci dalışta makine dairesini de inceledikten sonra İstanbul'a dönüp geminin kimliğini belirlemek üzere arşiv çalışmalarına başladım.

Gemideki tabaklardan birinin üzerinde okumuş olduğum "Melpomeni" yazısından hareketle geminin 1879'da İngiltere'de inşa edilen ve ilk ismi Lady Olive olan bir posta gemisi olduğunu belirledim. Gemi daha sonra 1911'de Yunanistan'a satılıp İpiros, daha sonrada 1917'de ise Melpomeni adını almıştı. Mart 1921'de Babakale civarında bir mayına çarparak batmıştı.

Sualtı teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte dalıcılar arasında "kapalı devre" adı verilen dalış sistemlerinin kullanımı yaygınlaşmaya başladı. Atlas'ın Melpomeni'ye gerçekleştirdiği dalışta yer alan Cüneyt Çakın ve Tuğrul Varol, sualtında daha uzun süre kalmayı sağlayan bu sistemlerin avantajlarından yararlandı (üstte). Melpomeni'ye gerçekleştirilen dalışlarda sualtında güvenli bir biçimde çok daha uzun süre kalmak hedeflendi. Bu amaçla kapalı devre dalış sistemleri ve sualtı motosikletleri (scooter) kullanıldı. Sualtında geçirilen süreyi arttırmanın bedeli ise dalış öncesi kontrollerin sayısının artması. Cüneyt Çakın, tekne hareket etmeden önce kapalı devre sisteminin tüm kontrollerini sırayla yapıyor (altta).

arkadaşı ona yetişip müdahale edene kadar da iş işten geçmişti…

TRT için belgesel çekmek amacı ile 1994 yılının Ağustos ayında sualtı kameramanı Emre Omur ve ekibi Babakale'ye geldi. Melpomeni dalışında ilk başta her şey normaldi. Bununla birlikte Omur, dalış malzemelerini hep asistanlarına hazırlatıyordu. O gün tahminen telaştan olsa gerek, asistanlar iki tüpün arasındaki vanayı açmayı unuttu. Omur malzemelerini kuşandı ve dalışa başladı. Tam batığın üzerinde çekimlere başlamışken regülatöründen hava gelmediğini fark etti. Daha çok havası olması gerekirken ciğerlerine hava çekememesi anormal bir durumdu. Olanca gücüyle yüzeye doğru palet çırpmaya başladı. Tam iki buçuk dakika süren serbest çıkış sonunda Emre Omur yüzeye ulaşıp kurtulmayı başardı.

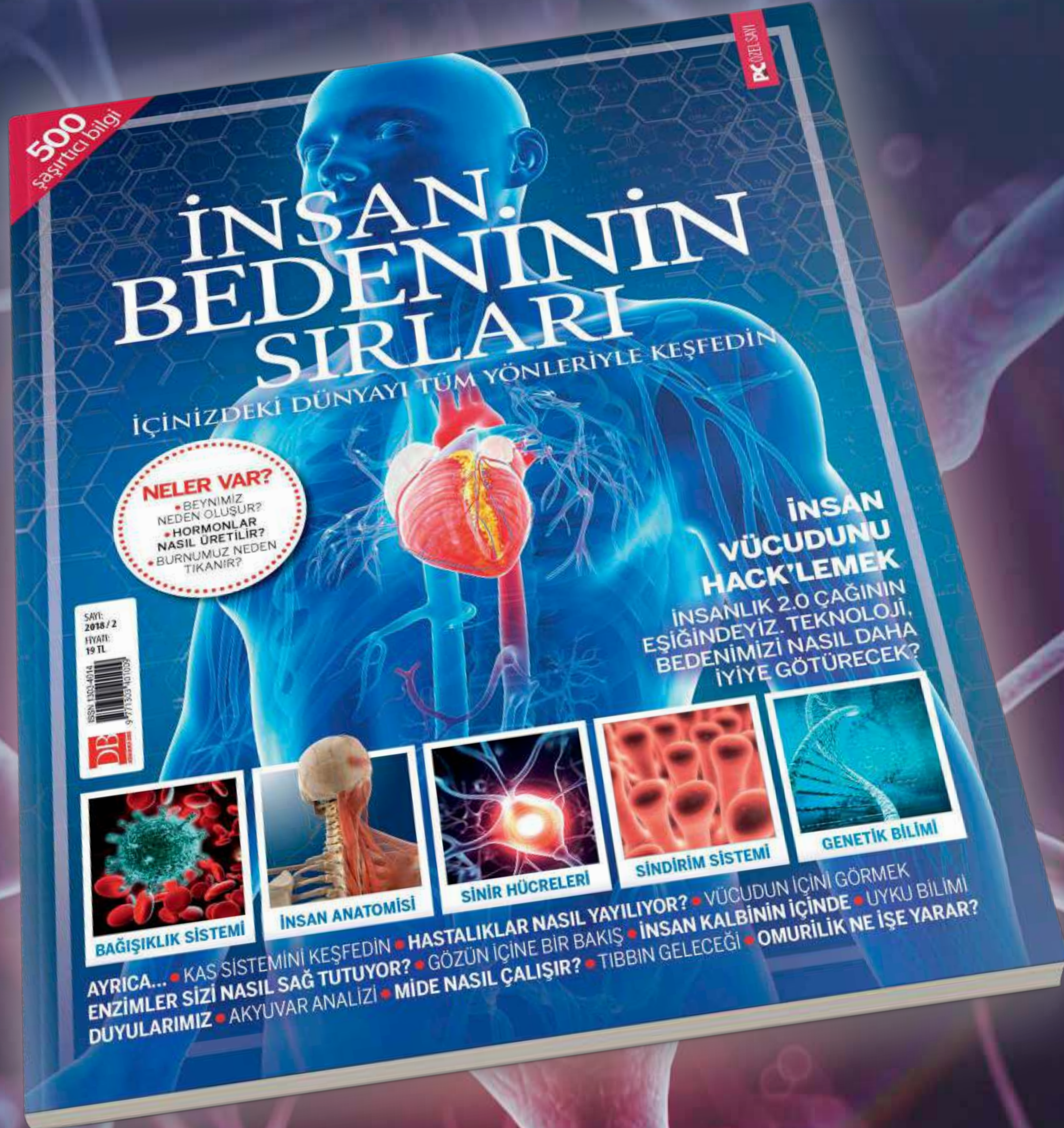
Neyse ki günümüzde daha gelişmiş sistemlerle çok daha güvenli dalışlar gerçekleştirilebiliyor. Türkiye karasuları Melpomeni gibi kimbilir daha ne sırlar saklıyor. Onları keşfedip hikâyelerini gün yüzüne çıkartmak da bizlere düşüyor ●

İNSAN BEDENİNİN SIRLARI

BAYİLERDE!

İÇİNİZDEKİ DÜNYAYI TÜM YÖNLERİYLE KEŞFEDİN

ANATOMİK ÇİZİMLER, İLGİNÇ BİLGİLER, HARİKULADE FOTOĞRAFLAR VE BİLİM İNSANLARINDAN AÇIKLAMALARLA DOLU 160 SAYFA

Detaylı bilgi ve online sipariş için:
www.doganburda.com/insanbedeni/

BOZCAADA

Rüzgârın eli

Bozcaada'nın batı burnu, kireçtaşları üzerinde yer alan kıyı kumullarıyla oluşmuş sırtlardır. Bu bölge adanın günbatımı seyir teraslarından biri olduğu için "Günbatımı" olarak da adlandırılıyor. Günümüzde rüzgâr enerji türbinleriyle iç içe geçmiş tarihi Polente Deniz Feneri'nin halk arasındaki adıysa dünyanın ucundaki fener.

O adaya Klydai, Klydna, Leukopyros ve Tenedos diye gidildi… Mitolojinin ve destanların güzel mekânlarından biridir... Bozcaada Karadeniz'le Marmara arasındaki güzergâhta, yönü dur durak bilmeden değişen rüzgâra karşı yüzyıllarca denizcilerin eli, sığınağı oldu. Şimdi gezginlerin, müzisyenlerin, sanat ve yaşama sevincini büyütmek isteyenlerin ilk aklına gelen adalardan.

YAZI: TEVFİK TAŞ / FOTOĞRAFLAR: EREN AYTUĞ

Homeros'un *İlyada*'sının giriş dizeleri bende hep bir operanın başlangıcı duygusu yaratır. "Neden" diye sorulsa ikna edici bir yanıt veremem, ama o ilk sözcüklerle birlikte zihnimdeki sahneye baritonlar, sopranolar koşuşur: "Söyle, Tanrıça, Peleusoğlu Akhilleus'un öfkesini söyle..." Şimdi Çanakkale Geyikli'den Tenedos'a (Bozcaada) giden feribotta yine aynı haldeyim.

Her bir katmanında yeryüzünün ayrı bir kültür dönemini barındıran Troia'yı yazarken Homeros, kimi sayfalarında Bozcaada'yı da söyler; yani ada hem *İlyada,* hem de *Odysseia* destanlarının coğrafyasındadır:

"Yürüdü uğuldayan denizin kıyıları boyunca.
Gitti uzakta bir yerde durdu
yüce Apollon'a güzel saçlı Leto'nun doğurduğu:
Ey Khryse'yi, kutsal Killa'yı koruyan,
gümüş yaylı,
Tenedos'un güçlü kralı, Smintheus, dinle beni,
bir gün sana yaraşır bir tapınak yaptıysam
senin uğruna,
şu dileğimi tez elden yerine getiriver:
Gözyaşlarımın öcünü al Danaolardan, oklarınla."

Kızını, Agamemnon'un elinden kurtarmak isteyen yaşlı Khryses'in ağzından, *İlyada*'ya süzülen bu istek, bu dizeler, Tenedos'un vakti zamanında Apollon tapınma odaklarından biri olduğunu düşündürmüyor salt, aynı zamanda bugün yerleri henüz belirlenmemiş Zeleie, Killa, Khryse, İda dağının eteğindeki kentlerle birlikte, Tenedos'un da bu savaşın coğrafyasına dahil olduğunu da düşündürüyor. Azra Erhat'ı izleyerek söylersem: "Smintheus adı bu bölgede Tanrının bambaşka bir isimle de anıldığını gösterir."

Feribot yanaşıyor. Kimi söylencelere göre, Troia'ya tahta atı bırakan Akhalar, gemilerini adanın arkalarında saklamışlar; eğer öyleyse onların gemileri savaş atlarıyla, gür sesli adamlar, çifte su verilmiş çelikten kılıçlar, kargı ve

Bozcaada'nın en yüksek noktası 192 metredeki Göztepe. Buradan adanın neredeyse tamamı görülebiliyor.

kalkanlarla doluydu. Bizim gemi silme otomobil. Sağ yanda Bozcaada Kalesi. İlk ne zaman, kimler tarafından yapıldığı bugün de bilinmiyor. Fatih Sultan Mehmet tarafından esaslı bir şekilde onarılmış. Lakin rahat durmamış Venedikliler yine yerleşmişler kaleye. 1657'de yeniden Osmanlı'ya geçmiş… Sultan II. Mahmut'un 1815'te kaleyi adeta yeniden yaptırdığını kitabeler söylüyor, ama biz Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 1996'da restore ettiği haline bakıyoruz.

Gökyüzünde, Sir William Gell'in gravürlerinden kalma bulutlar. Bölgeye gelen ilk arkeologlardan biri olan ressam Gell, 1801'de Troia'yı ve Tenedos'u içeren gravürlerinden oluşan albümünü 1804'te yayınladı. Biz 2018'in yazında bir anı bir gıdım sonrasını tutmayan, buharlaştıkça buharlaşan bir göğün altında iniyoruz adaya.

27-29 Temmuz 2018 günleri arasında gerçekleşen Bozcaada Caz Festivali, deniz ve müzik diyen bir kitleyi adada buluşturdu.

“Adaya gitmek” deriz ama pek çok insan bilmez huyunu suyunu. Oysa huyu değişik yerlerden biridir Tenedos...

Bozcaada, köyü olmayan tek ilçe Çanakkale’de. Ancak büyük bir ada. Pek çok kaynak etrafındaki küçük adaları ve kayalıkları da hesaba katarak yaklaşık 40 kilometre karelik bir yüzölçümü veriyor. Ancak adayı yine de en güzel Piri Reis tanımlıyor o muazzam haritacı bakışıyla: “Adanın çevresi on sekiz mildir. Alçak ve kıraç yerdir. En yüksek yeri kuzey tarafında birkaç boztepe vardır. Bu tepelerden bakınca kırk mil uzaklıktaki gemiler görünür. Denizden bakanlar da otuz milden bu tepeyi bir çadır şeklinde görürler. Adanın denizden alameti bu boz tepedir.”

“Adaya gitmek” deriz ama pek çoğumuz aslında bilmeyiz huyunu suyunu. Oysa huyu değişik yerlerden biridir Tenedos… Bir İstanbul kaçkını olarak yıllardır burada yaşayan Soner Gümüş ve İpek Sarısoy’la keşfe çıkıyoruz… Soner anlatıyor, ben bellemeye uğraşıyorum.

Bozcaada Kalesi’nin yapım tarihi bilinmiyor. Ancak adada çalışmış araştırmacıların bir kısmı, “Tenedos’un arkaik ve klasik dönemlerine ilişkin mimari konusunda fazla bir bilgiye sahip değilsek, bunun nedenlerinden biri ortaçağ ve sonrasında bu malzemenin kale inşaatında kullanılmış olmasıdır” diyor.

YÜZMENİN İLMİ

Plaj kalabalıklarından huysuzlananlar için Ayazma Plajı’nın zamanlarını iyi bilmek gerek. Sabahın erken saatleri ve akşamın kızıllığından sonra… Ancak hangi yönüne gidilirse gidilsin deniz kelimenin sahici anlamıyla tertemiz… Ne var ki dalgalarla uğraşmayı istemeyenlerin, rüzgârın nereden eseceğini bilerek seçim yapması gerekiyor. Soner’in sıralaması şöyle…

“Yerleşime en yakın plaj olan Ayazma lodosta dalgalıdır, poyraz estiğinde dümdüz… Ben de pek çok adalı gibi Akvaryum Koyu’na (Mermer Burnu) öncelik verdiğim için rüzgâr kuzeyden esiyorsa (poyraz) bu koy ve çevresinin sakinliğine girerim. Bununla birlikte Habbele, Sulubahçe, Beylik gibi koyların sıralandığı bölgenin havası da poyrazdır…”

Peki, lodossa nereye gitmeli? “Poyraz Limanı Koyu adının aksine lodosta sakindir, üstelik yerleşim merkezine en yakın koylardan biri. Tekirbahçe Koyu aslında ada içinde özerk bir alan gibi. Oteller, tatil köyü gibi tesisler burayı dışarıdan gelenler için biraz mesafeli kılmış gibi, elbette o upuzun kumsalda isteyen kendi olanaklarıyla, isteyen buradaki bazı kuruluşlardan şemsiye ve benzeri şeyler kiralayabiliyor. Çayır Koyu hem kamp yapmak isteyenler için, hem deniz, hem de dinlence bakımından iç açıcı bir kıyı… Tuzburnu Koyu’nu, aynı zamanda adanın deniz feneri süslüyor.”

Kimi küstürür, ya da küstürür mü bilmem, ama söylemeden edemem. Bozcaada’da özellikle hafta sonlarında belli başlı plajlar, Günbatımı

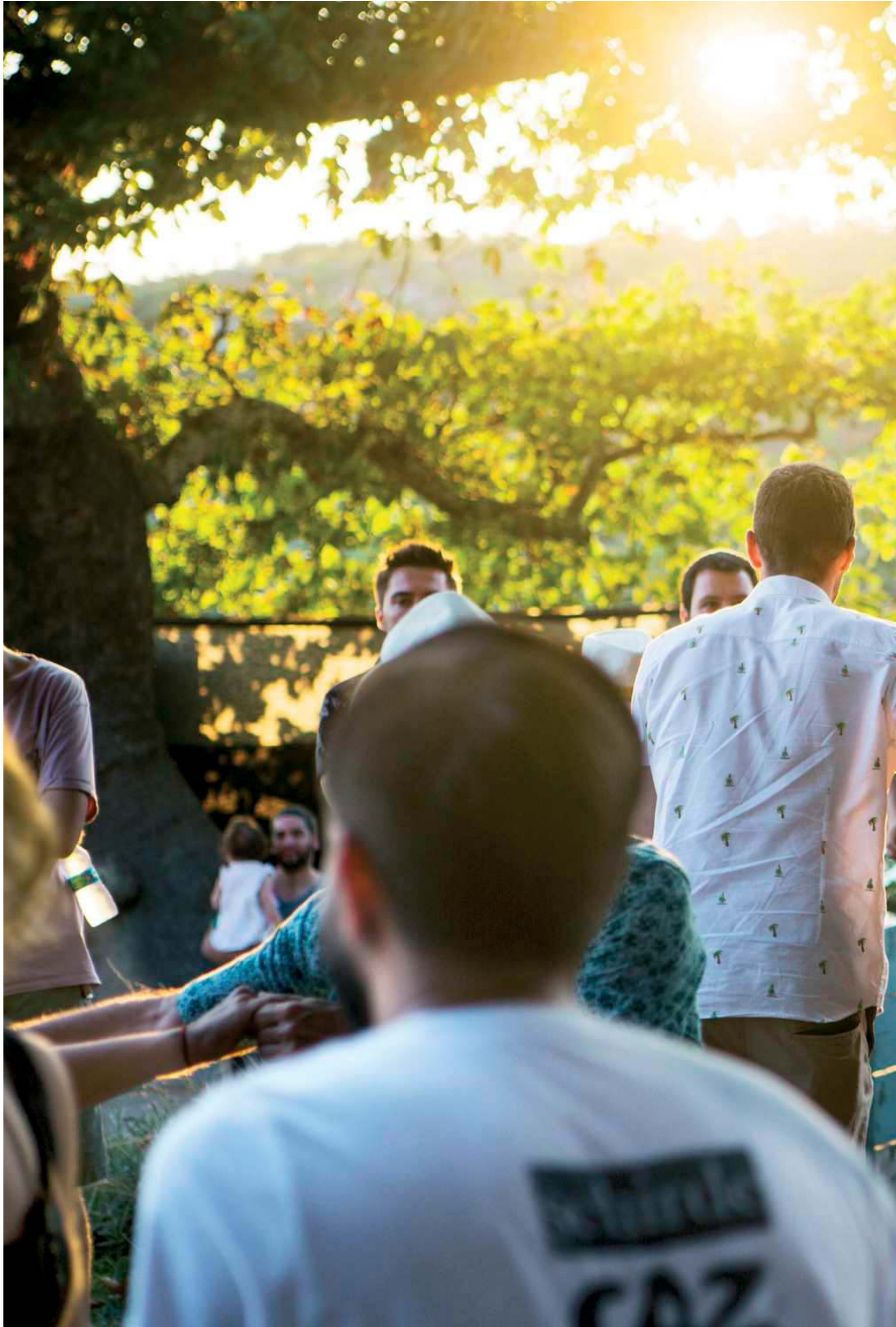
Terası gibi bazı noktalar bir araba cehennemine dönebiliyor. Elbette "zamanı dar tatilciler başta olmak üzere bu büyük adada araç ihtiyaç" deniyor, ancak bu yaşanılası yerleri, büyük kentlerle aynı görünüme sokuyor. Neredeyse bütün ada bisiklet gibi harikulade bir araca da uygun ama yok, yok denecek denli az… Oysa yaygınlaştırılması için özendirilse belki bir nebze çözülür bu debdebe…

Öte yandan eğer tatilde araç kullanmak istemiyorsanız, yerleşim merkezinden bütün bu koylara ve plajlara dolmuş var, on dakikayla yarım saat arasında değişen sürelerle hareket ediyor. Dönüşte de aynı dolmuşlar kullanılabiliyor. Tek yapmamız gereken saatlerini öğrenmek…

Bu kez müzik çağırdı bizi… Bu yıl ikinci kez düzenlenen caz festivalinin ana mekânı Ayazma Manastırı'nın olağanüstü güzellikteki bahçesi oldu. Avek Volkswagen'in destekleriyle yapılan etkinlikte, adını "Art/Sanat" kelimesinden alan

ADADA DANS

Bu yıl ikincisi düzenlenen Bozcaada Caz Festivali, adaya küçümsenmeyecek bir müziksever kitleyi de çekti. Sahneye çıkan kimi pop müzik sanatçıları dinleyicileri dansa kaldırdı.

Bozcaada tarihi yerleşimi sit alanı. Mimariyi ayırt etmek için şu iki ölçüt öneriliyor: Tek katlı taş ve iki katlı cumbalı evlerin olduğu dolambaçlı sokaklar Türk mahallelerinde olduğunuzu, ızgara plana göre birbirini dik kesen sokaklar Rum semtlerinde olduğunuzu gösterir.

Arteon modelini de caz sevenlere hem göstererek, hem de deneme olanağı vererek tanıttı.

Güneş lambasını söndürdü. Sahnenin ışıkları altında Alp Ersönmez'in "Cereyanlı" projesinde Avrupa'da günümüz cazının önemli isimlerinden Fransız trompetçi Erik Truffaz başka denizleri, başka kıyıları nefeslendiriyor… Yanında Volkan Öktem, Çağrı Sertel, Engin Recepoğulları gibi sağlam isimler var. Yarım Dünya Klarnet Trip, 19'uncu yüzyılda adada toplam yedi hane olan, ama şimdi iyiden iyiye belli belirsiz olan Kıptilerin (Çingeneler) ruhunu canlandırıyor gibi… Sahnenin fenerini Ceylan Ertem söndürüyor bu gece… Bir yandan politik popa denk gelebilecek şarkılarıyla ortalığı hareketlendirirken, bir yandan sohbet ediyor: "Caz festivaline gelmek mutluluk verici, ama benim müziğimin şimdilik bir tanımı yok" diyerek veda ediyor.

Sabah, Ayça Oğuş'un davetini kabul edenler, adanın serinliğinde yoga yaparak başlıyor güne…

DENİZİN ANLATTIKLARI

"Denizin diplerinde, ta uçurumlarda, Tenedos'la kayalık İmbros arasında, bir mağara vardır, geniş kocaman." Böyle diyor Homeros Deniz Tanrısı Poseidon'nun Tenedos ve İmbros'un (Gökçeada) arasındaki denizin altında yaşadığı mağarayı söylerken… Tuzburnu'yla Akvaryum Koyu arasında, Soner'in "Gümüş Koyu" dediği yerde sığınıp bir kayanın sessizliğine denizi dinliyorum. Söylencenin birinde "Kuğu" anlamı

kayıkçı trafiği olduğunu yazmış. Demek ki gidip geleni çokmuş" diyor…

Güneye, Bababurnu'na doğru bakıyorum. Hayalsi bir ada var ilerde, pembe yeşil tül içinde Lesbos, yani bizdeki adıyla Midilli. Sappho'nun, "Durup yatağımın başında, yaldızlı çarıklarıyla birden uyandırdı beni tan" diyen şairin adası. Birçok edebiyat tarihçisinin, akademisyenin savları Sappho'yu eşcinsellerin, biseksüellerin şairi saymamızı ilham ediyor. Zira, şiirlerinde tüm formlarıyla güzelliği göstermeye uğraşmış ve her iki cinse karşı da aşk şiirleri yazmış. Bu yüzden modern "lezbiyen" kelimesinin kökeninin de Lesbos Adası'na dayandığı söylenir. Kuzeye dönünce Samothraki, bizdeki söylenişiyle Semadirek, kuzeybatısında Limni, kuzeydoğusunda Gökçeada… Sayısız efsane, sayısız dize…

GÖKHAN TAN

Bağcılığın tarihini anlatan en berrak göstergelerden biri, Tenedos'un bir ada devleti olarak İÖ 400- 350 tarihleri arasında bastığı sikkeler üzerindeki üzüm salkımı, şarap amforası, kyliks ve kantaros gibi iki kulplu kapların figürleridir. Ne var ki, adada bugün bağcılık, turizme yenik düşmek üzere.

yüklenen Kyknos, Poseidon'un oğludur. Onun da bir oğlu olur, Tenes… Üvey anne iftirasıyla, *İlyada* destanından önceki adı "Leukophrys" olan Bozcada'ya sürülür. Gel zaman git zaman baba Kyknos, oğluna haksızlık ettiğini anlar, ama iş işten geçmiştir, Tenes, adada kendi devranını kurmuş, af dilemeye gelen babasının gemisinin iplerini keserek onun kendisine yaklaşmasını engellemiştir. Kurucusu Tenes olan ada ondan sonra Tenedos olmuştur. Akhalar, Troya'yı kuşatmaya geldiklerinde Tenedos'a varınca, Tenes onları taşlayarak uzaklaştırmak ister, ama Akhilleus'un kargısıyla vurularak ölür. Buraya "Bozcaada" adını kim, ne zaman koydu bilinir değildir.

Usta gazeteci Haluk Şahin, "Aristo İÖ 5'inci yüzyılda ada ile karşı kıyı arasında hızlı bir

Bu kez müzik çağırdı… Günümüzde cazın sınırlarının şaşırtıcı biçimde genişletilmesinin yansımasını Bozcaada Caz Festivali de gösteriyor: Funk, pop, Balkan, füzyon, özgür caz gibi türler art arda geliyor üç gece… İkinci gece İmer Demirer, Mehmet İkiz, Engin Recepoğulları, Can Çankaya, Su İdil, Tolga Bilgin'nin oluşturduğu Bozcaada Ensemble; Four in the Pocket; Ercüment Orkut "Low Profile" (Alper Yılmaz) ve DJ Kerem Akdağ var programda…

Erçin Çaça sabahlarını değerlendirmek, kaynaşabilmek için çağırıyor insanları yürüyüşler yapılıyor; vücut farkındalığı üzerine konuşuluyor…

Nilipek; Korhan Futacı ve arkadaşları (Ediz

Tenedos'un 1485 yılındaki çizimlerinde liman, çeşme, adanın ortalarındaki bağlar ve batı ucuna yakın bir kilise görünüyor. Ancak bu kilisenin bugünkü Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi olduğunu söyleyemiyoruz. Biz bugün büyük olasılıkla 1800'lerin başında yapılan mimariye bakıyoruz. "Kimisis" (Koimesis) kelimesi "Tanrı doğuran" ve hep bakire olan Meryem'in ebediyete geçmesi anlamında kullanılmıştır ve kilisenin diğer ismi Meryem Ana Kilisesi'dir.

Hafızoğlu, Çağrı Sertel, Volkan Hürsever) tarafından Pavli Experiment projesi; Deniz Mahir Kartal ile Sarp Maden; Emir Ersoy "Projecto Cubano"; Kaan Düzarat (Analog Kültür) gibi sanatçılar ve gruplar festivalin de sona erdiğini söylediler aynı zamanda…

SEPETİ KOLUNA, HERKES YOLUNA

Evlambiya Sarı'yla konuşuyoruz. Yani adada bağcılığın öncü ailelerinden Panayot Sarris-Taki'nin gelini… "Bir zamanlar bu ada neresinden bakarsanız bakın üzüm görebileceğiniz bir yerdi. Çavuş üzümü burayla özdeşti."

Ne oluyordu peki, bütün olanaklarına rağmen bağcılık neden tükeniyordu? "Adanın eskileri bilir, burada belli başlı aileler üzüm ile anılırdı. Talay ailesi, Arallar, Atol ailesi, Dimitri Ovalı, Yunatçı ailesi, benim eşimin ailesi yani Takiler… Bu insanlar için toprak, bağ, hem eğlenceydi, hem de bereket… Şimdi ne oluyor, diye sordun ya; şimdi her toprak turistlerin yatıp kalkacağı yer olarak görülüyor. Pansiyon, otel, lokanta… Gez adayı belki bir tek terzi bulamazsın, ama lokantadan geçilmez…"

Adada bu işin kıymetini bilenler, Hıristiyanların "Üzüm Bayramı" dediği Meryem Ana Yortusu'nu yeniden bir bayram havasına kavuşturmaya çalışıyor.

Nasıl olmuş da Meryem Ana'nın göğe yükseliş günü Üzüm Bayramı'na dönüşmüş? "Bir kutlama veya anma gününün akılda kalması ve önem arz etmesi için bazı değerlerle örtüşmesi gerek" diyor Evlambiya Hanım; "Meryem Ana'nın günü, bağcılığı kendi yaşamlarında önemseyenler için üzüm ile özdeş olmuş. O günlerde (Rumlar için 6 Ağustos, Ermeniler için 15 Ağustos) şimdi daha çok kapalı olan bizim Meryem Ana Kilisesi'ne en yakın yerlerin birinden papaz gelir, üzüm ayini yapılır, bereket dualarıyla üzümler okunur…"

Şimdi bağcılığı yeniden canlandırmak için çabalar var. "Çavuş Çalışma Grubu" üretimin artması için ortak projeler geliştirmeye çabalıyor.

Osmanlı'da III. Mehmet devrine tarihlenen kayıtlarda adadaki beş mahallede 242 Hıristiyan, 55 Müslüman hanesi olduğu yazılı.

Caz festivali, ikinci yılında geniş bir sanatçı yelpazesini ağırladı. Ercüment Orkut "Low Profile" da sahneye çıkan gruplardan biriydi.

Grubun sloganı, bana eski bir şakalaşma kalıbını, "sepeti koluna, herkes yoluna" sözlerini hatırlattı. Çavuş üzümünü yeniden yükseltmek isteyenler de "Tak sepeti koluna, haydi bağbozumuna" diye bağırıyor…

Ben gidip Bozcaada Yerel Tarih Müzesi'ni geziyorum. Yani adanın geçmişini, bakkallarını, fıçı üreticilerini, müzik keyfini, inşaatçılarını… Bu müze, Hakan Gürüney'in olağanüstü emekleriyle oluşmuş…

Ben bir yüzünde Janus (Ianus), yani hem her başlangıcın tanrısı, hem kapıları bekleyen tanrı, diğer yüzünde Zeus'un simgesi çift ağızlı balta olan bir Tenedos sikkesine bakarak düşünüyorum… İÖ 550 ile 330 yıllar arasında burası bağımsız bir ada devlet… 1848 yılına kadar Biga ve Bozcaada Cezayir-i Bahr-i Sefid vilayetine (Biga, Midilli, Sakız, Rodos, Kıbrıs ve İstanköy sancaklarından oluşan vilayetin merkezi bir süre Kale-i Sultaniye, yani Çanakkale'dir) bağlı bir ada.

Kanuni devrine ait bir tahrir defterinde adada 63 Hıristiyan, 18 Müslüman hanesi olduğu okunuyor. III. Mehmet devrine bir kayıtta, adanın "padişah haslarından olduğu, beş mahallede 242 Hıristiyan, 55 Müslüman hanesi" olduğu yazılı… Şerif Korkmaz, adanın 1840 yıllarını incelediği çalışmasında "Bozcaada'da beş Müslim / Türk (Alaybeyi, Han, Metris, Kale, Han) ve dört gayrimüslim / Rum (Bayır, Kilise, Orta, Manastır) mahallesi bulunmaktadır. Çoğu konsolos ve konsolos vekili 34 yabancı gayrimüslim de adada ikâmet etmektedir. Bunlar arasında İngiliz konsolosu, İspanya, Rusya, İngiltere, Yunanistan, İspanya konsolos vekilleri ve İngiliz, Fransız, Rus, Nemçe, Albanos tebaası kişiler vardır. Ayrıca beş Kıpti, altı Müslim tüccar ve esnaf da adadadır" diyor ve ekliyor: "1318 ve 1319 tarihli Cezayir-i Bahr-i Sefid *Salnamesi*'ne göre, adada yedi bin dönüm bağ bulunmaktadır."

Ben gidip ara sokaklarında dolaşıyorum. Şimdi olabildiğince tarihi mimarisi korunmaya çalışılan adada iki tür yapı şekli ağırlıkta: Tek katlı çoğu taş ve iki katlı cumbalı evlerden oluşan Türk mahallelerinin sokakları dolambaçlı… 19'uncu yüzyılın son çeyreğinde büyük bir yangın geçirmiş Rum mahallesi bizdeki pek çok antik kenti örnek alarak yeniden yapılmış… Birbirini dik kesen, deniz havasını mahallelerin içinde de hissettiren ızgara planlı bütün sokaklar.

Evlambiya Sarı'ya adada kaç Rum var diye soruyorum, parmaklarını da işe katarak: "bir, iki, üç" diyor, bir süre daha düşünüyor: "Benim aklıma yedi aile geldi" diyor. Kendi sorumdan pişman bakıyorum yüzüne.

Boris Christoff Nedkoff, "Bozcaada'da 12-90

yaş arasındaki her Hıristiyan âlâ, evsat ve edna, yani zengin, orta halli ve fakir gruplar olarak birer vergi mükellefiydiler" diyor Osmanlı incelemelerinde. Peki ne oldu; ada nüfusunun neredeyse yüzde sekseni oluşturan Rumlar nerede? Osmanlı devrinin büyük bölümünde cizye, yani baş vergisi ödemelerine karşın buraları terk etmeyenler sonradan burasını nasıl terk etti?

Bunun en büyük adımı mübadele olmuş. Mübadeleyi halklar istemedi, devletler istedi. 1924 mübadelesinin asıl mimarı elbette Elefterios Venizelos'tur. Ancak yaklaşık bir buçuk milyon Anadolulunun yeryüzü mutsuzlarına katılmasından başka şey getirmedi. Buradan gidenler yerleştikleri her kentin önüne "nea / yeni" sözcüğü ekledi; "Nea Fokea, Nea Samson, Nea Tenedos." Mübadeleyi Türkiye istemedi, ama 6-7 Eylül olayları, burada kalmaya, tutunmaya çalışan pek çok Rumun korkuyla, yasla göç etmesine yol açtı. Turizm merkezlerinden biri oluncaya dek, ulaşım dahil, adada yaşamanın zorlukları da çok az sayıdaki genç Rumun buralardan gitmesine yol açtı. Şimdi pazar ayinleri dışında kapalı bir kilise, çoğu Türkçe adlarla çağrılan birkaç aile…

Bozcaada denize girilebilecek onlarca koy barındırıyor. Ayazma mevkii merkeze yakın plajlardan biri olduğu için yoğun ilgi görüyor (üstte). Günbatımını izlemek için en çok rağbet edilen batı bölümü, aynı zamanda Bozcaada'nın yakın etrafıyla birlikte kendine yetecek elektrik enerjisini ürettiği 17 rüzgâr türbinini de barındırıyor (altta).

Turizmle ilgilenen herkesin adaya dair bir söyleyeceği var ama kazanç hırsı bazen bastırıyor bütün sözleri; örneğin bu güzelim denizi mahvedebilecek asbest gibi bir zehri saçacağını bile bile söktüler Beylik Koyu'nda karaya oturmuş bir gemiyi… Söylenecek söz aramak boşuna… Kalenin kapısından beni Ahmet Tezcan uğurluyor üfleyerek klarnetini… "Roman arkadaşlarım" diyor, "Baktım çalıp eğleniyorlar, onlara özendim. Sonra gidip kurs aldım. Elimden gelse bütün çalgıları öğreneceğim." Okul zamanı hademelik yapıyor "Davulcu" lakaplı Ahmet, yazları çay veriyor kaleyi gezenlere. Ve şenlensin diye insan evladının yaslı gönlü, fırsat buldukça klarnet çalıyor.

Homeros, Hekamede'yı anlatırken "Akhilleus'un Tenedos'u yakıp yıktığı gün, Nestor Tenedos'tan alıp getirmişti Hekamede'yi, ulu yürekli Arsinoos'un kızıydı Hekemade …" diyor. Oysa mitoloji onu "güzel, ışık saçlı" diye tanımlar…

Tıka basa araba dolu gemi kalkıyor, uzaklaştıkça Hekemade'nin saçları gibi parlıyor ada ●

BİR ADALI HİKÂYESİ

Bozcaada'da Rum nüfusun erimesine ilişkin sayısız öykü var. Çoğu insanın içini acıtıyor. Ancak bir öykü var ki bütün bu süreçlerin bir özeti gibi. Üstelik burada kalan, gitmeyen bir insanın öyküsü...

Anastas Papadopulos 1883'te Çanakkale'ye bağlı Erenköy'de doğdu. Yoksul değildi. Babası Haralambos Papadopulos'un olmasa bile, annesi Çanakkale'nin en zengin ailelerinden Melpomeni Hacıkostas'ın üç çocuğundan biriydi. Ancak Anastas Papadopulos, hazır bir servetle değil, idealinde yaşattığı eğitimle ilgilendi, Mekteb-i Tıbbiye'den mezun olduktan sonra bir süre Balıklı Rum Hastahanesi'nde çalıştı. Bozcaada'ya geldiğinde adada bağlarıyla, şarapçılığıyla tanınan Kaptan Panayot Sarris'in kızı Pinelopi ile evlendi. Melpomeni (1909) , Agamemnon ve Eleni isimli üç çocukları oldu.

Papadopulos, Bozcaada'nın hem eczacısı, hem doktorudur. Eczacı dediğimizde günümüzde yaygın olduğu gibi ilaç alıp satan türden değil; hammaddesini getirip ilaçlarını kendisi hazırlayandır o. Hem bölgeyi, hem de adayı iyi tanıdığı, hastalıklarını bildiği için, hastayı gördüğü an tam teşhisini koyan bir doktordu. Hastalarına çoğunlukla evinde bakmaktadır.

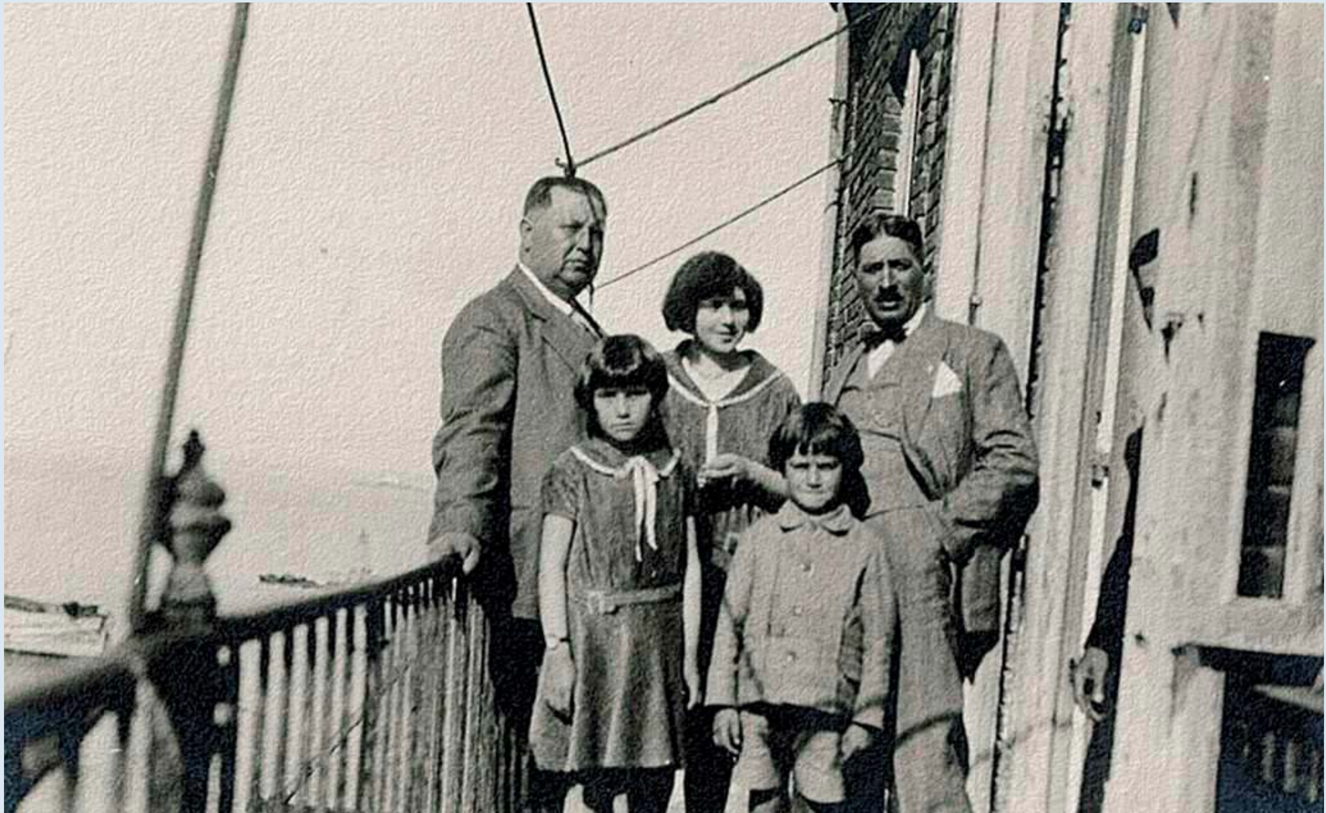
Dr. Papadopulos ve kızı Melpomeni.

Gel gelelim ki Çanakkale doğumlu Anastas Papadopulos da 1923 yılında mübadeleye tabi tutulmuştur. Eşyalar toplanabildiği kadar toplanır ve onları Yunanistan'a götürecek gemiye binerler. Tam o anda ada kaymakamı telaş içinde gelir "çocuğum hasta" der, "ona bakmanızı istiyorum".

Papadopulos, "beni kovdunuz, bakmak içimden gelmiyor" diye cevap verir. Kaymakam geri döner. Az sonra sahilden kaymakamın karısının geldiğini gören doktor, bir kadını geri çevirmek kendi terbiyesine yakışmayacağı için, hastayı muayeneye eder ve iyileştirir. Bu olay doktor ve ailesinin adada kalmasını da sağlar.

Ne var ki bu ülkede yaşamanın başka halleri de vardır. 1942 yılında uygulanan Varlık Vergisi gelir çatar. Büyük kızı Melpomeni'nin kocası Murad Muradoğlu ve Dr. Papadopulos'a tahakkuk ettirilen vergileri ödeyemeyince Erzurum Aşkale'ye taş kırmaya gönderilir.

Bu da geçer. Cezasını çektikten sonra döner adaya doktorluğa devam eder. Ada bunca meşakkat çekmiş olan doktorunu 1958 yılında kaybeder.

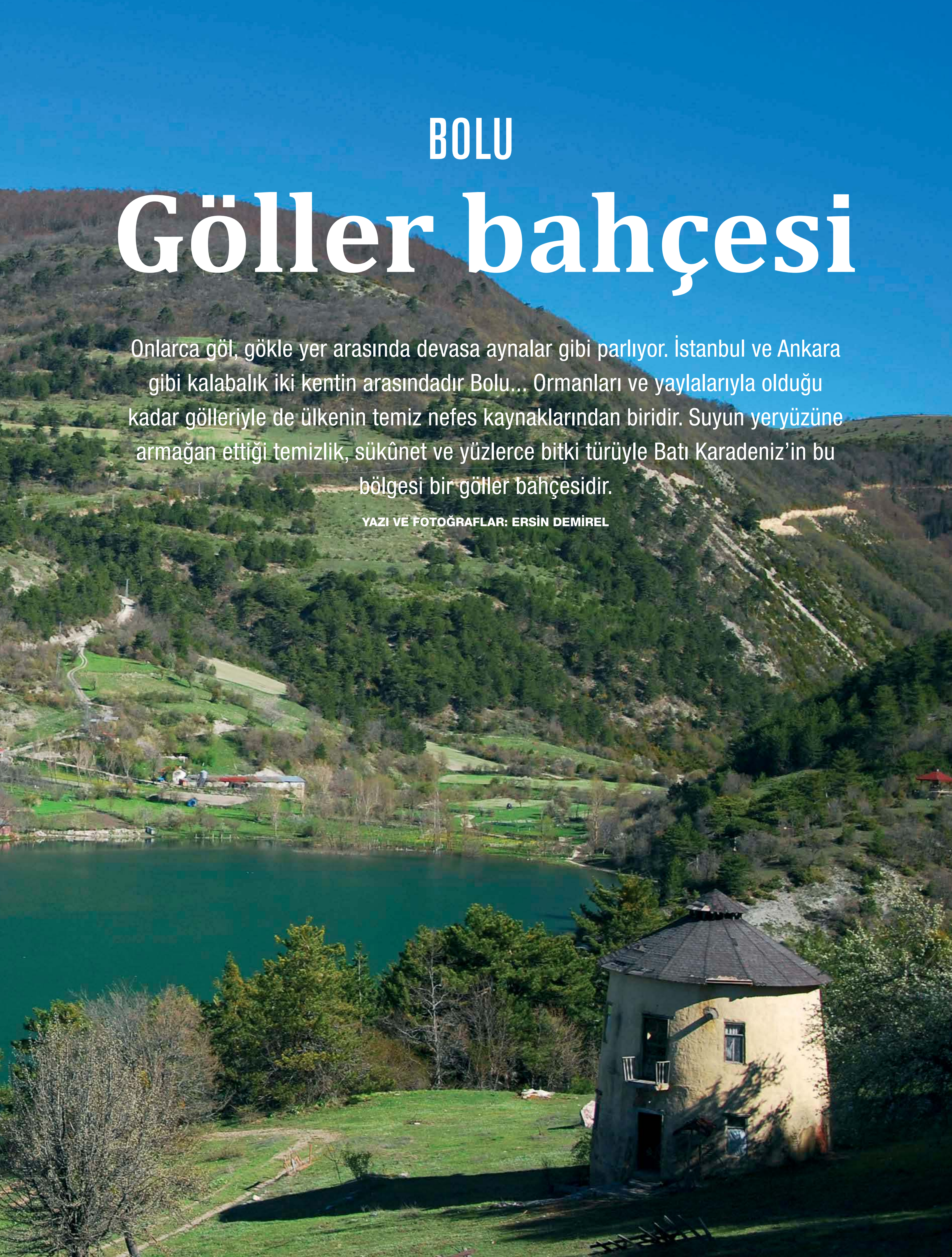

FOTOĞRAFLAR: M. HAKAN GÜRÜNEY, *BOZCAADA YEREL TARİHİ MÜZESİ*

Dr.Papadopulos'un evinin balkonunda misafirleriyle birlikte.

Kayabaşı Tepesi'nin heyelan sonucu vadiyi tıkamasıyla oluşan Çubuk Gölü, uzun yaz günlerinde sığınılan yeşil-mavi bir vahadır. Bağlı olduğu Göynük ilçe merkezine 11 kilometre uzaklıktaki gölün çevresinde yürüyüş yapabilir, kır kahvesinde dinginlik zamanlarına sığınılabilir.

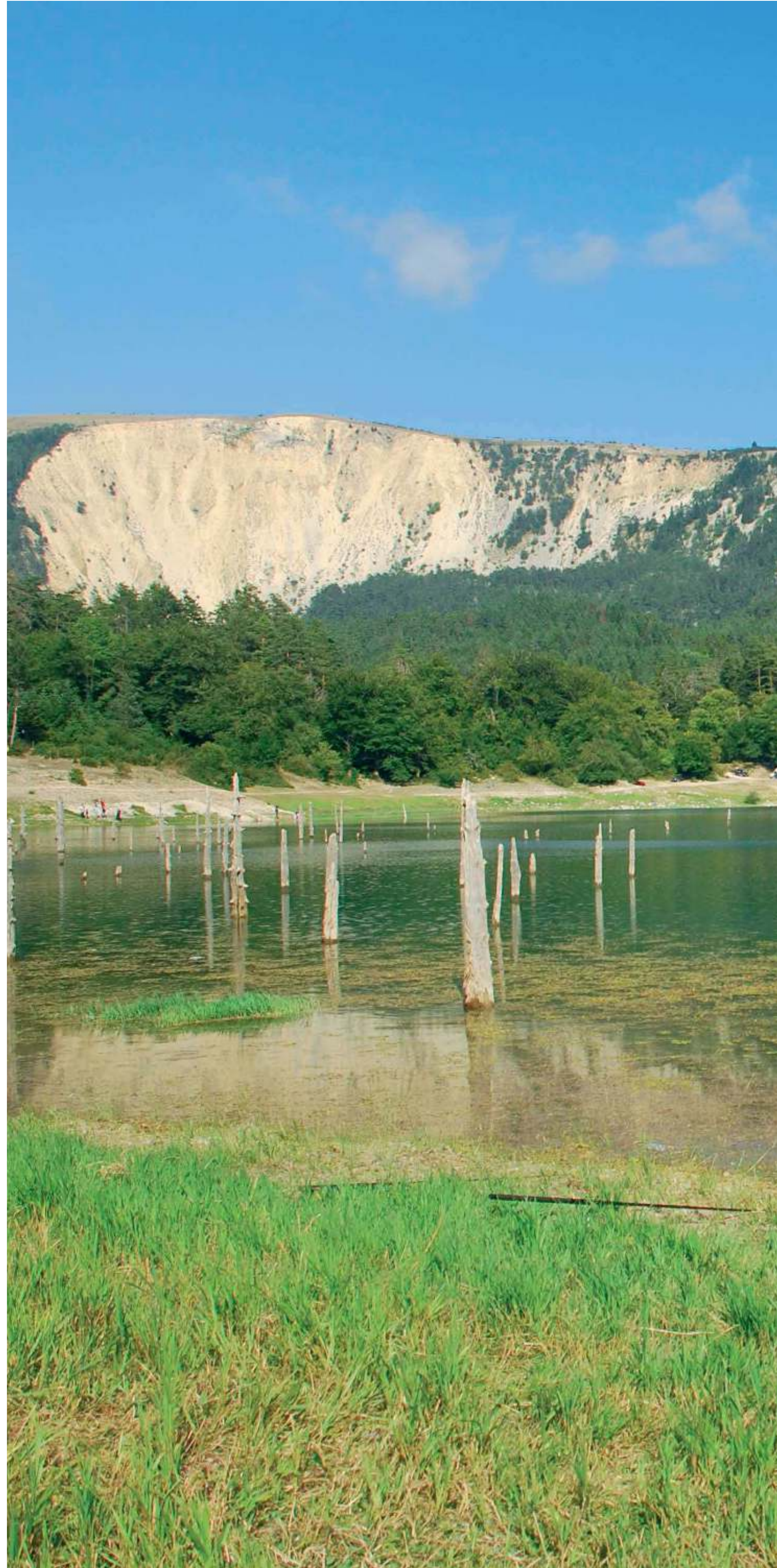
BOLU

Göller bahçesi

Onlarca göl, gökle yer arasında devasa aynalar gibi parlıyor. İstanbul ve Ankara gibi kalabalık iki kentin arasındadır Bolu... Ormanları ve yaylalarıyla olduğu kadar gölleriyle de ülkenin temiz nefes kaynaklarından biridir. Suyun yeryüzüne armağan ettiği temizlik, sükûnet ve yüzlerce bitki türüyle Batı Karadeniz'in bu bölgesi bir göller bahçesidir.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: ERSİN DEMİREL

Doğaya kaçmak ve kamp yapmak denilince ilk akla gelen yerlerden biri olan Sülüklü Göl, ıssızlığın ortasında bir başına parıldar. Derin bir çanak içindeki tabiatı koruma alanı, rüzgârda salınan sazları ve suyun şırıltısını dinleyerek kendinden geçmek isteyenlerin adresidir.

Göllerin kendine özgü bir güzelliği vardır. Bu eşsiz, kırılgan ve romantik oluşumlar, daha tenha ve gözlerden uzak olan bölgelerde var olduğu düşüncesi yaratır insanda. Etraflarını çevreleyen ormanların temiz havasına, berrak sularına ve göz kamaştırıcı manzaralarına kapılıp coşmamak elde değildir. Göllerin rengi, derinlikleri ve barındırdıkları su yaşamının özelliğine bağlı olarak çoğunlukla yeşil ve mavi tonları arasında değişir. Ama renkler söz konusu olunca mevsimleri unutmamak gerekir. Kimi, kışın yağan kar ile buzlu bir suskunluğa, veya beyaz bir halıya dönüşür. İlkbaharda toprağın uyanmasıyla pek çoğunun kıyıları yeşile keser. Yazın güneşin yakıcı ışıkları altında kenarlarındaki sazlıklar sararır. Sonbaharda ise yapraklı ağaçların renk değiştirmesiyle beraber rengârenk başka bir tablo ışıldar.

Türkiye'nin hemen her ilinde güzellikte birbirleriyle yarışan sayısız göl bulunur. Batı Karadeniz'in incilerinden Bolu'nun gölleri, suskun manzaraları ve ulaşım kolaylığıyla bir adım öne

çıkar. Hemen hepsi birer turizm merkezi olan bu yeşil sığınaklar, hangi mevsim giderseniz gidin mest eder konuklarını.

YEŞİLLER İÇİNDE ABANT

Ankara ve İstanbul karayolu arasında yer alan Abant Gölü, Türkiye'nin ilk turistik destinasyonlarından biri. 1988 yılında tabiat parkı ilan edilen alan, denizden 1328 metre yükseklikte. Heyelan sonucu oluşmuş bir set gölüdür ve Abant Suyu Vadisi'nin kaynak bölümüne çok yakındır. Gölün ayağı kuzeydoğu ucunda Abant Suyu adıyla çıkar ve Filyos Çayı'nın kollarından biri olan Bolu Suyu'nu oluşturur.

Abant'ın etrafını çevreleyen dağlar birçok küçük akarsuyun açtığı vadilerle yarılmıştır. Sularını göle veren bu suların en önemlisi Beşpoyraz Deresi'dir.

Çam, kayın, gürgen gibi karışık ormanlarla olağanüstü zenginlikte bir bitki örtüsü iç içedir. Kışın uykuda kalan tohumlar patlayıp bitkiler çiçek açtığında ilkbaharla birlikte canlanır. 236 farklı bitki türünü içeren tabiat parkındaki gür ormanları, orman güllerinin keskin kokusu sarmalar. Bolu il merkezine 32 kilometre mesafedeki tabiat parkının çevresinde yaklaşık

Bolu il merkezine 33 kilometre mesafedeki Abant Gölü çevresinde yaklaşık altı buçuk kilometrelik yürüyüş ve bisiklet güzergâhı bulunuyor (solda). Ankara ve İstanbul gibi iki büyük kente ulaşım sağlayan karayolunun tam ortasına konumlanan Abant Tabiat Parkı, hafta sonu, ya da günübirlik dinlencelerin de adresi (altta).

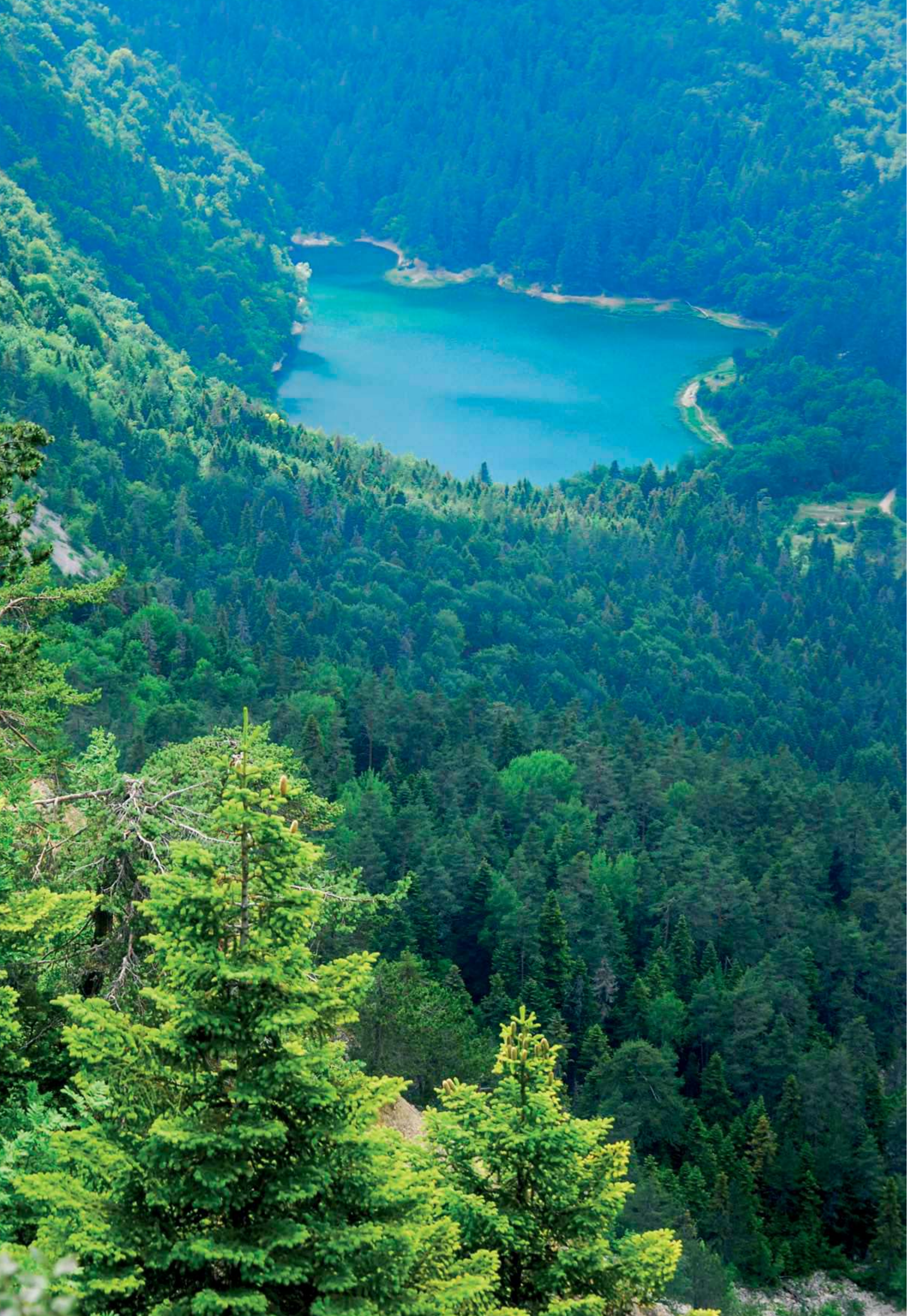

altı buçuk kilometrelik yürüyüş ve bisiklet güzergâhı bulunur. Eğer sabah saatlerinde bu rotayı denerseniz, ışığın dağlar üzerinden aşıp vadilere düşmesiyle birlikte göl üzerinde gün doğumunun muazzam görüntüsüne tanık olabilirsiniz. Abant en iyi doğu ve güneyindeki tepelerden görüntü veriyor.

Ankara - İstanbul karayolu ile göl arasındaki 22 kilometrelik asfalt kenarına sıralanan otel ve pansiyonlar, konaklamak isteyenlere farklı alternatifler sunuyor. "Ben gece yıldızları ve göl üzerindeki ayın şavkımasını seyredeceğim" diyenler, gölün kuzeybatısındaki 300 çadır kapasiteli geniş çayırlığa kamp atabilirler. Ayrıca geleneksel ahşap yayla evleriyle bezeli Samat, Sinekli ve Örmeci yerleşimlerine günübirlik yürüyüşler düzenleyebilirsiniz.

SESSİZ YEDİGÖLLER

Ormanda kendine has, özel bir sessizlik hüküm sürer. Ortamın sessizliğini yalnızca etrafı kuşatan düzlüklerden havaya yükselip Yedigöller semalarının su mavisi çerçevesi içinde koşuşturan ılık esinti ve yaprakların hışırtısı bozar. Bir yandan sessizlik içerisinde oturup manzaranın keyfini çıkarırken bir yandan

Sünnet Gölü, yaklaşık 11 bin-12 bin yıl öncesinden günümüze uzanan bir zaman serüveninin en güzel coğrafi örneklerinden biri.

etrafta dolaşan canlı renklerde kelebekleri, göl kıyısında uçan kuşları izleyebilirsiniz. Ormanlardan gelen ıtırlı hava, sizi alıp başka âlemlere götürür. İşte Yedigöller Milli Parkı, dinginlik arayanlar için en doğru adrestir.

Yedigöller, bölgede meydana gelen heyelan sonucu toprakların vadiyi kapatmasıyla oluşan set gölleridir. Deringöl, Büyükgöl, Nazlıgöl, Seringöl, Kurugöl, Sazlıgöl ve İncegöl'den meydana gelen Yedigöller, aralarında yükseklik farkı bulunan iki ayrı platoda yer alıyor. 1965 yılında milli park ilan edilen alandaki gölleri, yaklaşık altı kilometrelik bir yürüyüşle keşfedebilir, tabelaların yönlendirmesiyle Dilek Çeşmesi, Şelale, Gülen Kayalar ve Pisagor Ağacı bölgelerini gezebilirsiniz. Yedigöller'e, 42 kilometrelik Bolu - Hamzabey, 50 kilometrelik Mengen - Yazıcık, 72 kilometrelik Düzce - Yığılca güzergâhları üzerinden ulaşılabiliyor. Mengen rotasında pansiyon ve oteller yer alırken Bolu yolundan gelenler Kapankaya seyir terasından tüm gölleri kuş bakışı seyredebilirler.

Adını bir zamanlar içinde barındırdığı sülüklerden alan Sülüklü Göl, insana iyi gelen tabiatın armağanlarından biri. Burada tek haritaları genlerindeki miras olan göçmen kuşların telaşlı kanat sesleri duyulur. Sesleri dinledikçe bu durgun bölge kendiliğinden canlanır. Balıklar sıçrar, arılar vızıldar, kuşlar neşeyle şakır. Rüzgârda salınan sazları ve suyun şırıltısını dinlersiniz.

SÜLÜKLER YOK OLDU

Göl, 1968 yılında tabiatı koruma alanı kapsamına alındı. Yoğun bir orman dokusunun sakladığı göle yıllar önce alabalık bırakılması nedeniyle sülük kalmamış ne yazık ki. Vadiden akan dere yatağının yüzyıllar önce heyelanla tıkanması sonucu oluşan Sülüklü Göl köknar, gürgen, kayın, meşe, ıhlamur ve çınar ağaçlarıyla çepeçevre kuşatılan derin bir çanakta yer alıyor. Yakınlarında bulunan üç küçük göl, bu yerin güzelliğini arttırıyor. Gölü kuşbakışı görmek isteyenlerin Göynük ilçesi sınırındaki Karabey veya Akyazı ilçesi tarafındaki (Sakarya) Davlumbaz yaylalarına çıkması gerekiyor.

Sularını Hongurdak Deresi'yle, Mudurnu Çayı'na gönderen göle ulaşmak için üç alternatif güzergâh mevcut. Bunlar Ankara - Ayaş

Sülüklü Göl'ü kuş bakışı görebilmek için Göynük sınırları içerisindeki Karabey Yaylası'nda eski göç yolu üzerindeki doğal seyir terasına çıkmak gerekiyor (karşı sayfada). Dallar arasından süzülen ışık huzmelerinin yarattığı görsellikle tanımsız bir tablo ortaya çıkaran Sünnet Gölü, Bolu'nun Göynük ilçesine 24 kilometre uzaklıkta (solda).

TURGUT TARHAN

Yeşil dinginlik

Bir yandan sessizlik içerisinde oturup muhteşem manzaraların keyfini çıkarırken bir yandan etrafta dolaşan canlı renklerde kelebekleri, göl kıyısında uçan kuşları izleyebilirsiniz. Ormanlardan gelen ıtırlı hava, sizi alıp başka âlemlere götürür. İşte Yedigöller Milli Parkı, dinginlik arayanlar için en doğru adrestir.

- Beypazarı - Nallıhan - Mudurnu - Taşkesti, Bolu - Abant - Taşkesti ve Akyazı - Kuzuluk - Dokurcun rotaları. Tüm alternatif güzergâhlar Kavakköy'de birleşiyor ve 12 kilometrelik orman yolu aracılığıyla bu doğa harikasına varılıyor. Göl çevresinde tesis yok, ancak kamp imkânı mevcut.

NİLÜFERLİ SÜNNET GÖLÜ

Kış uykusundan yeni uyanan Sünnet Gölü, baharla birlikte yeşillenir. Beyaz kar örtüsü yerini yemyeşil çimenlere ve kır çiçeklerine bırakır. Gölü çevreleyen ormanlık alan, yeniden yapraklanarak göl mavisiyle yeşili buluşturur. Bu dönemde yüzeyinde nazlı nazlı nilüferler salınır ve etraftaki dağların silueti yansır sularda. Dallar arasından süzülen ışık huzmelerinin yarattığı görsellik, mavi gölle birleşince ortaya tanımsız bir tablo çıkar.

Göynük ilçe merkezine 24 kilometre uzaklıktaki Sünnet Gölü, Erenler ve Korudağ tepeleri arasındaki derin vadinin heyelanla tıkanması sonucu meydana gelmiş. Kuzeydoğu - güneybatı doğrultusunda uzanan göl, 18 hektarlık bir alana yayılıyor. En derin yeri 22 metreyi buluyor. Etrafı karaçam ormanlarıyla

Bolu il sınırlarındaki Yedigöller, Batı Karadeniz'in gür ormanları arasında gizleniyor.

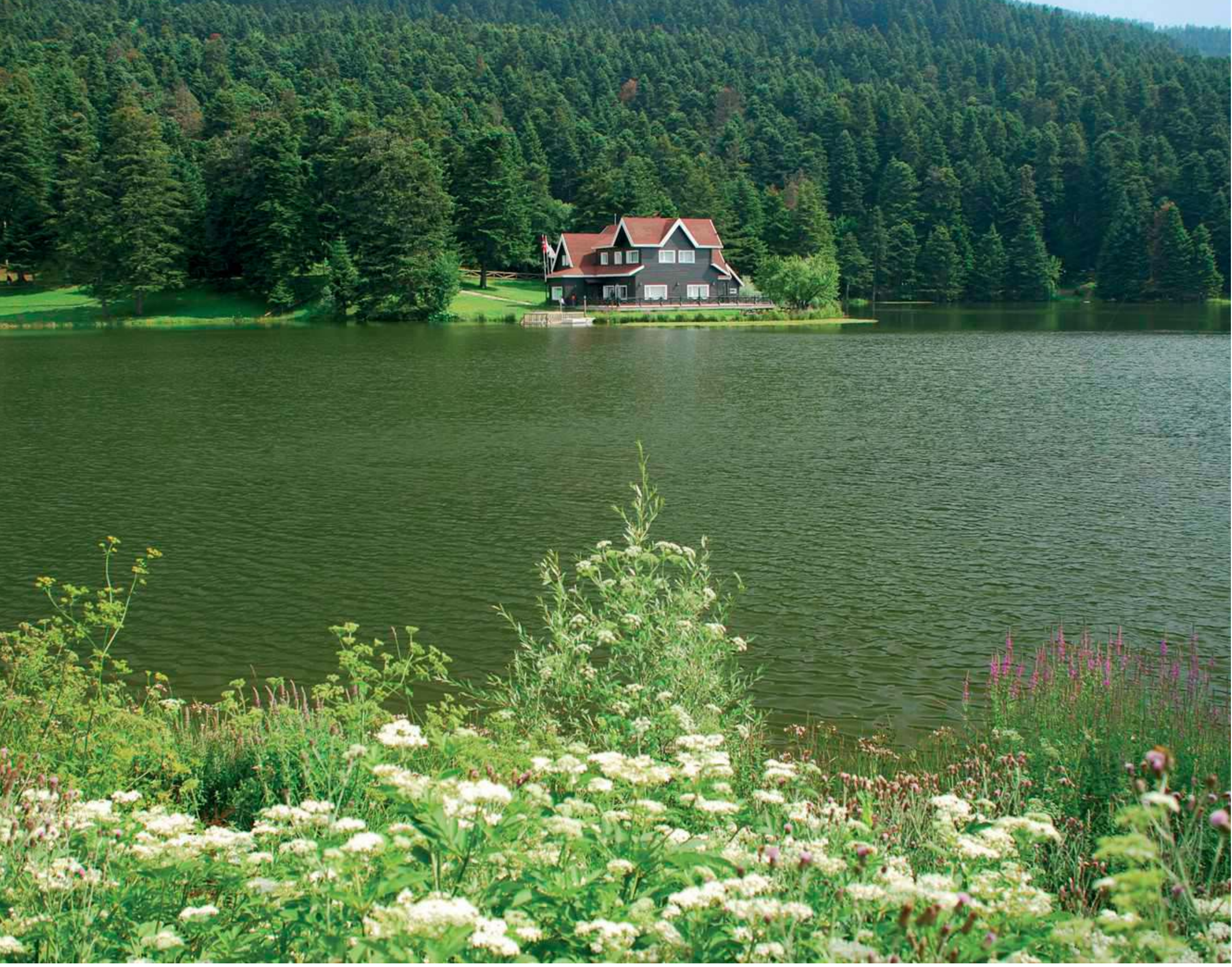
Geçmiş yıllarda bir televizyon dizisi için doğu kıyısına yel değirmenleri kurulan Çubuk Gölü, bir masalın kurgusunu andırıyor (solda). İlkbahar aylarında yeşile kesen, sonbaharda ise sararan Abant kıyı bandındaki kamışlıklar, fotoğraf tutkunlarını da bölgeye çeken ayrıntılardan sadece biri (altta).

kaplı Sünnet Gölü'nde, kıyı şeridini takip ederek dört kilometrelik bir yürüyüş aktivitesi yapılabiliyor. Ayrıca göl çevresi kamp ve piknik yapmak için elverişli.

MASALSI ÇUBUK GÖLÜ

Bu ufak gölün kendine özgü bir çekiciliği var. Geçmiş yıllarda bir televizyon dizisi için doğu kıyısına yel değirmenleri kurulan Çubuk Gölü, masal dünyasından fırlayan bir tabloya dönüştü. Yemyeşil bir yamaçta yükselen değirmenlerin gölgesi, akşam vakti suya yansıyor. Uzun yaz günlerinde sığınılan bu yeşil vaha, güzelliğiyle konuklarını alıp götürür. O hafif sarhoşluk duygusu, biraz bulunduğunuz yerin yoğun ruhani yapısından, biraz da doğal güzelliğin baş döndüren karışımından kaynaklanıyor. Kayabaşı Tepesi'nin heyelan sonucu vadiyi tıkamasıyla oluşan Çubuk Gölü, bağlı olduğu Göynük ilçe merkezine sadece 11 kilometre mesafede yer alıyor. Çevresi iki buçuk kilometrelik bir yürüyüş yoluna sahip olan doğa harikasının derinliği 13 metre. Göl etrafında yürürken, ağaçlardan düşen yaprakların hışırtısı ve ansızın havalanan kuşların kanat çırpışları dışında sonsuz bir dinginlikle

Gölcük Gölü, her mevsim başka renkleriyle hafızalara kazınan doğa parçalarından.

karşılaşacaksınız. Göl kıyısında kamp yapma olanağı mevcut. Kuzeybatısına konumlanan aynı isimli köyden yükseklere tırmanan toprak yol konuklarını yaylalara ulaştırıyor. Bu arada Çubuk Gölü ile Sülüklügöl arasında 15 kilometrelik bir yürüyüş güzergâhı bulunduğunu hatırlatalım.

DÖRT MEVSİM GÖLCÜK

Bazı mekânlar vardır, dört mevsim ayrı bir güzelliğe bürünür. Yılın hangi ayında olursanız olun, bu klasik rotalardan vazgeçemezsiniz. Kış aylarında beyaza bürünen yüzeyi ve kıyısındaki ağaç evli posterle hafızalarımıza kazınan Gölcük Gölü, gezginlerin idolü olan özel yerlerden biri.

Bolu il merkezine tamamı asfalt 10 kilometrelik bir yolla ulaşılabilen Gölcük Gölü köknar, kayın, gürgen, sarıçam ağaçlarıyla kaplı karışık bir orman dokusu ortasındadır. Çevresini sarmalayan yeşil orman dokusu, canlı bir renk skalası oluşturur. Bu, göz alabildiğine uzanan gökyüzüne ve manzaraya daha da çarpıcı ve olağanüstü bir nitelik kazandırıyor. Denizden 1217 metre yüksekliğindeki tabiat parkında yürüyüş parkurları, manzara seyir terasları, piknik alanları, bir konukevi, bir kır gazinosu, bir kafeterya, çeşmeler ve tuvaletler mevcut.

ALADAĞ GÖLETİ'NİN ÇAĞRISI

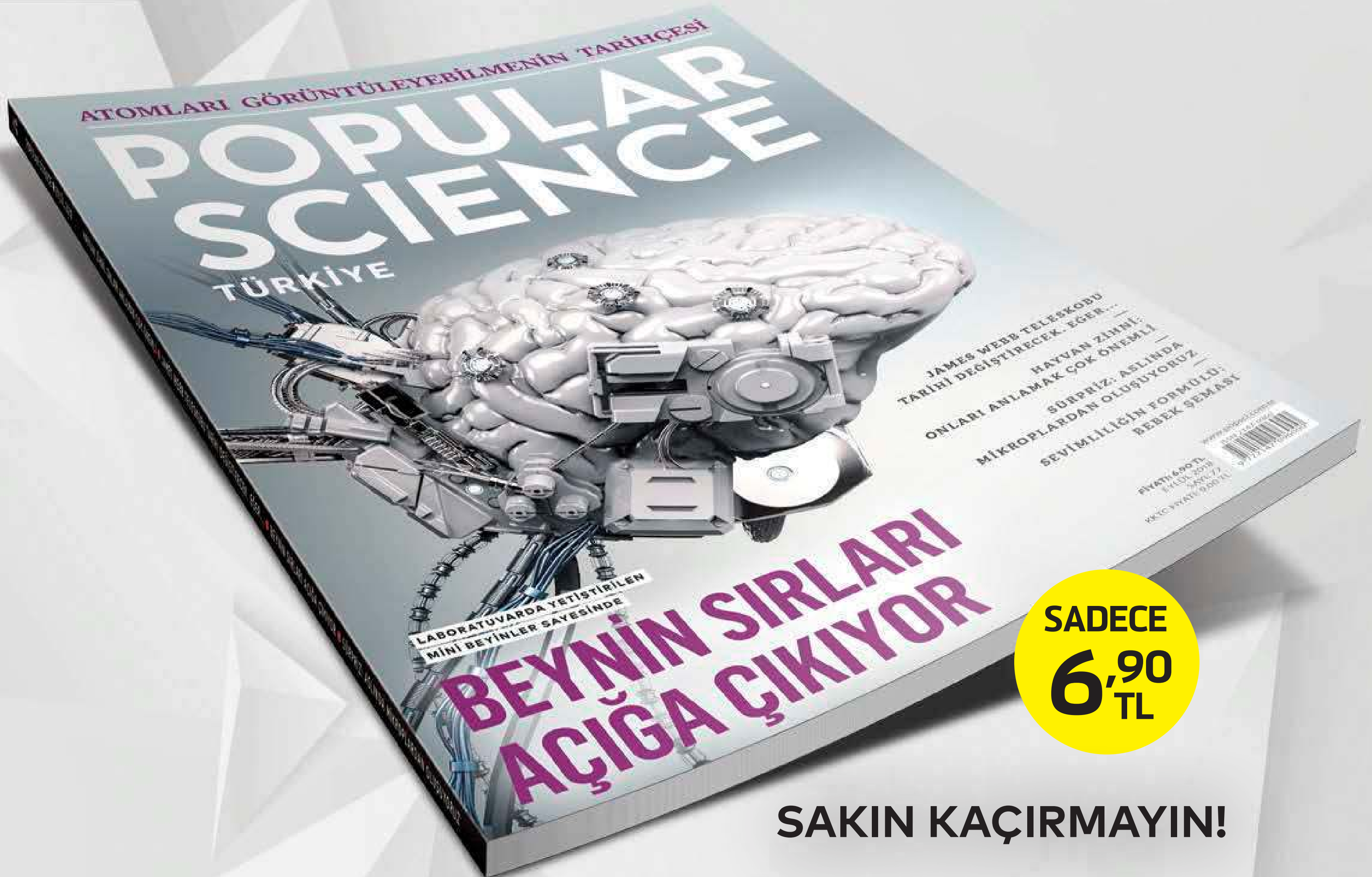
Bolu'nun doğal güzellikler haritası hayret uyandırıcıdır. Dağlar, yaylalar, göller, kayak merkezleri, milli parklar... Kentin mavi ve yeşilin parlak mozaiği içindeki en geniş ve en mavi göllerinden biri de Aladağ Göleti'dir.

Geçtiğimiz yıllarda Köroğlu Sıradağları üzerindeki Sarıalan ve Aladağ yaylalar grubunun yer aldığı alan, Köroğlu Turizm Alanı 2.

LABORATUVARDA YETİŞTİRİLEN MİNİK BEYİNLER, BEYNİMİZİN SIRLARINI AÇIĞA ÇIKARACAK.

- Atomları görüntüleyebiliyoruz. Peki bu aşamaya nasıl geldik.
- James Webb uzay teleskobu kozmosun sırlarını aydınlatacak, tabii talihsizliklerini yenebilirse.
- Hayvanlar nasıl düşünüyor, ne tür bir bilinçleri var ve onları anlamak neden önemli.

Ayrıca yeni icatlar, ilginç makaleler, birbirinden ilginç görseller ve videolar, Popular Science dergisinde sizi bekliyor.

www.popsci.com.tr

DB

Vadiden akan dere yatağının yüzyıllar önce heyelanla tıkanması sonucu oluşan Sülüklü Göl'ün yakınlarında bulunan üç küçük saklı göl, doğa alanının güzelliğini arttırıyor.

Gelişim Bölgesi ilan edildi. Şehrin 25 kilometre güneyindeki dağ yamaçlarıyla çevrili yemyeşil plato ve ormanlar arasında Kızık, Bıyıklar, Solaklar, Taşlıyayla, Yeniakçavak, Aladağ Değirmenözü, Sarıalan, Gölcük, Ardıçtepe ve Üstyaka yaylaları ile Seben Baraj, Aladağ, Sarıalan ve Saraycık gölleri bulunuyor. Deniz seviyesinden 1200 metre yüksekliğe konumlanan Aladağ Göleti, izcilik kampı tesisleri ve temiz havasıyla tanınır. Yaz sezonu süresince göl kıyılarından ağaç altlarına kadar her yer güneşin çağrısına uyup doğayla buluşan insanlarla dolup taşar. Sekiz hektarlık göl çevresinde ve yaylalar arasında trekking, piknik, su sporları ve sportif olta balıkçılığı gibi aktiviteler yapılabiliyor.

KARAGÖL SAHNESİ

Karagöl Tabiat Parkı'na Kıbrısçık ve Beypazarı ilçeleri arasındaki karayolu, eski ahşap Türk evlerinin bulunduğu asırlık köylerden geçerek ulaşır. Ana kapıdan ulaşılan seyir terasından, aşağıdaki gölün mavinin bir tonundan başka bir tonuna geçen sularını ve kuş sesleriyle dolu sazlıkları izleyebilirsiniz. İlkbaharda yeşil, sonbaharla birlikte sarıya kesen sazlıklar, göç bayrağını teslim etmek için acele eden kuşların gelişiyle bir kuş korosunun açık hava sahnesine dönüşüyor. Çalımlı çalımlı yüzen türlü türlü göçmen kuşlar, Karagöl'e tanımsız bir çeşni katıyor.

Denizden 1500 metre yükseklikteki Karagöl, 35 hektarlık bir alana yayılıyor. Kıbrısçık ilçesine 19, Beypazarı ilçesine ise 22 kilometre mesafedeki A tipi orman içi dinlenme alanı konaklama olanağı da veriyor.

Güzellikleri saymakla bitmeyen Bolu'nun gölleri de yukarıda anlattıklarımızla sınırlı değil elbette. Yeniçağ ve Gölköy gölleri, Seben ilçesindeki aynı isimli gölet, Göynük ilçesi yaylalarında bulunan Mustanlar (Hacı Mahmut) ve Gökçesaray göletleri, Sarıalan yaylasındaki Saraycık ve Sarıalan göletleri yazın kıpır kıpır, kışın buzlu bir hareketsizliğe bürünerek konuklarını ağırlıyor ●

DENİZLER, TEKNELER VE GEZGİNLER HAKKINDA HER ŞEY

YACHT

2019'UN YATLARI PODYUMDA!
Cannes ve Monaco fuarlarından
45
dünya prömiyeri

HEDİYE
BOAT SHOW EURASIA DAVETİYESİ

En yeni tekneler, yelken yarışları ve Türkiye'nin en kapsamlı tekne alım-satım rehberi **YATMARKET** ile birlikte...

EYLÜL SAYISI bayilerde

 yachtturkiye yachtturkiye @yachtturkiye www.yachtturkiye.com

YACHT TÜRKİYE

VİETNAM

Siyah Hmonglar

Asya'nın en eski halklarından biri Hmonglar. 18'inci yüzyılda Çin'e karşı verdikleri bağımsızlık mücadelesinde yenildiler ve Laos, Tayland, Vietnam, hatta Amerika'ya yayıldılar. Günümüzde Vietnam ile Çin sınırındaki kırsal alanlarda yaşayan Hmonglar hem tarımla uğraşıyor, hem de gelişen turizm hareketiyle yeniden şekillenen bir yaşam tarzı sürüyor... Atlas, Sa Pa Bölgesi'nde yaşayan ve "Siyah Hmonglar" denen en büyük "azınlık" grubunun yaşamına konuk oldu.

Kış aylarında Sa Pa bölgesinde genellikle soğuk ve sisli bir hava hüküm sürüyor. Yağış bazen günlerce ve çok şiddetli bir şekilde devam edebiliyor. Geleneksel siyah kıyafetleri içindeki Hmonglar yoğun yağış nedeniyle kapanan köy yolunu nasıl aşabileceklerini tartışıyorlar.

Vietnam'ın başkenti Hanoi'den Çin sınırına yakın, dağlık Sa Pa bölgesine otobüsle yola çıkalı yaklaşık beş saat olmuştu. Otobüs mola için yol kenarı tesislerden birinde durdu. Kahve almak için dışarı çıktığımda havanın oldukça soğuk olduğunu hissettim. Daha bir gün önce Vietnam'ın güneyinde, Ho Chi Minh şehrinde 33 derecelik bir sıcaklık altında serinlemek için buzlu kahve ararken şimdi aynı ülke sınırları içinde, ama bu defa kuzeyde, biraz olsun içimi ısıtması için sıcak kahve arıyordum.

Moladan yaklaşık iki saat sonra ulaştığım Sa Pa kasabası Lao Cai Eyaleti'ne bağlı. Burası Vietnam'ın en kuzey ucu. Daha ileride görülen dağların ötesi Çin toprakları.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: SERKANT HEKİMCİ

Sa Pa kasabasında otobüsten inmemle birlikte etrafım geleneksel kıyafetler giymiş kadınların olduğu bir grup tarafından sarılıyor. Ellerindeki kese, bez ve takıları satmaya çalışırlarken bir yandan da kısıtlı İngilizceleriyle hangi ülkeden geldiğimi sorarak sohbet etmeye çalışıyorlar. Bu geleneksel kıyafetli kadınlar içinde özellikle siyah giyinenler daha çok dikkatimi çekiyor.

Lao Cai Eyaleti ve genel olarak Sa Pa bölgesi Vietnam'ın farklı halklarının en yoğun olarak yaşadıkları yerler. Bölgede Dao, Giay, Tay, Hoa etnik gruplarına bağlı yerleşimler olmakla birlikte en yüksek nüfusa sahip grup Hmonglar.

Hmonglar esasen Çin'in en eski etnik gruplarından biri. Hmonglara, eski Çin metinlerinde de rastlanılıyor. Bugün üç milyon kadarının Çin'de yaşadığı düşünülen Hmonglar 18'inci yüzyılda Çin'e karşı verdikleri bağımsızlık mücadelesinde yenildi ve bir kısmı çevre ülkelere göç etti; bugün bir buçuk milyona yakın Hmongun Vietnam, Laos, Tayland ve Amerika'da yaşadığı düşünülüyor.

Vietnam'da, Sa Pa bölgesinde farklı Hmong grupları olmakla birlikte en yüksek nüfusa sahip topluluk, gelenekleri doğrultusunda siyah ağırlıklı giyindikleri için "Siyah Hmonglar" olarak adlandırılanlar.

Sa Pa'da kaldığım dört gece boyunca beni evinde misafir eden Zizi ve ailesi de Siyah Hmonglardan. Sa Pa kasabasına yaklaşık sekiz kilometre uzaklıktaki Hau Thao köyünde yaşıyorlar. Hem Zizi, hem de

Ta Van köyünde geleneksel kıyafeti içindeki Hmong kadın, turistlere satmak için torbasına doldurduğu kese, bez gibi tekstil ürünleriyle Sa Pa merkezine doğru gidiyor (solda). Köylerde çocuklar kendi oyuncaklarını kendileri üretiyor. Ta Phin köyünde iki çocuk iplere bağladıkları taşlarla oynuyor (sağda, en üstte). Hmongların yaşadığı bölgede hayvancılık tarım kadar yaygın değil. İki Hmong çoban yoğun yağış altındaki pirinç teraslarında büyükbaş hayvanlarını otlatıyor (sağda, ortada). Hmong köyü Hau Thao'da yaşayan ve evinin iki odasını bölgeyi ziyarete gelenlere kiraya veren Zizi ailesi, biri iki, diğeri ise dört yaşındaki kızlarının ilerde İngilizce öğrenerek turizmle ilgilenmesini istiyor (sağda, altta).

misafirhanede gönüllü olarak çalışan ve Zizi'nin çocuklarına İngilizce öğreten Vietnamlı tarih öğrencisi Matsugo Mat, Hmongların özgürlük arayışlarının göç ettikleri ülkelerde de devam ettiğini anlatıyorlar.

Fransa'nın Hindiçin'deki sömürgelerini kaybetmesinden sonra, bölgenin komünizm etkisi altına girmesini istemeyen ABD, özellikle Laos ve Vietnam'da yeni birliklerin örgütlenmesini destekledi. Zor doğa koşullarına ve dağlık bölgelerde yaşama alışkın Hmonglar bağımsızlıklarını kazanacakları vaatleriyle Loas'taki iç savaşta, efsanevi lider Ho Chi Minh önderliğindeki Kuzey Vietnam ordusuna karşı çoğunlukla Çin'den Vietnam'a stratejik geçişlerin sağlandığı dağlık bölgelerde kullanılmışlar. ABD ve diğer sömürgeciler çekildikten sonra,

Hmongların yaşamları da hayli zorlaşmış.

Vietnam'da durum Laos kadar zor olmasa da, burada da Hmonglar dönemin hükümetlerinin baskısı altında yaşamışlar. Yaşadıkları bölgelerden çıkmalarına izin verilmediği gibi, çoğunlukla toplayıcılık ve hayvancılık gibi sadece belirli meslekleri yapmak zorunda kalmışlar. Çok uzun yıllar Vietnam'daki Hmonglar için geçerli olan bu durum, son yıllarda Vietnam'ın istikrarlı politikaları sonucu gelişen turizm ile birlikte değişmeye başlamış. Günümüzde turist sayısı her sene daha da çok artan Sa Pa bölgesinde etnik gruplar kendilerini gelişen turizme uyumlu hale getirmeye çalışıyorlar.

Zizi, her iki kızının da İngilizce öğrenerek Sa Pa'da kalmalarını ve turizmle ilgilenmelerini istiyor. Misafirhanesini büyüterek daha çok gezgine yer açmak için de çabaları var. Sadece Hmonglar değil, bölgedeki tüm gruplar bölgeye olan turist ilgisinden kendilerine göre yararlanmak istiyor. Bu amaçla köylerde kafeler açılıyor, turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ürünler Sa Pa'ya getiriliyor. Okullarda İngilizce eğitimi geçmişe göre daha çok artmış. Evlerin bir kısmı misafirhanelere dönüştürülüyor.

Hmongların turizme uyum sağlamak için gösterdiği bu çabalar Sa Pa bölgesindeki Hmong

Hmongların yaşadıkları Sa Pa, Vietnam'ın doğal güzellikleriyle dikkat çeken bölgelerinden biri. Hmong köyleri Hau Thao ile Ta Van'ı birbirlerinden bir akarsu ayırıyor (solda). Sa Pa'da son yıllarda turizmin gelişmesiyle birlikte Hmong kadınları, ürettikleri tekstil ürünlerini turistlere satarak ve rehberlik yaparak aile bütçesine katkıda bulunuyor. Hmong kadınlarının tekstil ürünlerinde kullandığı motifler aslında Hmongların uzun zaman süren bağımsızlık arayışlarının, göçlerinin, mücadele ve geleneklerinin birer yansıması (altta).

kadınlarının aile içi rollerinin değişmesine yol açmış. Geçmişte evin refahını sağlama görevi erkeklerdeyken ve kadınlar ev işleri ve çocukların bakımı ile ilgilenirlerken turizmle birlikte bu roller bir miktar değişmiş.

Günümüzde Sa Pa'daki Hmong kadınları, ürettikleri tekstil ürünlerini bölgeyi ziyarete gelen turistlere satarak ve bölgeyi gezmek isteyen turist gruplarına rehberlik yaparak erkeklerin toplayıcılıkla elde ettikleri gelirden çok daha fazlasını kazanmaya başlamışlar. Bu sebeple hem Sa Pa merkezinde, hem de köylerde dolaşırken etrafta pek çok Hmong kadınını görmek mümkün.

Turizm değişimi beraberinde getirmekle birlikte geleneksel yaşam tarzına sahip bu insanlar kostümleri, günlük konuşma dilleri, inançları ve daha pek çok özellikleri açısından geleneklerine hâlâ sıkı sıkıya bağlılar. Köylerde dolaştığımda ve Hmonglarla tarihleri ve Çin'den göçleri üzerine sohbet ettiğimde sözlü geleneğe bağlı tarihlerinin özellikle Hmong kadınları tarafından geleneksel kostümlerindeki nakışlarla anlatılmaya çalışıldığını öğrendim. Hmong kadınlarının siyah saten ceketleri üzerindeki işlemeler ve özellikle bölgeyi ziyaret eden gezginlere satmaya çalıştıkları kese, bez gibi tekstil ürünlerinde kullandıkları motifler

Pirinç bölgenin mutfak kültüründe de belirleyici ürünlerden biri. Hau Thao köyünde yaşayan Miko, annesi ve iki çocuğuyla birlikte sade bir sofrada akşam yemeğini yiyorlar.

aslında Hmongların uzun zaman süren bağımsızlık arayışlarının, göçlerinin, mücadele ve geleneklerinin yansıması.

Hmongların ana dili olan Hmongca birbirleri arasındaki iletişimde hâlâ geçerli bir dil olmakla birlikte, okullarda eğitimi verilmiyor. Yeni kuşaklar bu dili daha çok ebeveynlerinden ve diğer aile büyüklerinden öğreniyorlar.

Vietnam'da Budizm, Taoizm ve inanan sayısı gittikçe artan Kaodaizm hâkim inanç sistemleriyken Hmonglar, Şamanizm ve Animizm temelli inanışları, doğa güçlerine olan bağlılıklarıyla da farklılık gösteriyorlar. Evlerindeki pek çok noktayı ibadet için ayıran Hmonglar atalarının ruhlarına da oldukça bağlılar ve evlerinde onlar için de yer ayırıyorlar.

Hmongların sahip oldukları bu inanç sistemleri Hmongların atalarının yüzyıllar önce Rusya üzerinden Moğolistan'a, oradan da Çin'e göç ettiklerini iddia eden bazı araştırmacı ve antropologların iddialarına da dayanak sağlıyor. Hmongların etnik kökenlerine, antik tarihlerine dair çalışmalar 1890'larda Kuzey Vietnam'a gelen bazı Fransız araştırmacı ve din adamları tarafından başlatılmış.

Günümüzde ise özellikle araştırmacı Doktor Teng Moua'nın çalışmaları Hmongların tarihine ışık tutuyor. Antik dönem Çin kaynaklarından yararlanan Teng Moua, Hmong atalarının Sibirya kökenli olduğunu ileri sürüyor. Ve ekliyor: "Çinli ve diğer Asyalı kavimlerin saldırıları altındaki Hmonglar, Moğolistan üzerinden Çin'in Sarı Nehir Havzası'na yerleştiler. Havzanın verimli toprakları sayesinde çok uzun süre burada yaşayan Hmonglar bu verimliliğin yine Çinli gruplar tarafından fark edilmesiyle bir kez daha topraklarından daha da güneye sürülüyor ve bugün Çin'de yaşadıkları coğrafyaya göç ediyorlar."

Tarihleri boyunca kendilerinden daha güçlü topluluklara karşı özgürlük mücadelesi veren ve bunun sonucu olarak sıklıkla yer değiştirmek zorunda kalan Hmonglar, gittikleri her coğrafyaya kısa sürede uyum sağlamalarıyla da dikkat çekiyor ●

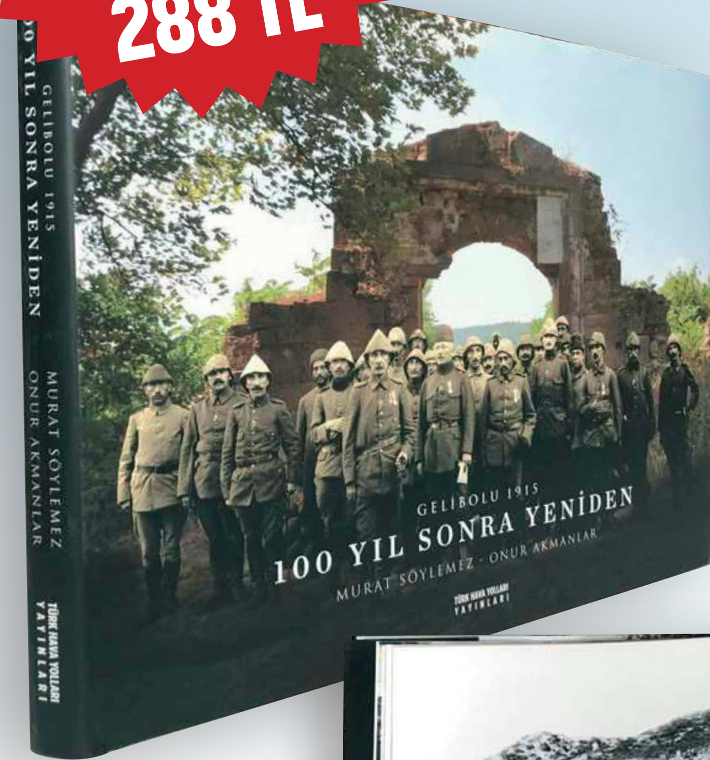
ATLAS 25 YAŞINDA

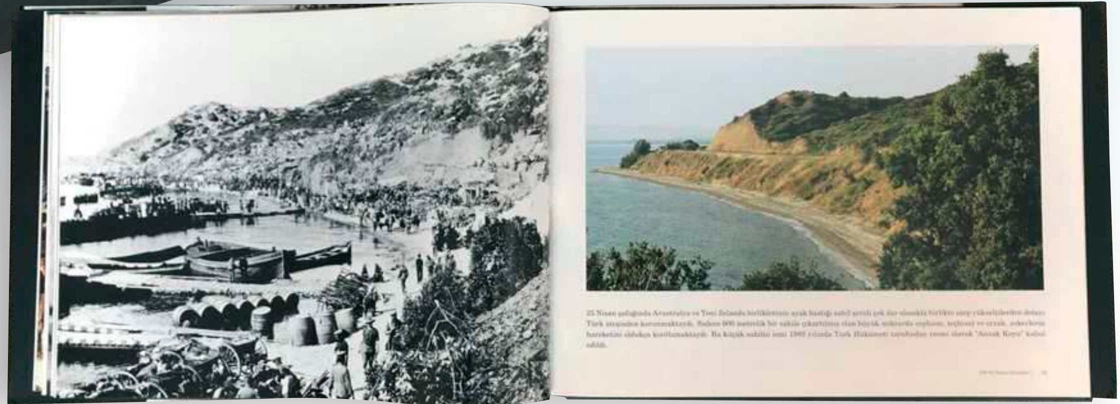
2 yıllık abonelik ücreti 288 TL

2 yıllık aboneliğe müthiş hediye!

"Gelibolu 1915 100 Yıl Sonra Yeniden"

Denizler Kitabevi tarafından kuşe kâğıda basılan bu dev eser Çanakkale Savaşı'nı, cephedeki askerlerin anıları ve fotoğraflarıyla anlatıyor, 100 yıl sonra aynı yerleri tekrar fotoğraflayarak okura sunuyor. Kampanya stoklarla sınırlıdır...

Sert kapak, kuşe kâğıt ve tam 218 sayfa!

Adresinize ücretsiz teslim. Kredi kartına 3 taksit imkânı.

ÇAĞRI MERKEZİ
0 (212) 478 03 00

E-POSTA
abone@doganburda.com

İNTERNET
www.dbabone.com

Taksit yapılan kredi kartları: Bonus, Maximum, World ve Axess.

DB DOĞAN BURDA DERGİ

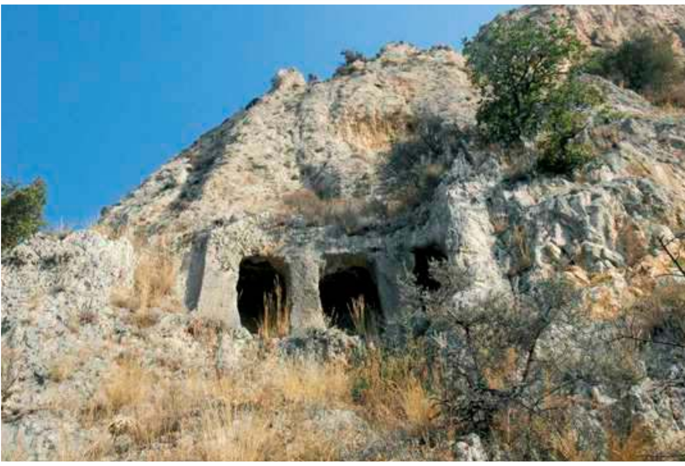
MUĞLA/ÖREN

Karya patikası

Önü deniz, arkası dağ, altı antik Keramos kenti... Muğla'nın Milas ilçesine bağlı Ören'i bu cümle özetliyor. Gökova Körfezi'nin en güzel birkaç plajından birine sahip olan yerleşimde az bilinen bir Karya Yolu da var.

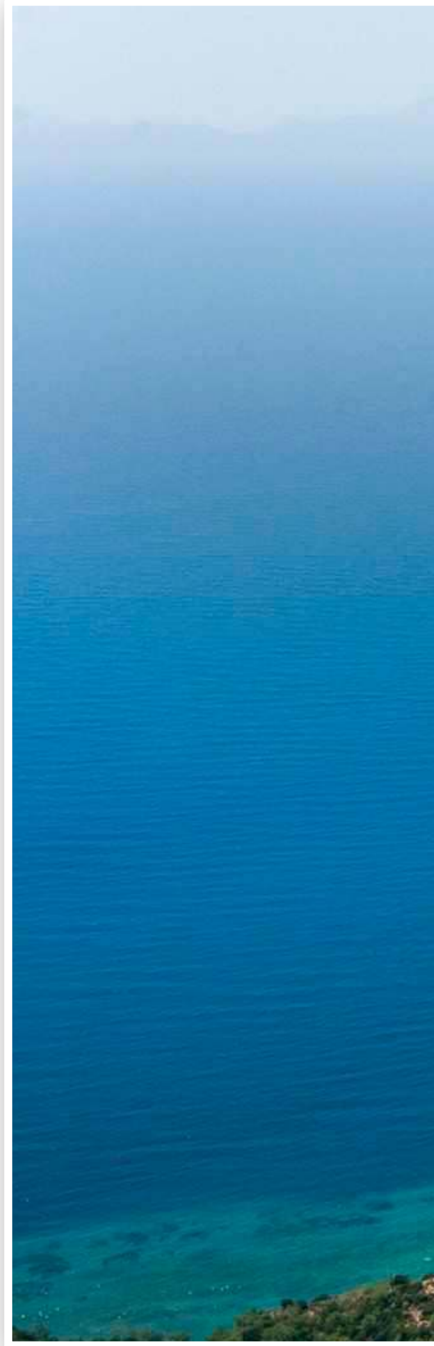
Sabahın erken saatleri. Sırtımda fotoğraf çantası Ören'den başlayarak yukarı doğru devam ettiği söylenen bir patikanın başlangıcını bulmaya çalışıyorum. Bu yüzden sahilden Kocadağ yönüne yürüyorum. Evler bitince kuzeydoğuya, Alatepe Köyü'ne doğru yöneliyorum. Doğa çoktan uyanmış. Kuşlar sabahın bu ilk ışıklarını konser vererek karşılıyor. Yukarı, ormanın içinde doğru uzanan toprak bir patikayı takip ediyorum. Kocadağ'ın dev kütlesinin yamacından yükselerek ormanın içinde kaybolan patikayı yürümeye başlıyorum. Konuştuğum doğaseverler bu basit patikanın ileride bir Karya yoluna dönüşeceğini söylemişti. Hem onların dediğine, hem de içgüdülerime güvenerek sabırla yürüyorum. Sanırım sabretmek konusunda en başarılı olduğum şey, varacağım noktayı asla düşünmeyip bulunduğum yerin tadını çıkararak yürümek. Aksi taktirde yürümek kısa sürede bir işkenceye dönüşüyor.

Karya patikası toprak bir yol olarak başlıyor, ardından dar bir patika halini alıyor. Orman bittikten sonra ise yer yer taşlarla döşeli bir patikaya dönüşüyor (en üstte). Patika üzerinde ve Ören'in farklı noktalarında Karya ve Roma dönemlerinden kalma kaya mezarları bulunuyor (üstte). Kocadağ'dan atlayan yamaç paraşütçüleri Karya patikasının ilk etabının üzerinden geçerek Gökova manzarası eşliğinde uçuyor, ardından Ören'e iniyor (karşı sayfada).

Yavaş adımlarla, dönerek yükselen patikanın her noktasının tadını çıkarıyorum. Kısa bir süre sonra güneş yavaş yavaş etkisini göstermeye çalışıyor. Patika bir kayanın üzerindeki düzlüğe doğru giderken aniden dönüyor, son bir orman etabını geçtikten sonra dağa doğru yükseliyor. Bu noktada durarak ağaçların altında biraz dinleniyorum. Aşağıda muhteşem bir manzara var. Yükseldikçe önce Ören, sonra da Gökova Körfezi çıktı ortaya. Bir kayaya oturarak bu muhteşem manzaranın keyfini çıkarıyorum.

Muğla'nın Milas ilçesine bağlı Ören Mahallesi, Gökova Körfezi'nin en güzel birkaç plajından birine sahip. Küçük çakıllı plajı bölgedeki en temiz plajların başında geliyor. Koçacay'ın binlerce yılda oluşturduğu deltanın üzerine kurulmuş ve arkasına 640 metrelik Kocadağ'ı alan Ören, antik Keramos kentinin üzerinde bulunuyor. Yani önü deniz, arkası dağ, altı da antik bir kent. Keramos'un Yunanca anlamı seramik. Dionysos ile Ariadne'nin oğlu olan ve çömlekçilik sanatının kurucusu sayılan Keramos'un adını taşıyan antik kent, Karya

bölgesinde ticari anlamda önemli olan birkaç kentten biri sayılıyor. Kentte Karya'dan Roma'ya kadar birçok uygarlığın kalıntısını görmek mümkün. Özellikle Roma döneminde limanda olan hamam ve ona su getiren kemerler tüm görkemiyle ayakta hâlâ.

Bir gün önce gerek Karyalılara, gerekse Romalılara ait birçok kalıntı ve kaya mezarını ziyaret etmiştim. Bugün ise Karyalıların limandan aldığı malları katır sırtında iç kentlere taşıdıkları yolu bulmaya çalışıyorum. Orman bitince toprak patika da bitiyor. Yukarı doğru uzanan patikaya bakıyorum. Oldukça uzun dönüşleri var. Bu yol keçilerin yaptığı bir yol olamaz. Son bir dönüş yapıp sağa dönünce yolun taşlarla döşenmiş olduğunu ve bazı noktalarda yol kenarına küçük duvarların örülü olduğunu görüyorum. Burası antik bir patika. Dile kolay İÖ 3000 yılına kadar uzanan bir uygarlığın, yaklaşık 800 metre uzunluğundaki ticaret yolunun başlangıç noktalarının birinin üzerindeyim şu anda. Aslında yol buradan başlamıyor. Geldiğim dar patika da yolun üzerinden geçiyor ama zaman içinde Kocadağ'dan gelen molozlar yolu tamamen kapatmış. Patikanın dağdan kente inen bölümü ise inşaatlara kurban gitmiş. Limanın yerinde ise yeller esiyor. Büyük bir Karya kenti olan Keramos'un önemli bir kısmı Ören'in altında saklı.

Önemli bir Karya limanı olan Keramos'a gelen ticari ürünler buradan kervanlarla diğer Karya kentlerine, şu anda üzerinde bulunduğum patika aracılığıyla gönderiliyordu. Bu antik eserin üzerinde yürümeye başlıyorum. Burası bir patika değil, özenle yapılmış bir yol gibi. Orman iyice aşağılarda kaldı. Kocadağ'ın

kayalıkları arasındaki bu antik yolda yürüyen bir zaman gezginiyim. Kayaların üzerinden “z” şeklinde devam eden patika, bu özelliği sayesinde yürüyenleri, neredeyse hiç yormuyor. Bu dönüşlerdeki eğimin azlığı ve patikanın genişliği bile burasının büyük kervanlar için bir geçiş noktası olduğunun en güzel işareti. Yükseldikçe Gökova Körfezi'nin olağanüstü görüntüsü daha da belirginleşiyor.

Yolun birkaç metre ilerisinde bulunan bir oyuğu merak ediyorum. Başarısız bir kaya mezarı denemesi yapılmış burada. Aniden büyük bir gölge üzerimi kaplıyor. Yukarı baktığımda havada uçan yamaç paraşütçülerini görüyorum. Kocadağ'ın üzerinden atlayan paraşütçüler bu muhteşem manzaranın tadını çıkararak süzülüyorlar aşağılara doğru. Birkaç dönüş daha yaparak bu dik yamacı rahatlıkla geçiyor ve Kocadağ'ın arkasına dolanarak sağdaki düzlüğe doğru ilerlemeye başlıyorum. Karşıma Alatepe Köyü'nün bahçeleri çıkıyor. Kim bilir belki de ilk mola yerleri bu köyün altında bulunan kalıntılardı. Düzlüğe ulaşır ulaşmaz karşıma muhteşem bir Karya mezarı çıkıyor. Epey tahrip edilmiş mezar ticaret yolunda ölen bir soyluya ait olmalı.

İnce çakıllı Ören Plajı, “bölgedeki en güzel plajlardan biri” nitelendirmesini hak ediyor.

Karya ticaret yolunun Ören'den başlayan ilk kısmının sadece birkaç kilometresi bile yürürken beni geçmişe götürdü. Şu anda bastığım yolun üzerine 2 bin yıl önce başkaları basıyordu. Üzerinde dinlendiğim kayada belki bir Karyalı da soluklanmıştı. Güneş iyice yükselmeye başladığında bir araçla, kısa süren bir yolculuktan sonra Kocadağ'ın zirvesine varıyoruz. Yamaç paraşütçüler atlamak için hazırlık yapıyorlar. Bir taşın üzerine oturarak Gökova Körfezi'nin büyülü manzarasında kayboluyorum●

GEZGİNİN SIRT ÇANTASI

GÜVENLİ TAŞIMA

Her türlü etkinlikte en büyük dertlerimizden biri para ve kıymetli evraklarımızı nasıl koruyacağımızdır. Özellikle yurtdışı seyahatlerimizde pasaportumuzu ve paramızı nereye koyacağımızı bir türlü bilemeyiz. Doğa etkinliklerinde de bu sorun vardır. Bunun için outdoor firmaları birçok farklı çanta tipi geliştirmiş. Bunların büyük bir çoğunluğu kenarından kemere asılıyor. Bir kısmı ise kolonlu. Belinize dolayabiliyorsunuz. Ancak bu tür çantalar kötü niyetli kişilerin hemen dikkatini çekiyor. Bu nedenle ben bele asılan bir çanta yerine farklı kumaşlardan yapılmış hem pasaportu, hem kimlikleri, hem de paraları farklı gözlere koyabildiğim, taktığım zaman dikkat çekmeyen bir çanta kullanıyorum. Ortalama bir cüzdandan birkaç santimetre daha büyük olan bu çantanın ipini boynumdan çapraz geçirerek asıyorum. Üzerine tişörtümü giydiğimde çanta çok az bir kabartıyla saklanmış oluyor. Bu çantanın tek dezavantajı ipinin belli bir zaman sonra yıpranabilmesi. Bu nedenle yılda bir kere kontrol etmekte fayda var.

istanbul coffee festival 2018

istanbulcoffeefestival.com.tr

20-23 Eylül

KüçükÇiftlik Park

Tüm şehri uyandıran festival 5 yaşında!

Ana Sponsor

axess

Biletler

dsmbilet.com

Organizasyon

Dream Sales Machine

İSTANBUL | LONDON

Mekan

KÜÇÜK ÇİFTLİK PARK

1975'TEN BERİ

20. YIL

%45
'E VARAN

SON DAKİKA
İNDİRİMLERİNİ KAÇIRMAYIN!

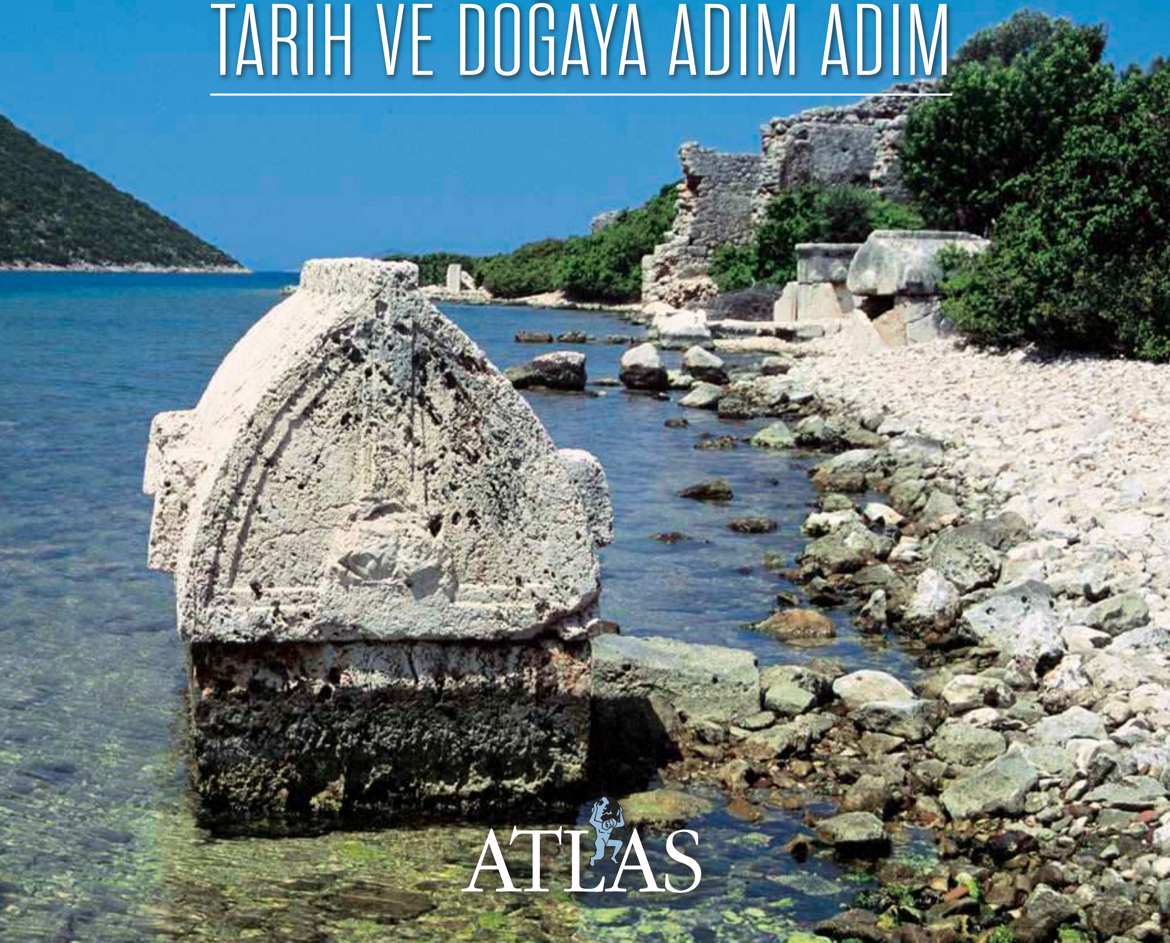
tb tatilbudur.com

444 0 484

#dahafazlatatil

LİKYA YOLU

TARİH VE DOĞAYA ADIM ADIM

ATLAS

Yayıncı

Doğan Burda
Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Direktörü
Murat Köksal

Yayın Yönetmeni
Kansu Şarman

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)
Mustafa Türker Erşen

Tasarım
Bahadır Erşık

Tüzel Kişi Temsilcisi
Mehmet Rauf Ateş

Yazı ve Fotoğraflar
Ersin Demirel

Yönetim Yeri
Trump Towers Kule 2, Kat 21
34387 Şişli - İstanbul
Tel: 0212 410 35 66 - Faks: 0212 410 35 64

Baskı ve Cilt
Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1. Cad. No: 16
Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 444 44 03 **Fax:** (0216) 365 99 07-08

© Eylül 2018. Her türlü kullanımı izne tabidir. Tamamen veya kısmen, kaynak gösterilerek dahi kopyalanamaz.

Atlas dergisinin armağanıdır, parayla satılmaz.

UYARI

Bu kitapçıkta önerilen rotaların bazıları sadece rehber eşliğinde yürünebilir. Rehbersiz yürüyüşler ciddi riskler taşır.

İçindekiler

OVACIK-KİRME PATİKASINDAN ÖLÜDENİZ MANZARASI

Likya Yolu hakkında

Likya Yolu tabelasına ilk olarak Gelidonya Deniz Feneri patikasının başlangıcında 1999 yılının son aylarında rastladım ve o andan itibaren içimde bu yolun tamamını yürüme isteği belirdi. Kısa bir süre sonra hayat, Likya Yolu ile kesiştirdi yollarımızı. Önce Barış Doğru ve Metin Yeğin ile birlikte bir belgesel hazırladık rotanın sponsoru banka için. 2000 yılının yaz boyu süresince Akdeniz'in kavurucu sıcaklarında Likya Yolu'nun tamamını yürüdük. Hazırladığımız her biri 20 dakikadan oluşan dokuz bölümlük belgesel aynı yıl NTV'de yayınlandı. Ardından tam 17 sene, her altı ayda bir Likya Yolu üzerindeki tabelaların bakımını üstlendim. Devrilen, kurşunlanan tabela ve direklerin onarımının yanı sıra, gönüllü olarak rotanın belirli bölümlerindeki işaretleri yenileme çalışmalarına katıldım, rehberlik yaptım, patikaları temizledim, çöp topladım. Bugün geriye baktığımda hangi etabı kaç kere yürüdüğümü hatırlamıyorum bile.

Likya Yolu'na gönülden bağlı benim gibi birkaç kişinin dışında asıl emek, proje sahibi Kate Clow'un elbette. 1998 yılında düzenlenen "Geleceğe Dört Işık" (çevre, spor, eğitim, endüstri) yarışmasında çevre dalındaki ödülü kazanan Likya Yolu, Türkiye'nin ilk uzun soluklu yürüyüş rotası. Kate Clow'un yıllarca emek ve çaba harcayarak kotardığı güzergâh, eski göç yollarını ve tarihi patikaları kat ediyor. Adını "Işık Ülkesi" anlamına gelen antik Likya coğrafyasından alan kültür rotası, bugün

YEDİBURUNLAR

dünyanın sayılı trekking parkurları arasında. Öyle ki yabancı dergiler tarafından "dünyanın en uzun 50" ve "en güzel manzaralı 10" yürüyüş rotası listesine seçildi geçtiğimiz yıllarda.

Sınırları kuzeyde Burdur, batıda Muğla-Fethiye ve doğuda Antalya'ya uzanan Teke Yarımadası, Likyalıların anayurdu sayılıyor. Savaşçı kimlikleri ve özgürlüklerine düşkünlükleriyle tanınan Likyalılar, Burdur ili Gölhisar ilçesi Dirmil (Altınyayla) Köyü'nden tarihe atılmış. Kendilerini Tırmili (Termilae) olarak isimlendiren Likyalılar, daha sonra Eşen Çayı (Ksanthos-Sarısu) ve Alakır Çayı (Lymiros) havzalarına yayılmış. Truva Savaşı'nda Truvalıların, Kadeş Savaşı'nda ise Hititlerin yanında paralı askerlik yapan Likyalılar, görkemli antik kentlerin yanı sıra, özgün kaya mezarları ve kendi isimleriyle anılan lahitler (Teke Yarımadası'nda yaklaşık 2 bin adet) bırakmışlar günümüze.

79 kilometrelik bölümü Muğla il sınırlarında olan 555 kilometrelik kültür yolunun kalan kısmı Antalya ilinin batı sahillerinden geçiyor. Teke Yarımadası'na yayılan 78 Likya kentinden yalnızca 20'sine uğrayan rota, aynı zamanda turizm hareketliliği olan Fethiye, Ölüdeniz, Kelebekler Vadisi, Kabak Koyu, Patara, Kalkan, Kaş, Kekova, Demre, Finike, Adrasan, Olimpos, Çıralı, Tekirova gibi turizm merkezlerinde yol alıyor. Büyük bir bölümü sahilleri aşan, kumsal ve plajlara uğrayan Likya Yolu, bazı etaplarda dağlara ve yüksek yaylalara çıkıyor. Tamamı performansa göre dört-altı hafta arasında yürünebilen Likya Yolu'nu dileyenler etaplara bölerek günlük veya haftalık etkinlik olarak planlayabilir.

Rotanın tamamı Fransız Grande Randonnée sistemiyle kırmızı-beyaz boyalarla işaretlenmiş durumda. Patikalarda her 50 metrede, orman yollarında ise her 200 metrede rastlayacağınız işaretler sayesinde kaybolmak neredeyse imkânsız. Kavşak noktalarına dikilen reflektörlü sarı tabelalar, yürüyüşçülerin doğru yolu bulmalarına yardımcı oluyor. Ilıman bir iklime sahip Akdeniz Bölgesi'nde yer alan rota, yılın 11 ayı yürünebiliyor.

Turizm merkezi olan bölgede konaklama ve ulaşım olanakları oldukça zen-

gin. Parkurun iki başlangıç noktası olan Fethiye ve Geyikbayırı'na (Konyaaltı) ulaşım için Dalaman veya Antalya havaalanları kullanılabilir. Büyük kentlerden ve turizm merkezlerinden Antalya ve Fethiye'ye şehirlerarası otobüslerle erişilebiliyor. Aynı zamanda güzergâh üzerindeki tüm ilçelere dolmuşlarla varmak mümkün.

Fethiye, Ölüdeniz, Hisarönü, Faralya, Kabak Koyu, Patara, Kalkan, Kaş, Kekova, Demre, Finike, Adrasan, Olimpos, Çıralı, Tekirova, Çamyuva, Kemer ve Göynük yerleşimlerinde her bütçeye uygun otel ve pansiyon bulunabilir. Ayrıca rota üzerindeki bazı köylerde, son yıllarda geleneksel köy evlerinin aile pansiyonu olarak kullanıl-

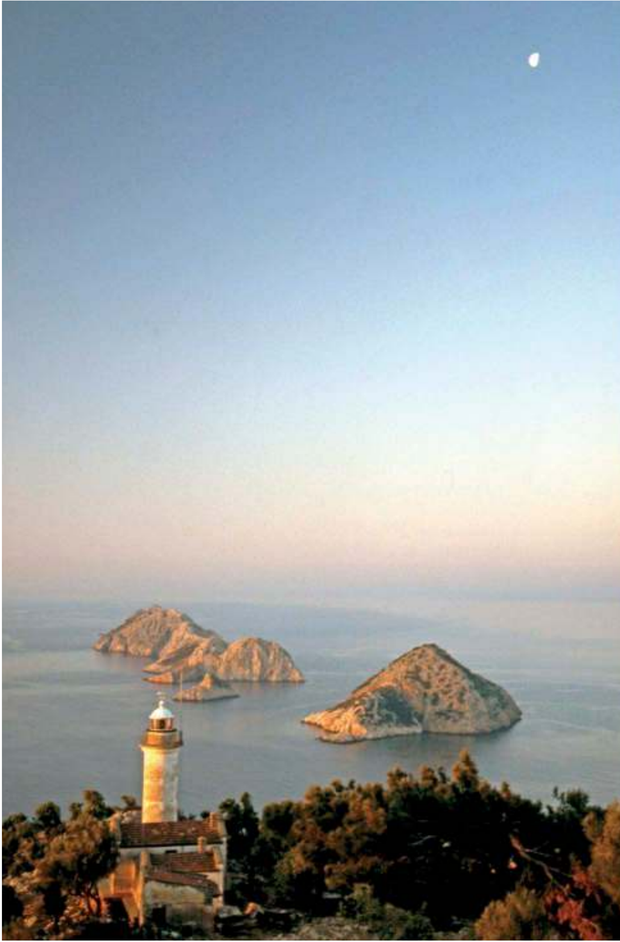

ALINCA KÖYÜNDEN CENNET (BALARTLI) KOYU

masıyla konaklama seçenekleri hızla arttı. Uygun koşul ve bütçelerde aile pansiyonu, ya da yemek bulabilme şansınız var. Bu anlamda Likya Yolu, sürdürülebilir bir ekoturizm projesi aynı zamanda.

Kate Clow'un rehber kitabı İngilizce, Almanca ve Türkçe olarak basıldı. D&R ve Pandora kitapevlerinde bulabilirsiniz. Ayrıca iki gezgin arkadaşın hazırladığı rehber kitap çalışmalarından yararlanabilirsiniz. Sosyal medya hesaplarından Likya Yolu GPS verilerine ulaşmak mümkün. Ancak bu noktada önemli bir hatırlatma yapmak durumundayım. Likya Yolu, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiş sabit bir rota değil. 555 kilometrelik parkur mücavir alan, hazine arazisi, milli park, orman sınırları, özel mülkiyet gibi farklı bölglerden geçiyor. Yeni açılan orman yolları, düzenleme yapılan alanlar, yeni seralar, tarla ve bahçelerin açılarak çit veya tel örgülerle çevrilmesi Likya Yolu'nun her yıl yeniden gözden geçirilmesine neden oluyor. Kate Clow periyodik aralıklarla her yıl bozulan parkurları, yeni güzergâh eklemeleriyle düzenliyor. Bu nedenle piyasadaki rehber kitaplar ve GPS verilerinin bulunduğu siteler (benim kişisel sitem de dahil) son güncellemeleri içermeyebilir. Bu anlamda yola çıkmadan önce Kate Clow'un *www.lycianway.com* ile Türkiye Kültür Rotaları Derneği'nin *www.trekkinginturkey.com* adreslerinden rotanın son durumunu mutlaka kontrol etmenizde fayda var ●

Yürüyüşçülere öneriler

GELİDONYA FENERİ

✔ Likya Yolu genelde kolay ve orta zorlukta parkurları içermektedir. Bu anlamda hemen herkes tüm güzergâhı rahatlıkla yürüyebilir. Beycik - Yayla Kuzdere etabındaki isteğe bağlı 2 bin 365 metrelik Tahtalı Zirvesi ile Myra - Finike arasındaki 1800 metrelik Karlıöz Zirvesi, rotanın en yüksek noktalarıdır. Kış aylarında bu iki etabın zorluk derecesinin yüksek olduğunu ve risk taşıdığını (Beycik sırtlarında kış aylarında derin kar veya buzul tabakası oluşabilir) belirtelim.

✔ Likya Yolu'nun tamamını yürümek isteyenler, performansa göre 25-40 gün arasındaki bir zaman dilimini planlamak durumundalar. İsteyenler rotayı üç veya dört parçaya bölerek haftalık aktivitelerle tamamlayabilir.

✔ Likya Yolu yüksek bö-

lümler hariç solo yürünebilir. Kırmızı-beyaz işaretler, yolboyu sizin rehberliğinizi yapacaktır. Genellikle beyaz üstte, kırmızı boya altta şeklinde kaya ve ağaçlara vurulan işaretleme sistemi, gideceğiniz yönü gösterme adına paralel veya dik şekilde işlenmiştir. Yanlış yollar X işareti ile belirlenmiş olup sağ veya sola dönüşlerde işaretler o yöne doğru hafif kavisli vurulmaktadır. Eğer alt alta çift kırmızı-beyaz işaretlerle karılaşırsanız, kavşak noktasına geldiğinizin habercisi olup iki alternatif güzergâhtan birini tercih etmeniz gerektiğini bildirmektedir.

✔ Eğer işaretleri kaybederseniz sakın ısrarcı olmayın. En son gördüğünüz işarete geri dönün. Yaklaşık yüz metrelik bir daire içinde mutlaka bir sonraki işareti bulacaksınız. Eğer bölge, antik kentler, flora ve fauna ile yöre hakkındaki özel hikâyeleri merak ediyorsanız Likya Yolu konusunda deneyimli bir rehberle yürümeyi, veya seyahat acentelerinin turlarına katılmayı tercih edebilirsiniz.

✔ Fethiye - Kayaköy - Ovacık - Kirme - Faralya - Kabak güzergâhında rastlayacağınız sarı-kırmızı işaretler Fethiye Alternatif Yürüyüş Rotaları'na, Çıralı - Beycik - Yayla Kuzdere - Gedelme ve Çıralı - Tekirova- Phaselis - Alacasu - Kuzdere parkurlarındaki sarı-kırmızı işaretler ise Kemer - Tekirova Alternatif Yürüyüş Rotaları'na aittir. Bazı bölümlerde Likya Yolu ile kesişir ve bir süre birlikte yol alır. O bölümlerde rota beyaz-kırmızı-sarı işaretlidir, sakın kafanız karışmasın. Siz kırmızı-beyaz işaretlerin peşine düşün. Bölgedeki turizm potansiyelini geliştirmek için hazırlanan alternatif yürüyüş parkurlarını adımlamayı düşünürseniz, Fethiye veya Kemer ilçelerinden rota haritalarını edinebilirsiniz.

✔ Akdeniz ikliminin etkisindeki bölge, yılın 11 ayı yürüyüş yapmaya elverişlidir. Ancak küresel ısınma nedeniyle sıcakların artması, mayıs-eylül arasındaki dönemde sahil kesimindeki yürüyüşü zorlaştırabilir. Eğer yüksek kesimlerde yürümüyorsanız, bu dönem yürüyüş aktivitesi için oldukça sıcaktır. Aralık ve ocak aylarında hava fırtınalı olabilir. 16-25 derece arasındaki kasım-nisan ayları arasında bazı günlerde yağmur görülebilir. Likya Yolu'nu yürümek

isteyenlere önerimiz etkinliklerini, şubat-mayıs ile eylül-kasım ayları arasına denk düşürmeleri yönündedir.

✔ Likya Yolu'ndaki en büyük sorun, su kaynaklarının ve çeşmelerin azlığıdır. Bunun temel sebebi bölgenin sıcak bir iklime sahip olması ve akarsu rejiminin azlığıdır. Eğer sıcak bir havada yürüyorsanız yanınızda en az bir buçuk litre (görece uzun parkurlarda üç litre) su taşımanız gerekir. Aşağıdaki tüm parkurlarda, güzergâh üzerindeki çeşmeler konusunda bilgi verilmektedir. Yüzyıllardan beri bölge, su ihtiyacını yağmur sularının biriktirildiği sarnıç sistemleriyle sağlamaktadır. Çoğu kirli olan bu su kuyularından zor zamanlarda faydalanmak istiyorsanız yanınızda arıtıcı tablet taşımalısınız. Eğer yanınızda tablet yoksa temiz bir bandana veya çorap kullanarak suyu filtre edin ve kaynattıktan sonra için.

✔ Yola çıkmadan önce güvenilir meteoroloji kaynaklarından bölgenin hava durumu hakkında bilgi edinin. Yediburunlar, Beycik, Karlıöz, Göynük Yaylası ve Göynük Kanyonu bölgelerinde sürpriz sis ve değişken havayla karşılaşabilirsiniz.

✔ Akdeniz Bölgesi'ndeki çoğu patika, küçük ufalanmış taşlarla kaplıdır. Ayrıca sahil kesimindeki bazı yürüyüş parkurları ustura keskinliğindeki kayalar üzerinde yol almaktadır. Bu nedenle en az orta sertlikte bileklikli bir yürüyüş ayakkabısı giymenizi tavsiye ederiz. Likya Yolu'nda çok ayakkabı eskiten, ya da yolda bırakan arkadaşa tanık olduğum için, eğer uzun soluklu yürüyecekseniz bu öneriyi kesinlikle dikkate alınız.

✔ Yanınızda mutlaka çabuk kuruyan yedek giysiler, ter bandı, enseyi koruyan bir bandana, şapka, güneş gözlüğü, güneş kremi bulundurun. Büyük bir bölümü sahili kat eden Likya Yolu'nun güzel plajlarını kaçırmamak için mayo ve havlunuzu sakın unutmayın. Ayrıca yanınıza, sırt çantanızın demirbaş eşyalarından baton, pusula, GPS, harita, fener, çok amaçlı çakı, düdük gibi malzemeleri almanızda yarar var.

✔ Rota boyunca keçi sürülerine rastlayacaksınız. Yüksek kesimlerde sürülere bekçilik eden çoban köpeklerine karşı dikkatli olun. Kesinlikle sürü içine girmeyin ve etrafından dolaşın. İsteyenler outdoor dükkânlarında

KABAK MAHALLESİ-ALINCA PATİKASINDAN KABAK KOYU

satılan köpek kovucu aleti taşıyabilirler.

✔ Fethiye'den Antalya'ya kadar çeşitli bölgelerde arı kovanlarıyla karşılaşacaksınız. Yanlarından geçerken dikkati elden bırakmayın.

✔ Çöplerinizi yanınızda muhafaza edin ve mutlaka geri götürün. Rota üzerinde rastlayacağınız çöpleri elden geldiğince toplayın.

✔ Lütfen doğaya saygılı olun, rota üzerinde gürültü yapmayın, taş yuvarlamayın ve asla çiçek koparmayın.

✔ Rota üzerindeki patikaların çeşitli nedenlerle kaybolması, işaretlerin azlığı, tabelaların kırık olması gibi aksaklıkları lütfen not edin ve yerel turizm paydaşlarına (o bölgedeki turizm derneği, kaldığınız pansiyon gibi), ya da Kate Clow'un sitesine bildirin. Likya Yolu korumamız ve sahip çıkmamız gereken, Türkiye'ye mal olmuş uluslararası standartlarda bir turizm değerimizdir ●

Fethiye-Kayaköy-Ovacık

Söz konusu parkur geçtiğimiz yıllara kadar orijinal Likya Yolu rotası içerisinde değildi. Fethiye Alternatif Yürüyüş Rotaları çalışması esnasında yerel gezgin ve doğaseverlerden yoğun olarak "Likya Yolu niçin Fethiye içerisinden başlamıyor" eleştirisi geldi. Bunun üzerine rota bağlantısını araştırdık ve Kate Clow'un onayını alarak Likya Yolu'nun başlangıç noktasını ilçe merkezine çektik.

Toplam 16 kilometrelik bu etap, Karagöz - Kayaköy ayrımındaki Fethiye Kalesi yanından başlıyor. Yüzyıllarca önce taş döşenerek yapılan tarihi Rum yolu, ana güzergâhımızı oluşturuyor. Ancak yeni yapılan karayolunun, virajlarla yükselirken birkaç kez eski yolu, dolayısıyla da rotamızı kestiğini belirtelim. Karınca Dağı'nın eteklerindeki orman içi güzergâh yavaş yavaş yükselmeye başlıyor. Kenarları binbir emekle inşa edilen istinat duvarlarıyla örülü yol, döne kıvrıla yükselmeye başlıyor. Tepe noktasında mezarlık alanı ve yöre insanının "killi sarnıç" adını verdiği sarnıç beliriyor. Artık rampa bitti, bir süre yokuş aşağı yürüyeceğiz. Hemen sağımızda yer alan asfalt yoldan karşıya geçerek patika üzerindeki işaretleri takip etmeye başlıyoruz.

Ağaçların gölgesindeki yürüyüş kısa bir süre sonra önce toprak yolla, daha sonra ise asfaltla birleşip tekrar sağımızda yer alan tarihi yola kavuşuyor. Nice kervanların adımladığı taş döşeli yolda geçmişe bir selam yollayarak yürüyüşe devam ediyoruz. Orman içi keyifli yürüyüş bir kilometre kadar sonra Keçiler Köyü'nden Belen Köyü'ne giden yolla birleşiyor. Bu noktadan sonra şose köy yolunu izleyeceğiz. Önümüze çıkan kaya mezarları ve Likya lahitleri, Kayaköy yerleşiminin çok daha eskilere dayandığının kanıtı.

Kayaköy merkezdeki asırlık çınar ağacı altındaki çay bahçesinde soluklandıktan sonra yürüyüşümüz, eski bir Rum yerleşimi olan "hayalet kent" görünümündeki Kayaköy ören yerine yöneliyor. Dileyenler kiliselerle birlikte kısa bir Kayaköy gezisi yapabilirler. Kilise girişindeki tabela iki farklı yönü işaret ediyor. Sarı-kırmızı işaretler Ölüdeniz parkurunu, kırmızı-beyaz işaretler ise Ovacık rotasını gösteriyor.

Siz kırmızı-beyaz işaretlerin peşine düşeceksiniz. Evlerin arasından hafifçe yüksele-

KAYAKÖY

rek tepedeki vericilere doğru hareket ediyoruz. Güzergâh bundan sonra sık çam ağaçlarının altında, neredeyse gökyüzü görünmeyecek bir şekilde devam ediyor. Geymene Dağı ile Erentepe'nin kuzeyinden geçen rotamız bir üçyol kavşağına varıyor. Karşıya geçerek patikaya girecek ve sola doğru yürüyeceksiniz. 300 metre sonra yeniden toprak yola kavuştuğunuzda düz ilerleyerek bir su deposunun önüne geleceksiniz. Bu noktada soldan aşağıya doğru inen dik yolu kullanın. Asartepe'nin güney eteklerinde ağaçlıklı bir ortamda ilerleyen patika, kısa bir süre sonra asfalt yola kavuşacak. Sağa dönüp otellerin arasından geçerek Fethiye - Ölüdeniz yoluna çıkacak ve yolun hemen karşısındaki "Ovacık 10 km" tabelasına göreceksiniz ●

Ovacık-Kozağaç-Kirme-Faralya-Kabak Koyu

Likya Yolu'nun en fazla yürünen gözde parkurlarından biri olan bu etap, manzaralarıyla etkileyici bir yürüyüş aktivitesini kapsıyor. Toplamda 21 kilometrelik yürüyüş, iki günlük etkinlik olarak da planlanabilir. Kirme, Faralya, Uzunyurt ve Kabak mahallelerinde sayısız konaklama seçeneği mevcut. Kozağaç - Kirme arasındaki çay bahçelerinde mola verebilirsiniz. Kozağaç, Kirme, Faralya ve Kabak mahallelerinde çeşme var. Faralya ve Kabak mahallelerinde bakkal bulabilirsiniz.

Rotanın başlangıcında ne yazık ki üç kilometre kadar yoldan yürümek zorundasınız. Altı yıl öncesine kadar patika olan bu yol, duyarlı çevreci ve doğaseverlerin karşı çıkmasına karşın, önce orman işletmesi tarafından yangın yolu olarak açıldı. Bir yıl sonra yolun niçin açıldığı anlaşıldı ve bölgeye dev bir konaklama tesisi yapıldı!

Yolun bitiminde başlayan tarihi taş döşeli patika, harika bir Ölüdeniz manzarası eşliğinde döne kıvrıla yükseliyor. Yüzyıllardır Boğaziçi, Bel, Yediburunlar, Karaağaç, Alınca, Kirme ve Kozağaç köylerinin, katır ve eşekle Fethiye'deki pazara gidip geldiği bu eski yol, hatırı sayılır bir çıkışı içeriyor. Düzlüğe eriştiğinizde arkanızdaki Kurtoğlu ve İblis burunları arasındaki Fethiye Körfezi, Gemiler Adası ve Ölüdeniz manzarasını son kez fotoğrafladıktan sonra güney yönünde yürüyüşü sürdürüyoruz. Eriştiğimiz toprak yol önce Kozağaç, sonra asfalta dönüşerek Kirme'ye ulaşacak.

Kirme sonrası Faralya'ya dek patika ve orman yolunu izleyen rota, yamaç paraşü-

OVACIK - FARALYA ARASI

tü merkezi Babadağ eteklerinden geçiyor. Faralya Köyü'nde bir kilometre kadar asfalt sonrası rota tekrar patikaya yöneliyor. Orman içi kısa bir rampa ardından, kâh toprak yol, kâh patikalar izlenerek Kabak Mahallesi'ne ulaşılıyor. Bu bölümde yeniden Akdeniz ve Yediburunlar manzarasının size poz vereceğini hatırlatalım.

FARALYA - KABAK ARASI

Likya Yolu, Kabak Mahallesi'nde iki alternatif sunuyor konuklarına. İlki pansiyonlar arasından geçerek toprak yola kavuşan Kabak Koyu parkuru. Diğeri ise Kabak Mahallesi'ndeki konaklama tesislerinden birinde gecelemek ve ertesi gün burdan başlayan Alınca etabını yürümek. 2005 yılına kadar bakir bir alan olan ve sadece iki pansiyona ev sahipliği yapan Kabak Koyu sit alanı, bugün bir kaos ve çevre kirliliği içerisinde ne yazık ki. Yaklaşık otuza yakın tesisin bulunduğu alana yolun inmesi, koyun eski güzel günlerine son verdi. Üstelik koydaki tesisler sahilde çadır kuranları rahatsız edip pansiyon ve kampingleri kullanmaları konusunda zorluyorlar. Mahalledeki manzaralı pansiyon veya kampinglerden birini seçerek sakin bir gece geçirebilirsiniz ●

OVACIK - FARALYA ARASI

Kabak Mahallesi-Alınca-Boğaziçi Sarnıç-Yediburunlar-Bel

Kabak Mahallesi'nden başlayan bu parkur ilk bölümde çam ağaçlarıyla bezeli harika bir patikayı izleyerek Kıbla Dağı yamaçlarından Alınca Köyü'ne ulaşıyor. Kısa bir çıkış ardından Aladere'ye kadar nispeten düz yürüdükten sonra sürekli yükselen rota, Kabak Koyu'ndan gelen (bu alternatif güzergâh, sahilden başlayarak Aladere'nin sağ tarafındaki patikayı izlemektedir) patika ile Delikkaya mevkiinde birleşmektedir. Burada rastlayacağınız iki çeşme, şanslıysanız sadece bahar aylarında akmaktadır! Bu nedenle çeşmelere güvenmeyin ve Alınca'ya kadar en az bir buçuk litre su taşıyın.

Alınca Köyü'ndeki manzaralı tesiste yorgunluğunuzu attıktan sonra patika heyelan nedeniyle yer yer tehlike arz ettiği için yaklaşık üç kilometre kadar asfaltı takip etmek durumundasınız. Köylülerin incir yetiştiği için Balartlı Limanı olarak isimlendirdiği Cennet Koyu'nun üstüne geldiğinizde kırmızı okların yönlendirmesiyle toprak yola girin. Zakkumlar arasında ilerleyen yol, Gartarası mevkiine vardığında dikkatli olun ve solunuza devam edin işaretlerin kılavuzluğunda patikaya girin. Şimdi altınız uçurum; önünüzde Cennet Koyu, Karaca Burnu ve Akdeniz manzarası eşliğinde güney yönünde yürüyün.

CENNET (BALARTLI) KOYU

Taraçalanmış bir düzlüğe eriştiğinizde patikanız inişe geçerek ulu bir pırnal ağacının yanına ilerleyecektir. Bir kuyu ve ağılın bulunduğu Üçkeçi alanı, aynı zamanda Cennet Koyu'na inmek isteyenlerin yürüyüş güzergâhı başlangıcıdır. Patikanın hayli dik ve özellikle yağmurlu havalarda tehlikeli olduğunu belirtelim.

ALINCA - YEDİBURUNLAR

Şimdi traktör yolunu izleyerek Sancaklı mevkiindeki Osmanlı Sarnıcı'na kadar yürüyün. Sağ tarafta göreceğiniz alternatif tabela, Sidyma antik kentinin limanı olan Kalabantia'ya inmektedir. 1800'lerin sonunda bir Osmanlı paşasının emriyle Fethiye bölgesine yaptırılan 75 sarnıçtan biri olan bu tarihi eserin yakınlarında Likya Yolu, konuklarına iki alternatif güzergâh sunmaktadır. Siz sağ tarafı seçerek çitlerin kenarından orman içine uzanan patikayı seçin. Yükselen parkur az sonra sizi yeniden Akdeniz ve Yediburunlar manzarasıyla buluşturacaktır. Zeytin ağaçları arasında ilerleyen güzergâh, Yediburunlar (Gey) Mahallesi'ne üç kilometre kala asfalt yola kavuşacaktır.

Yediburunlar Mahallesi'nde dört pansiyon ve bir bakkal bulunmaktadır. Toplam 21 kilometrelik bu parkurun ilk gününü dilerseniz burada konaklayarak bitirebilirsiniz. Bir sonraki gün bakkalın yanından toprak yola girerek yürüyüşünüze başlayın. İki kilometre sonraki kavşakta sola girerek kısa bir süre yükselin. Sonra bir çoban kulübesini geçerek sarnıçların bulunduğu düzlükteki patikayı bulun. İnişe geçen rota anıt zeytin ağaçlarının yanından geçtikten sonra yamaç boyu ilerleyecektir. Sancak ile İnkaklık burunları arasındaki Gemileğe Koyu manzaralı bu bölümün özellikle yağmurlu havalarda görece risk taşıdığını ve kayabileceğinizi hatırlatalım. Koyun çevresini dolanan patika daha sonra orman içi bir alandan yükselerek Bel Mahallesi'ne erişecektir. Burada bir çeşme ve üç aile pansiyonu bulabilirsiniz ●

Kabak Mahallesi-Alınca-Boğaziçi Sarnıç-Dodurga-Sidyma Antik Kenti-Bel

Toplam 23 kilometrelik bu rotayı Boğaziçi veya Dodurga köyleri konaklamalı iki günlük bir etkinlik olarak planlayabilirsiniz. Boğaziçi'nde bakkal bulunuyor. Ayrıca Sidyma yolu ve Dodurga'da çeşmelerden suluklarınızı doldurabilirsiniz. Alınca, Boğaziçi, Dodurga ve Bel arasında yiyecek tedarik edebileceğiniz küçük işletmeler var.

Rotanın ilk etabı bir önceki bölümde anlatılan Sancaklı mevkiindeki Osmanlı Sarnıcı'na kadar aynı güzergâhı takip etmektedir. Buradaki üçlü tabela size sola yönlendirecek ve Alınca - Eşen arasındaki asfalt yolu üç kilometre kadar takip edeceksiniz. Köy bakkalında alışverişinizi tamamladıktan sonra dereden karşıya geçin ve bir kule kalıntısı yanından yükselmeye başlayın. Yol ve patika karışımı güzergâh sizi Dodurga Köyü'nün merkezine götürecektir.

BOĞAZİÇİ KÖYÜ OSMANLI SARNICI

Dodurga Köyü'ndeki Sidyma antik kenti, neredeyse yerleşimle iç içe geçmiş durumda. Tarlaların içinde yükselen yapı kalıntıları, evlerin yapımında kullanılan antik taşlar, herhangi bir evin mutfağının bir köşesinde öylece duran ortası delik sunaklar geçmişin günümüzde yaşayan izleri adeta. Bizans yerleşimi, akropol, şehir duvarı, hamamlar, tapınak, tiyatro, Roma nekropolü, kale, şehir duvarları ve ikiz lahit bölgedeki kayda değer kalıntılar arasında yer alıyor.

Sidyma Akropolü'nde bulunan Likya Yolu tabelası sizi taşlı bir patikaya sokacak. Güneybatı yönünde az bir eğimle yükselen patika,

SİDYMA ANTİK KENTİ

asfalt yolu kestikten sonra yeniden patikaya girecek. Keskin bir virajda yeniden asfalta kavuştuğunuzda, başka bir tabelanın kılavuzluğunda taraçalanmış tarlalar arasından geçen patikaya gireceksiniz yeniden. Artık inişe geçen rota, bir süre sonra Yediburunlar-Bel yoluna kavuşarak köye giriş yapacaktır. Bel Köyü'nün meydanındaki çeşmede serinleyebilir, pansiyonlarda konaklayabilir, ya da yemek yiyebilirsiniz ●

Bel-Belceğiz-Gâvurağılı-Pydnai Ören Yeri-Özlen Çay Sahili

Yediburunbaşı, Kötü, Sancak, İnkaklık, Yassı, Kılıç ve Zeytin burunlarından oluşan Yediburunlar, antik dönemde Hiera Akra - Kutsal Burunlar olarak adlandırılıyordu. Patara ile Kabak Koyu arasında uzanan ve gün içerisinde dev dalgalara sahne olan Yediburunlar, gemiciler için tehlikeli bir bölge. Toplam 15 kilometrelik bir yürüyüş rotasını oluşturan bu etap, Yediburunlar'ın son üç burnunu kat ederek 18 kilometrelik Patara Plajı'nın batı ucundaki Özlen Çay kumsalına ulaşıyor. Rota üzerinde çeşme yok. Belceğiz mevkiindeki çoban kulübelerinden su ve yiyecek tedarik edebilirsiniz. Gâvurağılı'nda bir otel mevcut.

Yaz aylarında açık olan Özlen Çayı'ndaki tesiste kamp kurabilir, yiyecek ve içecek bulabilirsiniz.

Parkurun başlangıcında yaklaşık iki kilometre kadar Bel - Karadere toprak yolunda yürümek zorundasınız. Daha sonra sağa uzanan traktör yolu aracılığıyla Belceğiz mevkiine erişebilirsiniz. Eğer zamanınız varsa kulübelerin arkasındaki teraslara doğru yürüyerek İnkaklık Burnu ve Akdeniz manzarasını fotoğraflayabilirsiniz.

Belceğiz sonrası rota, Sandak (Sandık) Dağı yamaçlarındaki çam ağaçlarıyla sarmalanmış gölgeli bir patikayı izlemektedir. Güney istikametindeki yürüyüş daha sonra taşlı bir patikaya dönüşerek inişe geçecektir. Artık zaman zaman kayaların üzerinden devam eden rota, Yassıburun ve Zeytinburnu manzarası eşliğinde sürecektir. Çoğu zaman rüzgârlı olan bu bölüm, yağmurlu havalarda kayaların kaygan olması nedeniyle görece risk içermektedir, dikkat!

Bir yamacı döndükten sonra sürpriz bir şekilde 18 kilometrelik Patara Plajı, tüm ihtişamıyla önünüze serilecektir. Aşağıdaki zeytin ağaçlarının boy verdiği Domuzçukuru bölgesinden itibaren Gâvurağılı yerleşimine ulaşmışsınız demektir. Eskiden toprak yol aracılığıyla sahile inen rota, yolun asfaltlanması nedeniyle değiştirildi. Otelin önünden devam eden toprak yolu bir süre izleyin. Kavşak noktasında sola yöneldikten kısa bir süre sonra işaretlerin uyarısıyla sağa uzanan patikaya girin. Önce yükselen sonra inişe geçen patika sizi Likya Yolu tabelasının yanından Pydnai ören yerine götürecektir.

ÖZLENÇAY VE ARKA FONDA PYDNAİ

Karadere Köyü'nden çıkan Özlen Çayı'nın Patara Kumsalı'nda denize döküldüğü yere konumlanan Pydnai, denizin içerilere yayıldığı antik dönemde, korsanlara karşı savunma amacıyla kurulan bir kaleydi. 12 kuleyle desteklenen poligonal tarzdaki sur duvarları günümüze kadar çok iyi şekilde gelmiştir. Surların etrafında dolaşan rota, Özlen Çayı'nı tahta bir köprü yardımıyla karşıya geçerek sahile inmektedir. Önce denize sonra soğuk çay sularına girerek yorgunluğunuzu atabilirsiniz ●

Özlen Çay Sahili-Letoon Kutsal Alanı-Kumluova-Kınık-Ksanthos Antik Kenti

KSANTHOS

Likya Yolu'nun tarihi değerler ve güzellikler dışında yürüyüş anlamında en sıkıcı parkuru olan bu bölümünü isteyenler pas geçebilir. Özlen Çay'dan kalkan Karadere - Fethiye dolmuşlarını kullanarak önce Letoon kutsal alanını ziyaret edip daha sonra sınırlarında Ksantos antik kentine ev sahipliği yapan Kınık beldesine devam edebilirsiniz.

Rota, Özlen Çay'dan başlayarak okaliptüs ve Kıbrıs akasyaları bezeli toprak ve asfalt yolları izleyerek 14'üncü kilometrede Kınık yerleşimine erişiyor. Güzergâh boyunca, yıllar önce bataklık olan ve günümüzde kurutulan alana yayılan sayısız sera ve derme çatma evler eşlik ediyor. Oldukça sevimsiz olan bu rota esnasında yerleşim yerlerinden geçeceğiniz için su sıkıntısı çekmeyeceksiniz. Letoon - Kumluova arasında bakkal ve kahvehane, Kınık'ta ise alışveriş ve konaklama olanakları bulabilirsiniz.

Rotanın ilk tarihi durağı UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Letoon kutsal alanı. Tanrıça Leto ve ikiz çocukları Artemis ile Apollon'a adanan tapınaklarıyla ünlü ören yeri, Likya Birliği döneminde dini bir merkezmiş. Sit alanında bulunan ve bugün Fethiye Müzesi'nde sergilenen üç dildeki (Likçe, Aramice ve Grekçe) yazıt, Likya dilinin çözülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bahar aylarında bir bölümü su altında kalan kutsal alanının bir diğer ilginç tarihi kalıntısı, sırtını bir yamaca dayamış olan devasa antik tiyatrosu.

Likyalılar için kutsal kabul edilen Eşen Çayı (Ksantos - Sarısu) köprüsü geçilip Kınık beldesine girildiğinde artık

Likya Yolu'nun Muğla sınırlarındaki bölümünü bitirip Antalya sınırlarına ayak basmış oluyorsunuz. Yerleşimin hemen içinde yer alan Ksantos ören yeri, Türkiye'nin bir diğer UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki tarihi değerimiz. Her ne kadar ortasından asfalt yol geçiyorsa da, Likya'nın altı önemli kentinden biri olan Ksantos mutlaka gezilmesi gereken yerlerden biri.

Tarihte üç kez işgal edilen Ksantos, Likyalıların özgürlük destanlarını yazdığı önemli bir kent. Her seferinde birkaç aileyi gizli geçitlerden soylarının devamı için yaylaya gönderen savaşçılar, dövüşemeyecek olan yaşlılar, kadınlar ve çocuklarını kendileri öldürerek saldırganların üzerine intihar saldırısı düzenlemişlerdi. Bugün Nereidler, Harpy, Payava gibi anıt mezarların British Museum'da sergilendiği antik kentte tiyatro, adı geçen anıtların replikası, iki dilde yazılmış Rosetta Taşı, yapı kalıntıları, kanalizasyon sistemi, mozaikli odalar ve nekropol alanı gezilebilir ●

LETOON

Ksantos-Çavdır-Su Kemerleri-Çayköy-İnpınar-Üzümlü-Akbel

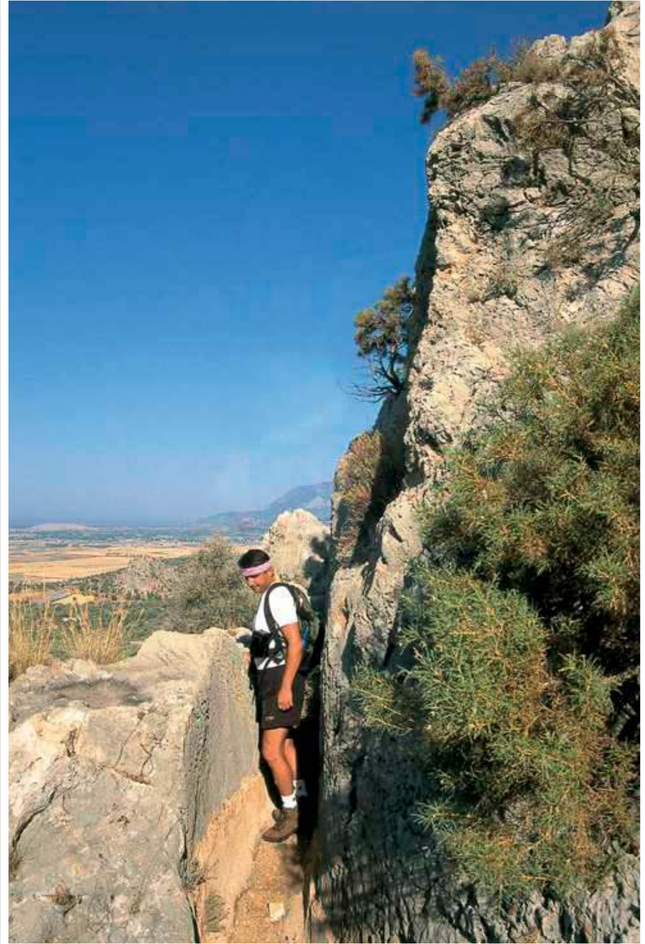
İlk bölümü Ksantos antik kentine su getiren kemer ve kanallar üzerinde yol alan 23 kilometrelik parkur, son bölümde Üzümlü Köyü üzerinden Akbel yerleşimine ulaşıyor. Yol boyu dört köyden geçen rota üzerinde çeşme, bakkal, kahvehane gibi olanaklar mevcut. İsteyenler Akbel'de konaklayabilirler, ya da pek çok tesisin bulunduğu Kalkan'a geçerek burayı üs olarak kullanabilirler yakındaki etapları yürüyebilmek için.

Ksantos - Çavdır arasındaki üç kilometrelik asfalt yolu otostopla geçmenizi öneririm. Çavdır'a giderken asfaltın sol tarafında su kanalının devasa taşlarını görebilirsiniz. Çavdır Köyü girişindeki üç yol kavşağında Likya Yolu tabelasına rastlayacaksınız. Sağa dönün ve seranın yanından patikaya girerek kısa bir çıkış, ardından inişe geçin ve Ksantos'a su getiren su kanalına girin. Ali ve Kısık vadilerini aşan üç kemer köprüden geçen rota, güneydoğu yönünde ilerlerken sağ tarafınızda sürekli Patara ve Akdeniz manzarası size yarenlik edecektir. Ayrıca yine güney yönündeki Asartepe'de küçük bir savunma kalesi gözünüze ilişecektir. 1941 yılına kadar bataklık ve kumul olan bölge, okaliptüs ve Kıbrıs akasyası ekilerek zamanla kurutulmuş. Bugün bu geniş ovalık alan, bembeyaz sera örtüleriyle parıldamaktadır.

Çayköy'e doğru asfalt yola inen rota, caminin yanından tekrar patikaya dönüşecek. Zeytin ağaçları ve zakkumlar arasında ilerleyip bir Roma köprüsünü (mehtemelen geçmiş zamanda su kemeri vazifesi görüyordu) geçtikten sonra sola yönelerek İnpınar'a varacaksınız. Köylülerin "Suyungözü" adını verdikleri etrafı kayalarla örülü su kaynağı, Ksantos'a su götüren sistemin başlangıç noktasıdır. Günümüzde piknik alanı olarak kullanılan bölgede ayrıca bir pınar daha bulunmaktadır.

Rotanın bundan sonraki bölümü zeytinlik ve meyve bahçeleri arasındaki tırmanış, kısa bir iniş ve tekrar yokuş yukarı çıkarak Üzümlü Köyü'nün meydanına erişmektedir. Buradaki kahvehanede dinlenebilir, çeşmeden sularınızı tazeleyebilir ve bakkaldan alışveriş yapabilirsiniz. Etap, bundan sonra-

ki toprak yol ve patika olarak devam ederek İslamlar Köyü'ne ulaşmaktadır. Kaş ve Kalkan'da yaşayanların alabalık tesislerini ziyaret ettikleri köy, vadi içinde serin bir yerleşim. Sonrasında Likya Yolu tabelası yardımıyla önce vadi tabanına inmek ve dereden karşıya geçmek zorundasınız. Söz konusu su kaynağı, Patara antik kentine su tedarik eden sistemin başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Depremevleri olarak da bilinen Akbel'e çıkan patika sizi bir parça zorlayacaktır. Bakkal ve kahvehane bulunan Akbel'den Kaş - Fethiye dolmuşları geçmektedir. Konaklamak için Kalkan'a geçebilir, ya da iki kilometre kadar yürüyüp ana yol kenarındaki ormanlık alanda çadır kurabilirsiniz ●

İNPINAR'DAN KSANTHOS'A SU GÖTÜREN ANTİK SU YOLU

Akbel-Delikkemer-Patara Antik Kenti

Likya Yolu'nun en sevdiğim bölümlerinden biri olan bu rota, İslamlar yerleşiminden Patara antik kentine su taşıyan kanal üzerinden yol alıyor. Parkur üzerinde bir noktada çeşme yer alıyor, ancak yaz aylarında akmayabilir, güvenmeyin.

Güzergâh, Akbel yerleşiminden başlayarak bir buçuk kilometre sonra Kaş - Fethiye yoluna erişiyor. Dikkatli bir şekilde yoldan karşıya geçip refüjlerden atlayın (Likya Yolu hayata geçirildiğinde bu yol yoktu ve rota patika üzerinden işliyordu). Zeytin bahçesi içinden geçen işaretlerin yardımıyla patikayı kolayca bulacaksınız. Birazdan su kanalını adımladığınızı fark edeceksiniz. Artık sağ tarafınızda Sandak Dağı, Patara Kumsalı'nın batı ucu, Patara Ovası ile Yeşilköy ve Ovaköy yerleşimlerini seyredebilirsiniz.

Yer yer çalılıklarla örülü patika üzerinde yürürken kol ve bacaklarınızı çizmemeye, giysilerinizin yırtılmamasına dikkat etmeniz gerektiğini belirtelim.

Erentepe eteklerine konumlanan Delikkemer'e ulaştığınızda, bir mühendislik harikasıyla karşılaştığınızı fark edeceksiniz. Roma su kemeri mimarisinin seçkin örneklerinden biri olan Delikkemer, dünyadaki nadide mimari yapılardan biri. Benzer bir sistem, yere konuşlanan taşlarla Pamukkale yakınlarındaki Laodikea antik kentinde görülebilir. Yaklaşık 12 metre yüksekliğindeki Delikkemer, takribi 800 kilogramlık dev kaya blokların iç içe geçmesiyle inşa edilmiş. Üst kısımlarında havalandırma delikleri bulunan su kemeri, basınç sistemini kullanarak suyun taşınmasını sağlamaktadydı.

Bu noktada iki alternatif güzergâha ayrılan Likya Yolu için levhaların işaret ettiği sağ tarafı seçin. Yoldan karşıya geçip su kanalı üzerindeki patikayı takip ederek önce çeşmeye ulaşın. Molanın ardından kısa bir süre yükselen patikanız, zeytin ağaçları arasından inişe geçerek toprak bir yola kavuşacaktır. Bu noktadaki arı kovanlarına dikkat. Hemen ardından bir gözetleme kulesinin yanından geçeceksiniz.

Toprak yol, geniş bir yay çizerek vericilere giden başka bir yolla birleşecektir. Yokuş yukarı yürüdükten sonra tepe noktasında grup yolundan sağa dönerek ayrılın ve orman yolunu takip edin.

DELİKKEMER

Defalarca yangın geçiren bu alanda yeni filizlenen bodur ağaçlar, Patara Kumsalı ve Gelemiş Köyü manzarası sunacaktır. Bir süre sonra tekrar patikaya dönüşen rota, su kanalını izleyerek yolcularını tabelanın bulunduğu tarlalık bir alana getirecektir. Şimdi sağa dönün ve anıt mezarların yanından geçin. Aşağıda gördüğünüz Üç kemerli Mattius Modestus şehir kapısı, Patara ören yerine ulaştığınızın habercisidir. Tarihi kalıntıları gezdikten sonra Gelemiş Köyü'nde konaklayabilir, ya da kamp yapabilirsiniz. Köyde ayrıca bakkal ve lokantalar bulunduğunu belirtelim ●

Patara-Yalıburun-Kalkan

Noel Baba'nın (St. Nicholas) doğum yeri olan Patara, Likya Birliği'nde üç oy hakkıyla temsil edilen altı büyük kentten biriydi. Geniş bir alana yayılan kalıntılar, her yıl yeniden kumlarla örtüldüğü için kazı çalışmaları binbir zahmetle devam etmekte.

Tiyatro, odeon, agora, hamam, nekropol alanı, tahıl ambarı dışında Patara'da iki önemli tarihi eser daha bulunmaktadır. Biri İskenderiye ile birlikte tarihin ilk deniz fenerlerinden biri, diğeri ise Likya kentlerinin bulunmasına yardım eden yol anıtı. Deniz feneri orijinal taş haliyle günümüzde hâlâ ayaktadır. Büyük bölümü Antalya Müzesi'ne kaldırılan yol anıtı ise her Likya kentinin Patara'ya olan uzaklığını belirtmesi açısından önemlidir.

Patara - Yalıburun - Kalkan parkuru, Eren Dağı etrafını dolanan günübirlik yorucu bir parkur. Güzergâh üzerinde bir çeşme olmasına karşın yanınıza üç litre su almanızı öneririm. Gelemiş Köyü'nden bir şekilde dün gördüğünüz zeytinlikler içindeki son tabelaya yürüyün. Bu nokta için Patara antik kentine girmenize gerek yok, Gelemiş merkezden kuzeye yükselen asfalt yol kısa sürede sizi tabelayla buluşturacaktır.

Şimdi kuzeydoğu yönünde toprak yolu takip ederek yükselmeye başlayın. Birazdan 18 kilometrelik tüm Patara sahili ve antik kent ayaklarınızın altına serilecektir. Çıkışın ardından Yalıburun tarafına geçtiğinizde sahile doğru inişe geçecek ve Kalkan Koyu'nun önünü kapatan adaları göreceksiniz. Pınarkür mevkiindeki

PATARA

KALKAN

çeşmede su molası verdikten sonra Fırnaz (Yeşilköy) ve Kalkan Koyu manzarası eşliğinde Delikkemer'e kadar devam edin. Sukemerinin altına vardığınızda, patika kavşağından sağa yönelerek kuzeydoğu istikametinde ilerleyin. Bu bölümdeki kaya geçişinin görece riskli olduğunu hatırlatmak isterim.

Kaş ilçesinin beldesi olan Kalkan, günümüzde neredeyse bağlı olduğu yerleşimi kat be kat geçen bir yapılaşmaya sahip. Özellikle yabancı turistlerin ikâmet etmek için seçtiği Kalkan'da fiyatların uçuk olduğunu bilmenizde yarar var. Yerleşimde market, bakkal ve lokantaların yanı sıra, her bütçeye uygun konaklama seçenekleri mevcut ●

Kalkan-Bezirgân-Sarıbelen-Gökçeören

Toplamda 28 kilometreye ulaşan bu rotayı iki günlük etkinlik şeklinde planlayabilirsiniz. Turizm merkezi olmadan önce Kalkan, Bezirgân Köyü'ne bağlı küçük bir limandı. Bugün ise Bezirgân ile birlikte Sarıbelen ve Gökçeören (Seyret) yerleşimleri yayla olarak kullanılıyor yerel halk tarafından. Bezirgân ve Gökçeören'de konaklama olanağı mevcut. Her üç köyde de su bulabilirsiniz. Bezirgân'da ayrıca bir bakkal ve kahvehane bulunduğunu hatırlatalım.

BEZİRGAN-KALKAN ARASINDAKİ TAŞ DÖŞELİ TARİHİ YOL

Rotanın ilk bölümü Kalkan - Kaş yolunda iki kilometre kadar devam ettikten sonra kuzeye doğru zeytinlikler arasındaki patikayı izliyor. Kalkan - Gömbe asfaltındaki sarnıca ulaştıktan sonra yoldan karşıya geçen rota, taş döşeli eski bir göç yolu sayesinde döne kıvrıla yükseliyor. Bu noktadan Kalkan, Sarıot Adası, Kaş açıklarındaki Meis Adası ve Patara Kumsalı izlenebiliyor. Kerevet ile İribaş tepeleri arasında en yüksek noktaya ulaşan rota, buradaki boğazı aşarak

Bezirgân yerleşimine ulaşıyor. Bezirgân girişindeki kültürel miras niteliğindeki tahıl ambarları, eskiden sadece yiyecek ve tahıl değil, aynı zamanda ziynet eşyalarının saklandığı bir kasa vazifesi görmekteymiş. Toplu haldeki ambarlara bakan bekçinin ücreti, tahıl, meyve ve sebze olarak ödenirmiş köy halkı tarafından.

SARIBELEN-GÖKÇEÖREN ARASI

Bezirgân içinde asfaltı takip eden rota, bir patika yardımıyla yükselmeye başlayacak. Yumrutepe eteklerindeki beli aştıktan sonra inişe geçen rota, önünü bir kez daha kesen Kalkan - Gömbe yolundan karşıya geçerek kuzeydoğu yönünde çıkışa geçer. Bu noktada sağınızda kalan vadi, Kaputaş Plajı'na açılan dar kanyonun başlangıç yeridir. Sarıbelen merkezdeki çeşmede soluklandıktan sonra patikayı izlemeye devam edin. Toprak yolu kesen rota, yükselmeyi sürdürerek Ambararası olarak bilinen vadiye girecektir. Peri bacası benzeri kaya şekilleriyle donanmış bu ilginç vadi sonunda sola yönelerek düzlüğe ulaşabilirsiniz.

Burada yaşayan ağıl sahipleri, bazen Likya yolcularına gözleme ve ayran sunmaktadırlar; kısa bir mola verebilirsiniz. Etabın bundan sonraki bölümü, Harmanbelenli ve Körmenönü tepeleri arasında doğu yönünde ilerlemektedir. Düzlüğün sonuna doğru güneye yürürseniz kapağı süslemeli bir lahiti ve Akdeniz manzarasını görebilirsiniz. Bir sonraki tarlalık alanda (Alkaya) antik kalıntıların yanından geçen rota, Kuruova düzü, ardından Gökçeören Köyü'ne varacaktır. Batı taraftaki tepe noktasında bir Likya kentçiğine ev sahipliği yapan köyde, bir pansiyon hizmet vermektedir ●

Gökçeören-Gökdere-Phellos Antik Kenti-Çukurbağ-Antiphellos Antik Kenti-Kaş

Sahil kesiminde çok güzel küçük bir plajı (Seyret Çakılı) bulunan Gökçeören Köyü'nden başlayan ve yüksek kesimlerden geçerek deniz kenarına inen 30 kilometrelik bu rotayı iki günlük bir etkinlik olarak düzenleyebilir, ya da Phellos antik kenti yakınlarındaki yangın kulesinden araca binerek Kaş ilçesine geçebilirsiniz. Söz konusu rota, Çukurbağ Köyü'ne kadar herhangi bir yerleşimin olmadığı ıssız alanlardan geçmektedir. Gökdere Vadisi, güzergâhın orta noktalarındaki çınar ağacı ve Çukurbağ Köyü'nde çeşmeye rastlayacaksınız.

Gökçeören'den kuzeydoğuya uzanan Gökdere Vadisi, bu parkurun ilk etabını oluşturuyor. Çam ağaçlarının gölgelendirdiği vadi yürüyüşü, asfalt yolu takip etmektedir. Köprüden karşıya geçtikten sonra bir çeşmeyle karşılaşacaksınız. Önünüze çıkan başka bir köprüden geçip sol tarafınızdaki evlerden sonra (Dünek Damı mevkii), Likya Yolu tabelası yanından doğuya yönelmeniz gerekmektedir. Dereden karşıya geçtikten sonra vardığınız düzlükte eskiden tarihi bir kilise yer alıyordu. Şimdi Erentepe'ye doğru, doğu istikametinde yükselmeye başlayan patikayı izleyebilirsiniz.

Yükseldikçe sol tarafınızda antik bir yerleşimin bulunduğu Çataloluk Köyü, Dereköy Vadisi, Beydağları'nın ikinci en yüksek noktası Akdağ Uyluktepe (3 bin 20 m) görüş alanınıza girecektir. Yamaç paraşütü pist alanı olarak kullanılan Asas Dağı'nın kuzeyinden geçen rota, düz alana eriştikten sonra bir tarla duvarını takip ederek ulu bir çınar altındaki çeşmeye erişmektedir. Bu noktadan sonra işaretleri dikkatli bir şekilde takip etmeniz gerekiyor. Çünkü beş altı yıl öncesine kadar patika olan bu bölüm, yangın yolları açılması nedeniyle kâh patika, kâh orman yolu olarak ilerliyor.

Yaklaşık iki kilometre sonra bir vadiye paralel uzanan

PHELLOS

ot kaplı bozuk bir toprak yola vardığınızda sola dönmeniz gerekmektedir. Şimdi sol çaprazınızda eskiden Kaş'ın bağlı olduğu Kasaba yerleşimi ile Susuz Dağı manzaranızı süsleyecektir. Sağınızdaki sarnıcı geçtikten sonra bir kavşak noktasındaki Likya Yolu tabelasından sağa yönelerek yeniden patikaya girecek ve sık çalılar arasından Phellos antik kentine ulaşacaksınız.

Kuzeyde Beydağları, güneyde ise büyüleyici Akdeniz manzarasıyla karşılaşacağınız ören yerinde yapı kalıntıları, kaya mezarları, lahitler ve büyük bir kaya üzerinde boğa kabartması göreceksiniz. Tiyatrosunun olmaması nedeniyle küçük bir kent olarak addedilen Phellos sonrası bu etap, Çukurbağ Köyü'ne doğru inişe geçmektedir.

KAŞ, MEİS ADASI VE ÇUKURBAĞ YARIMADASI

Yerleşim girişindeki cami yanındaki çeşmede kısa bir mola ardından asfaltı takip ederek köy merkezine doğru yürüyebilirsiniz.

Yeniköy asfaltına eriştiğinizde başka bir tabela sizi sola yönlendirecek. Önce evler daha sonra tarlalar arasında devam eden rota, emsalsiz bir Kaş ve Meis Adası manzarasıyla yolcularını ödüllendirecek. Rotanın bundan sonraki bölümü, yöre sakinlerinin "Uyuyan Dev" diye adlandırdığı mağaranın yanından geçerek Kaş'a kadar yokuş aşağı iniş şeklindedir. Bu güzergâhın taşlı, dik ve kaygan olduğunu özellikle hatırlatalım. Son yıllarda butik bir turizm merkezine dönüşen Kaş ilçesinde pek çok otel ve kamp alternatifi bulunuyor. Eğer çadır kurmayı düşünüyorsanız, Büyükçakıl Plajı görece en iyi seçenektir ●

Kaş-Sebada Antik Kenti-Limanağzı-Çoban Plajı-Fakdere-Dinektepe-Boğazcık

Tiyatro, lahitler, kaya mezarları ve tiyatronun arkasındaki pazar yerine bakan ünlü Akdam kaya mezarı gezisi sonrası 21 kilometrelik bu etaba başlayabilirsiniz. Dileyenler, Bodrum'da sergilenen Uluburun Batığı'nın çıkarıldığı Fakdere Plajı'nı (Ufakdere) kamp alanı olarak kullanarak bu etabı iki güne bölebilir. Yol boyunca sarnıç dışında herhangi bir su kaynağı bulunmamaktadır. Üzümlü İskelesi'ndeki çeşmeye güvenmemenizi salık veririm. Yanınıza çok fazla miktarda su almanız yararınıza olacaktır. Ayrıca rotanın büyük bölümü sahil boyunu takip etmektedir.

Büyükçakıl'ın üstündeki Musköz Damı mevkiinden başlayan patika size iki seçenek sunacaktır. Soldan giderseniz Sebeda (İsinda antik kentinin limanı) ören yeri, sağdan giderseniz sütunlu kaya mezarı ve Limanğazı bölgesinden geçecek ve her iki patika tarlalık alanda bulaşacaktır.

Şimdi traktör yolunu izleyip çitlerle çevrilmiş bir nar bahçesinden geçerek sahile çıkın. Bu noktadan itibaren 500 metre kadar kayalıklar üzerinde yürümek durumundasınız. Bazıları peynir gözenekli ve ustura keskinliğindeki kayalık bölgede adımlarınıza dikkat edin. Ardından Meis ve Beşadalara bakan Çoban Plajı'nda soluklanabilirsiniz. Şimdi patika rampa yukarı çıkıp Çobanburnutepe'deki beli aşarak tekrar sahil kenarına Fakdere Plajı'na inecektir. Karadere'de yaşayanlar ba-

YALNIZ PALMİYE

zen burada kampçılara hizmet vermektedirler. Yine de siz kamp için tedarikli olun.

Güvercinli, Sarı, Sığtaş ve Başak adaları manzaralı Fakdere sonrası rota bir traktör yolu aracılığıyla terk edilmiş evlerin bulunduğu Karadere mevkiine çıkacaktır. Her daim rüzgârlı bu alandaki tabela, size tekrar sahile doğru inen patikayı işaret edecektir. Bu bölümde işaretleri yitirmemeye özen göstermelisiniz. İndiğiniz düzlük alandan sahile yönelen patika, minik bir koy olan Deveçıkan'dan itibaren deniz kenarından ilerleyecektir.

LİMANAĞZI

Sağınızda Körmen Adası, ağaçlıklı bir mevki olan Üzümlü İskelesi, kayaların arasında denize yarenlik eden "Yalnız Palmiye", ardından kuzeydoğu tarafında kelebek şeklinde bir tarihi yapı göreceksiniz. Patika, Baraklı İskelesi olarak anılan kayalık koydan sola dönerek yükselmeye başlayacak ve bir zamanlar gözetleme kulesi olarak kullanılan tarihi yapının yakınından geçecektir. Zamanınız ve haliniz varsa Dinektepe'deki bu kalıntıya çıkarak engin bir manzara seyredebilirsiniz.

Zeytin ağaçları arasında yükselmeye devam eden patika, başka tarihi kalıntılar ve sarnıçların yanından geçmektedir. Bu alandaki ağıllardaki sürülere bekçilik eden köpeklere dikkat! Tepe noktasında toprak yola bağlanan rota, iki kilometrelik yürüyüş sonrası Boğazcık (Baraklı) Köyü'ne ulaşacaktır. Yerleşimde kalacak mekân, su ve yiyecek tedariki mümkün ●

Apollania Antik Kenti-Kılınçlı-Aperlai Antik Kenti-Sıçak Yarımadası-Teimiussa Antik Kenti-Üçağız

Likya Yolu'nun en güzel parkurlarından biri olan bu etap, tarihi ve doğal güzellikleriyle öne çıkıyor. Yaklaşık 17,5 kilometrelik rota üzerinde bir kamp alanı ve iki restoran bulunuyor. Güzergâh üzerinde çeşme yok.

Boğazcık girişindeki Likya Yolu tabelasının yanından taşlı patikaya girin. Solunuzdaki Kaletepe'de (Asartepe) Apollania antik kenti bulunmaktadır. Eğer yorgun değilseniz tiyatro, işlemeli kaya mezarları, steller, geç dönem lahit mezarlar, kale, kilise gibi yapıları fotoğraflayabilir, Akdeniz ve Beydağları manzarasını seyredebilirsiniz.

Patika yaklaşık bir buçuk kilometre sonra toprak yola erişecek ve rota sağa dönerek yükselmeye başlayacaktır. Solunuzdaki bir evi geçtikten sonra sağ tarafta göreceğiniz mezarın yanından patikaya girmeniz gerekmektedir. Bu bölümde dikkatli olun ve dönüş işaretini kaçırmayın. Makilik ve zeytinliklerin yanından Gümberekdere Vadisi'ne doğru inişe geçen patika, bir süre sonra büyük bir sarnıcın yanına varacaktır. Artık Aperlai antik kenti sınırlarındasınız.

Aperlai'nin varlığını, İS 5'inci yüzyıla tarihlenen adına basılı gümüş sikkelerin bulunmasıyla öğreniyoruz. İS 9'uncu yüzyıla dek Likya'nın psikoposluk merkezlerinden biri olan Aperlai, Roma devrinde komşuları İsinda, Apollania ve Simena ile bir sympoliteia (ortak vatandaşlık) oluşturarak Likya Eyalet Meclisi'nde tek oyla temsil edilme hakkını kazan-

DİNEKTEPE'DEKİ GÖZETLEME KULESİNDEN KÖRMEN ADA

mış. Bu dörtlü birliğin (tetrapolis) başını çekme dışında tarihte önemli bir rolü bulunmayan kent, İS 141'deki büyük depremden zarar görerek yıkılmış. Kale surları içindeki kalıntılar maki ve sık ağaçlar içinde kaybolmaya yüz tutmuştur. Sahile indiğinizde ise işlemeli lahitler ve kaya mezarlarını görebilirsiniz. Kuşkusuz Aperlai'nin en ilginç tarihi eseri, deniz içerisinde dalgalarla oynaşan lahit mezarıdır.

APERLAİ ANTİK KENTİ

Sahile indiğinizde kamping alanın içinden geçerek doğuya doğru düz bir alanda Sıçak Yarımadası'nı kat edin. Kıstağın doğu ucunda iki işletme hizmet vermektedir. İster batı, ister doğu taraftaki koylarda yüzme molası verebilirsiniz.

Son bölümde patika, sahilden uzaklaşarak kuzeye yönelmektedir. Daha sonra yeniden doğuya dönerek yükselir ve geniş bir düzlük alana erişir. Solunuzdaki birkaç evi geçtikten sonra daralan vadi yatağının kuzey tarafını (solunu) takip ederek Üçağız'ın batı sahiline varacaksınız. Yeniden deniz kenarını izleyen rota, kayalıklar arası ve üzerinden devam eden patika aracılığıyla, Üçağız yerleşimine ulaşacaktır. Antik adı Teimussa olan köyün doğusundaki ören yeri, Helenistik ve Roma döneminden kalma yapılarıyla dikkat çekicidir. Minik bir tepede yer alan harap kaleden geriye kalanları ve denizle buluşan kırık dökük lahitleri seyrederken tarihin tozlu sayfaları canlanır gözünüzde. Üçağız'da konaklama, kamp, bakkal ve su olanakları bulabilirsiniz ●

Bu rotayı yürümeden önce denizin ve toprağın kokusunu tüm güzelliğiyle içinize çekebilmek, günbatımlarının muhteşem rengini anımsayabilmek için Üçağız veya Simena (Kaleköy) yerleşimlerinde bir gün geçirmenizi tavsiye ederim. Kekova'yı hakkıyla görebilmek için bir tekne, kano veya deniz bisikleti kiralamak gerekli. Bölge, deniz milli parkı ilan edildiğinden, batık kent üzerinde yüzmek ve dalış yapmak yasaklanmış durumda. Kenti, altı camekânlı bir tekne turuna katılarak da gezebilirsiniz. Ağır ağır ilerleyen teknenin camlı bölümünden, huşu içerisinde kalıntıları seyredebilirsiniz. Kayalardan başlayıp suyun altına doğru devam eden bir taş merdiven, denize gömülmüş onlarca amfora, lahit ve duvar kalıntıları, sütunlar, atık suların boşaltıldığı bir kanal... Kekova'nın hüzünlü geçmişi turkuaz suların altında öylece uzanmaktadır.

ANDRİAKE

Sonraki gün 13 kilometrelik Çayağzı yürüyüşüne dingin bir şekilde başlayacaksınız. Üçağız yerleşiminin arkasından doğuya doğru kıyıdan uzanan yolu takip edin. Mezarlık duvarına geldiğinizde önce tabelanın bulunduğu noktadan su borusunu izlerek antik taş döşeli patikadan Simena'ya çıkın. Yol boyu lahit mezarların yanından geçerek kaleye ulaşacaksınız. Tanımsız güzellikteki bir manzara seyir noktasından Üçağız, Kekova Adası, Sıçak Yarımadası, Akar Boğazı fotoğraflayabilirsiniz.

Tekrar tabelanın yanına döndüğünüzde evlerin arasından kuzeydoğuya ilerle-

yen patikanın peşine düşün. Tyberissos antik kentinin bulunduğu Asartepe'nin güneyinden geçen rota geniş bir açık alana ulaştığında, sağ çaprazınızda bir kale yapısı göreceksiniz. Kekova bölgesini savunan bu kaleye paralel uzanan patika, birden su kenarına varacaktır. İlk anda göl sanacağınız bu su birikintisi aslında Gökkaya Koyu'nun karaya uzanan minik koylarından Kamışlık'tır. Mavi yolculuk teknelerinin uğrak yeri Gökkaya Koyu bitiminde başka bir kale yapısı çıkacak karşınıza. Şimdi sağa dönerek yükselmeye başlayın. Düzlüğe vardığınızda göreceğiniz yeşil boyalı işaretler, kuzeyinizde kalan İstlada antik kentine gitmektedir. Eğer takatiniz varsa bir saat ayırıp ören yerine gidip geri gelebilirsiniz.

ÇAYAĞZI

Düzlükten sonra makilik bir alandan geçen patika, Kaparklı Köyü'ne ulaşıyor. Eğer ihtiyacınız varsa buradaki taş ev pansiyonlarından, ya da kafelerden yararlanabilirsiniz. Daha sonra patika kısa bir süre yükselecek ve Çakıllı (Yeşil Liman) Plajı'na inişe geçecektir. Dilerseniz kısa bir yüzme molası verebilirsiniz. Son bölümde deniz kıyısını takip ederek derme çatma ahşap bir köprüden Çayağzı Kumsalı'na varabilirsiniz. Burada sizi buz gibi suyuyla Karaemelik Çayı beklemektedir. Sura kutsal alanı yakınlarında doğan bu kaynağın buz gibi suyu size günlerin yorgunluğunu unutturacaktır, emin olun. Çayağzı Kumsalı'nın sonundaki kampingde çadır kurabilir, ya da Demre'ye geçerek geceleyebilirsiniz ●

Çayağzı-Sura Kutsal Alanı-Gürses-Myra Antik Kenti

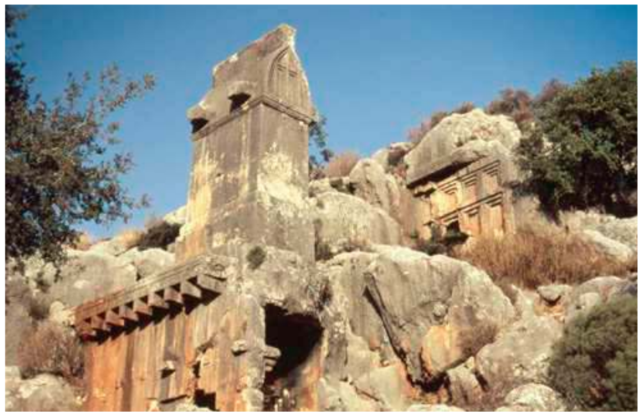
Likya Yolu'nun 18 kilometrelik biraz karmaşık ve sıkıcı bu bölümünü pek yürümenizi tavsiye etmem. Belki Çayağzı ile Sura kutsal alanı arasını deneyebilirsiniz. Zaten Sura, Kaş - Demre karayolu üzerinde bulunuyor. Su ve konaklama açısından sıkıntılı bir etap olan rota boyunca tek bakkal Gürses Köyü'nde. Demre'ye vardığınızda ise tüm olanaklar önünüze serilecektir.

Bu arada Çayağzı'ndaki Andriake antik kentini gezebilirsiniz. Bataklık bir bölgede yer alan tarihi yerleşim aslında Myra antik kentinin limanıymış. Roma İmparatorluğu'nun en büyük ikinci tahıl deposunun yer aldığı alanda bir de müze bulunmakta.

Rota başlangıcı için Çayağzı Kumsalı'nda yürüyün ve tahta köprüden karşıya geçin. Dün, Üçağız tarafından geldiğiniz yöne değil, kuzeybatıya yükselen patikaya doğru yürüyün. Kekova manzaralı rota zeytin bahçeleri arasında yükselecek ve Eseler yerleşiminde Üçağız - Demre yoluna erişecektir. Şimdi bir süre asfalt yolu takip etmek zorundasınız.

Keskin bir viraja eriştiğinizde Likya Yolu tabelası sizi Eğridere Vadisi'ne doğru kuzey istikametine yönlendirecektir. İsterseniz doğu yönünde asfaltı bir kilometre kadar takip ederek Likya ülkesinin Telmessos ile birlikte iki kehanet merkezinden biri olan Sura kutsal alanını ziyaret edebilirsiniz. Bilicilerin, havuzdaki balıklara et atarak gelecek hakkında kehanette bulundukları Sura'da lahit, kaya mezarı ve aşağıdaki vadide bir şapel görülebilir.

Tabelanın yanından gir-

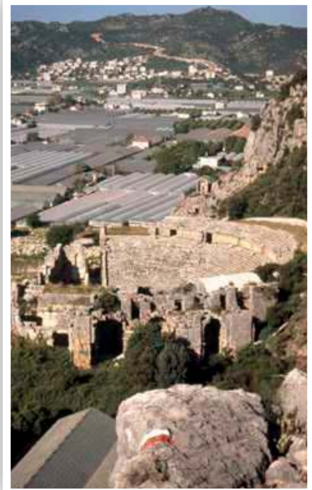
SURA KUTSAL ALANI

diğiniz Eğridere Vadisi'nin sol yamaçlarında antik kalıntılar bulunmaktadır. Eski bir göç yolu olan vadi tabanında yükselerek kavşak noktasından sağa dönün ve Kaş-Demre karayoluna çıkın. Şimdi bir süre asfaltı takip ederek Gürses Köyü'ne varacaksınız.

Trebenda antik kentinden kalan birkaç lahit mezarın bulunduğu Gürses Köyü sonuna doğru asfalttan karşıya geçip tabela yanından toprak bir yola girin. Seralar ve sık maki örtüsü arasında ilerleyen rota, patika ve toprak yolları takip etmektedir. Bu karmaşık bölümü mutlaka GPS yardımı ile geçin, işaretlere pek güvenmeyin.

Son bölümde Myra antik kentinin tam üstüne konumlanan uçurum kenarındaki kalenin yanına ulaşacaksınız. Buradan Akdeniz ve bir sera görünümündeki Demre ilçesini izleyebilirsiniz. Daha sonra patika yardımıyla ineceğiniz Myra antik kentinde etkinliğiniz sona erecektir. Güney ve kuzey bölümlerindeki kayalık yamaçlara yayılan etkileyici kaya mezarları, antik tiyatrosu ve taş maskeleriyle ören yerini mutlaka gezmelisiniz. Akşam, Demre ilçesindeki bir otelde konaklayabilirsiniz ●

MYRA ANTİK KENTİ

MYRA ANTİK KENTİ

19 kilometrelik bu zorlu parkur ve ertesi günkü 22 kilometrelik Finike yürüyüşünü düşünerek Demre'den yeterince yiyecek ve su takviyesi yapmanız gerekmektedir. Sadece yaz aylarında yaylacılara rastlayabileceğiniz bu dağ çıkışı ve Alacadağ (Masikytos) geçişi için zorlu koşullara hazırlıklı olmalısınız. Aralık-nisan ayı döneminde yüksek kesimlerde karla karşılaşabileceğiniz bu etabı, mayıs-ekim döneminde geçminizi salık veririm. Sarnıç ve kuyu dışında su bulamayacağınız rota boyunca herhangi bir konaklama tesisi de yok.

Rotanın başlangıcında Demre'den Köşkerler'e giden asfalta çıkın. Birazdan solunuzda Myra'nın kuzey kaya mezarları gözünüze ilişecektir. Demre Çayı Köprüsü'nü geçtikten sonra akarsuya paralel uzanan asfaltı iki kilometre kadar takip edin. Likya Yolu tabelası önüne gelince sağa dönerek bir kısmı taş döşeli tarihi "Gâvur Yolu"na girin. Yükselmeye başlayan patika antik kalıntıları geçtikten sonra Kutluca Köyü'nde Demre - Belören asfaltına erişecektir. Karşıya geçip patika boyunca yükselişinizi sürdürün. Bu arada sık sık arkanızdaki Demre Çayı Vadisi, Demre ve Akdeniz manzarasını seyretmeyi ihmal etmeyin.

Eski adı Muskar olan Belören'e vardığınızda, Likya Yolu tabelasının karşısındaki orman yangın ekibinden su isteyebilirsiniz. Kilise kalıntılarının bulunduğu Belören'den sonra patika irtifa kazanarak, Arpacık ile Kocaağız tepeleri arasından

ALAKİLİSE

sizi Zeytin Mahallesi'ne götürecektir. Birkaç tarihi kalıntıya rastlayacağınız alanda kulübeler yer almaktadır. Yerleşim çıkışında yoldan ayrılıp sedir ağaçları içinden geçen patika sizi tekrar tırmandıracak ve Zeytin Gediği mevkiinden Alakilise'ye doğru indirecektir. Başmelek Cebrail'e (Gabriel) adanan manastır, Likya Yolu'nun hayata geçirildiği yıllarda büyük oranda ayaktaydı. Ne yazık ki zamana yenik düşerek yıkıldı ve harabeye dönüştü. Demre, Beymelek, Çağman, Belören başta olmak üzere bölgede çok sayıda kilise ve şapel bulunduğunu hatırlatalım. Tarih meraklıları bir başka zaman diliminde Kate Clow'un Beymelek Belediyesi ile birlikte kotardığı St. Nicholas Yolları'nı yürüyebilirler.

KIRKMERDİVEN

Alakilise'den sonra hayli dikleşen rota, kısa virajlar ve "s"ler yaparak hızla yükseliyor. Sırt çantası ile sizi hayli yoracak olan çıkış, bir zamanlar yanmış bir alanı geçerek, Goncatepe (1170 m) doruklarındaki Papazın Kayası mevkiine ulaşacak. Dileyenler ana rotadan saparak, yöre halkının "Kırkmerdiven" adını verdiği bir kaya içine oyulmuş inziva şapelini ziyaret edebilirler. Rota son bölümde sedir ve çam ağaçlarının egemenliğindeki bir ormana dalarak, Avlağı Gediği'ne ulaşacak ve Tekketepe Zirvesi'ndeki mezarlık (Erenler) alanında sona erecektir. Karlıöz (1818 m) Tepesi'nin batı sırtlarındaki ağaçlar altında kamp kurabilirsiniz. Acil bir durumda kuzeye yürüyerek Turunç tarafına inen toprak yola inebileceğinizi hatırlatalım ●

Karlıöz Tepesi-Gonca Yayla-Yatıkardıç Yaylası-Belos Antik Kenti-Belen-Finike

2006 yılında bir arkadaşımla beraber Alakilise'den Finike'ye tam bir gün boyunca yürüyerek Likya Yolu işaretlerini yenilemiştik. 2000 yılında bakir bir alan olan Demre - Finike bölümü her yıl açılan yeni yollar ve taş ocaklarıyla maalesef eski doğallığını yitirdi. Yine de batıda Kekova'dan doğuda Gelidonya Deniz Feneri'ne kadar geniş yelpazedeki harika manzarayı izlemek ve Likya Yolu'nun ikinci en yüksek etabını geçmek için bu rotayı denemelisiniz. Yüksek kısımlarda işaretleri takip etmek zor olabilir, yanınızda GPS bulundurmak yararlı olacaktır.

Bir önceki bölümde söz edildiği gibi nisan ayına kadar karlı olan bölge, yaz ayları dışında tamamen ıssız. Mayıs sonuna doğru yaylacıların çıkmaya başladığı Alacadağ (Masikytos) bölgesi, konaklama, yiyecek ve su açısından sıkıntılıdır. O nedenle bölgeyi kamplı ve sırtçantalı bir etkinlik olarak planlamakta yarar var.

Karlıöz (1818 m) Zirvesi altındaki sedir ormanları içindeki Mezarlık (Erenler) mevkiindeki toprak yoldan başlayan yürüyüş, soldaki patikaya girerek doğuya yöneliyor. İncegeriş (1811 m) Tepesi sırtlarındaki Yatıkardıç Yaylası'na yaklaşırken manzara değişecek ve Demre - Kekova panoraması yerini Finike sahilleri, Gelidonya Deniz Feneri ve Beşadalar'a bırakacak. Yaylada yeniden kavuştuğunuz toprak yol ilerde kavşak noktasına varacaktır. Sağdaki yol

KARLIÖZ TEPESİ

Turunç üzerinden Finike'ye inen uzun araç yoludur. Siz sağdaki yola girip evleri geçtikten sonra patikaya girmek mecburiyetindesiniz.

Orman içinden çıkıp bir vadi tabanına inen rota, daha sonra bir kuyu ve yayla evinin bulunduğu Kurkun Çukuru düzlüğüne varacak. Şimdi sağa doğru yükselip Şahin Tepesi (1499 m) solunuzda kalacak şekilde inişe geçerek, orman içindeki Belos antik kentine yönlenebilirsiniz.

Beymelek, Demre ve Kekova manzaralı Belos, mart ayıyla beraber papatya bahçesine dönüşmektedir. Lahit, kaya mezarı, yapı ve sarnıçların bulunduğu ören yeri, Likya Birliği'nin küçük kentlerinden biriydi. Buradan güneybatı istikametindeki bir patikadan bir saat içinde Beymelek yerleşimine inebileceğinizi hatırlatalım.

FİNİKE

Şimdi antik kentin kuzeyindeki patikayı bularak tekrar inişe geçin. Bir vadi yamacını aşan patika, Belen yerleşimine ulaşım sağlayan toprak yola çıkacaktır. İster patikayı, ister toprak yolu takip edin, ikisi de Yalakbaşı mevkiinde kesişecektir. Arkanızda kalan Dinektepe sırtlarında bir başka Likya kenti yer alır. Ulaştığınız Yalakbaşı'ndaki (Kireli Yayla) Likya Yolu tabelasının yanından sağa yönelin. Soldaki yol doğrudan Finike Devlet Hastanesi yanından ilçe merkezine gitmektedir. Lahit kalıntıları arasından vadi boyunca inen patika bir başka lahit mezarların yanında toprak yola ve Likya Yolu tabelasına ulaşacaktır. Sağa dönerseniz Finike dışındaki Gök Liman Koyu'na, sola dönerseniz bir buçuk kilometrenin ardından merkeze varırsınız ●

Finike-Mavikent-Karaöz-Korsan Koyu (Melannippe Antik Kenti)

Toroslar'a sırtını dayayan Finike, uçsuz bucaksız doğal bir sahilin batı yakasına konumlanır. İlçe, batıda Alacadağ, kuzeyde Tocak Dağı, doğuda ise Erentepe'yle çevrili bir çanağın içine yerleşmiştir. Antalya'nın diğer turistik beldelerinin aksine, dingin ve huzurlu bir yerleşimdir. Turistik bir mekân olmasına karşın, kendi halinde sıradan bir yaşamın izleri sürer sokaklarında. Yeşillikler içinde portakal ve limon ağaçlarıyla bezenmiş görüntüsüyle insana huzur veren bir ilçe olan Finike'nin uzun sahilini, yüzmek ve dinlenmek için değerlendirebilirsiniz.

Şimdi çoğu insanın yaptığı gibi Finike - Mavikent arasındaki 18 kilometrelik kumsalı yürümenize gerek yok. Önce Kumluca, oradan da dolmuşlarla Mavikent'e ulaşın. Gagai antik kentinin hemen altındaki sera cenneti Mavikent sahili, yazlık karavan ve taşınabilir evlerle doludur. Karaöz'e kadar sekiz kilometrelik bölüm asfalt yolu takip eder. İsterseniz otostop çekerek rota boyunca, başta Papazın İskelesi olmak üzere birkaç plajda yüzme molası verebilirsiniz. Asfaltın sol tarafı yemyeşil orman dokusu, sağ tarafı ise Akdeniz mavisiyle süslenmiştir

Yazlık sitelerin ve bir otelin bulunduğu Karaöz'e ulaştığınızda uzun bir molayı hak ettiniz. Pansiyon, lokanta ve bir bakkal bulunan yerleşimde eksik malzemelerinizi tamamlayabilirsiniz. Tekrar yola koyulduğunuzda yerleşimin sonundaki Likya Yolu tabelası sizi orman yoluna doğru yönlendirecektir. Birkaç ev ve arı kovanlarına rastlayacağınız orman yo-

KORSAN KOYU

KORSAN KOYU

lunu izleyen rota, üçüncü keskin viraj sonrası patikaya dönüşecek. İşaretlerin rehberliğinde sağ tarafa yönelin. Sahile paralel ilerleyen güzergâh, eski bir kilise kalıntısı yanından geçerek Korsan Koyu'na ulaşacaktır.

Balıkçıların sığınağı bu küçük koy nefis bir kamp alanıdır. Kilisenin bulunduğu burun, çadır kurmak için ideal. Korsan Koyu, değişik renk tonundaki berrak deniziyle Likya yolcularını davet eder, günün yorgunluğunu burada atabilirsiniz. Denize bakıldığında koyun sol tarafındaki tepede, Melannippe antik kenti bulunmaktadır. Çalılıklar arasından belli belirsiz bir izleği takip ederek tepe noktasına kadar çıkıp bitki örtüsü arasına saklanmış tarihi eserleri dolaşabilirsiniz. Korsan Koyu girişinde ayrıca küçük bir kamping yer alır ●

Korsan Koyu-Gelidonya Deniz Feneri-Adrasan

GELİDONYA FENERİ VE BEŞADALAR

Likya Yolu'nun en güzel etaplarından biri olan bu uzun rota, ıssız bir alanı kat ederek Adrasan Koyu'na varıyor. Rota boyunca herhangi bir yerleşim yok. Gelidonya Deniz Feneri, güneş enerjisine geçmeden önce iyi bir kamp yeriydi. Burada yaşayan Hasan Amca ve daha sonra oğlu Mustafa, yürüyüşçülere yemek ve su sağlıyorlardı. Geceleri, karşıdaki Beşadalar (Deveboynu) ile ana kara arasındaki ters akıntıyı ve dolunayı seyretmek ömre değer anlardan biridir. Fenerin dışındaki su kuyusundan su çekebilirsiniz. Asıl temiz su kaynağı fenerin içinde yer almaktadır, ancak bina her zaman kilitlidir.

Rotanın başlangıcında yaklaşık iki buçuk kilometre kadar orman yolu takip ediliyor. Ardından orman içi patikayla dik bir çıkış sonrası fenere ulaşılıyor. Arkasını Markiztepe'ye (507 m) yaslayan yemyeşil bir buruna inşa edilen Gelidonya Feneri, Antalya Körfezi'nin batı ucunda yer alıyor. İlkçağ kaynaklarında tıpkı Yediburunlar gibi Hiera Akra (kutsal kayalıklar) olarak belirtilen, Piri Reis tarafından Şilden Burnu diye anılan Gelidonya isminin kökeni Yunanca "khalidonya" (kırlangıç) sözcüğünden geliyor. Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nün kayıtlarında Taşlık Burnu olarak geçen bölgenin bir diğer adı da Yardımcı Burnu. Her üç saniyede bir çakan ışığı 18 deniz mili menzilden rahatlıkla farkedilen fener, bulunduğu mevkiden geceleri batıda Meis, doğuda ise Bababurnu fenerleriyle göz

temasında. Gemicilerin korkulu rüyası olan bu boğazda, fırtına ve akıntı nedeniyle geçmişte birçok deniz kazası meydana gelmiş. Dipteki onlarca batıktan biri de 3 bin 300 yıllık bir Fenike teknesi. ABD'li deniz bilimcisi George Bass'ın bu batıktan çıkardığı antik amforalar, Antalya ve Bodrum sualtı müzelerinde sergileniyor.

Fenerin ardından zeytin ve maki topluluğuna doğru yükselen patika, Markiztepe doruklarına yol alıyor. Çam ağaçları bölgesine eriştiğinizde nispeten kısa bir düzlükte yürüyorsunuz. Eğer sol taraftaki patikayı izlerseniz, 500 metre sonra erişeceğiniz Erentepe'den (990 m) Kumluca, Finike, Tocak Dağı, Kızlarsivrisi ve Alacadağ manzarasına tanık olabilirsiniz. Siz sağ taraftaki patikayı seçerek, inişe geçin. Frenkiçi Burnu'ndaki Dökük Koyu'na doğru inen patikanın bazı bölümleri sert ve kaygandır, dikkat. Şimdi hedefiniz Kelleci Burnu. Sağınızda Suluada yarenliğinde inişi sürdürün. Nihayet bir düzlüğe erişeceksiniz. Rota bundan sonra orman içinden çıkarak çarşak bir yokuşu tırmanacaktır. Daha sonra yeniden orman içine giren patika, Gâvurharman Beli'ni geçtikten sonra kuzeydoğuya dönecektir. Tekrar yokuş aşağıya inişe geçerek Deve Çiftliği mevkiinde çeşmeye kavuşacaksınız. Sularınızı tazeleyin ve üç kilometrelik toprak yolu izleyerek Adrasan Koyu'na ulaşın ●

GELİDONYA FENERİ-ADRASAN YOLUNDA SULUADA

Adrasan-Musa Dağı-Olimpos Antik Kenti-Çıralı

Likya Yolu'nun bir diğer muhteşem parkuru olan rota, Musa Dağı'ndan sonra gökyüzünü göremeyeceğiniz sandal ağaçlarıyla kaplı sık bir orman sonrası Olimpos antik kentine ulaşır. İlk bölümü çıkış, ikinci etabı iniş olan rota boyunca Adrasan yerleşimi sonrası su bulunmuyor. Bakacaktepe ile Yaylalıktepe arasındaki Çoban Kulübesi su kaynağı her zaman sağlıklı bir şekilde akmıyor.

OLİMPOS ANTİK KENTİ

Eliğ ve Kızıldağ tepeleri arasında yer alan Adrasan, yaklaşık iki buçuk kilometrelik bir kumsala sahip. İki burun arasında sabahları denizden doğan güneşi seyretmeyi sakın kaçırmayın. Koyun sağ tarafındaki patika, 30 dakikalık bir yürüyüş sonrası Adrasan Feneri'ne, sol taraftaki orman yolu ise Ceneviz ve Sazak koylarına gitmektedir. Bu yol üzerinde Adrasan Kalesi bulunduğunu belirtelim. Koyun bir başka özelliği ise Adrasan Deresi boyunca uzanan pansiyonlarıdır.

Yanınıza yeteri kadar su alarak yürüyüşe başladığınızda, dereyle denizin kavuştuğu noktadan sola dönerek asfaltı izleyin. Likya Yolu tabelasının kılavuzluğunda Adrasan Deresi üzerindeki köprüden karşıya geçerek sokak boyunca ilerleyin. Bir süre sonra sağa seraların arasına yönelen rota, portakal ve nar ağaçları arasından geçerek, küçük bir dere yatağına geliyor. Şimdi dereden karşıya geçerek yükselmeye başlayın. Başka bir toprak yolla kesiştiğinizde sola dönün ve yaklaşık 500 metre sonra sağa Akçabelen Deresi vadisine yönelen patikaya girin.

Artık Musa Dağı'na doğru yokuş yukarı yüreyeceksiniz. Vadi ortasında kuru dere

yatağından karşıya geçerek yürüyüşünüzü sürdürün. Tepe noktasında yangın yoluna eriştiğinizde sola dönün ve ilerde göreceğiniz yalnız bir çoban kulübesinde mola verin. Aynı zamanda doğal bir seyir terası olan bu alan, ilkbaharda çiçek bahçesine dönüşmektedir.

ADRASAN

Tekrar yürüyüşe devam edildiğinde toprak yolda doğuya doğru ilerleyip kavşak noktasından sağa dönmek gerekiyor. Tepe noktasında patikaya dönüşen rota iniş şeklinde ağaç kesiminin yoğun olduğu düzlük bir alana erişecek. Bu noktadan sağa dönerseniz Eren Dağı'nınkuzeyine konuşlanan Yukarı Olimpos olarak da anılan ve köylülerin Yaylalık olarak adlandırdıkları mevkide Phoinikous ören yerinde yapı, sarnıç ve mezar kalıntıları gezilebilir. Şimdi sola dönerek Sepettepe'nin güneyindeki düzlük alanı geçin. Rota, doğuya doğru uzanan Çillidere vadisine girerek tropik orman görünümlü sık ağaçlar arasından yokuş aşağıya ilerleyecektir. Dere yatağı geçilip ormanlık alandan çıkıldığında Olimpos Vadisi ve antik kentine yaklaşmışsınız demektir. Akdere'nin hayat verdiği Aşağı Olimpos sit alanında tiyatro, bazilika, mozaikli yapı, anıtsal giriş kapısı, kaya mezarları, lahitler ve hamam kompleksi, üzerinde gemi kabartması bulunan Eudemos ile üç yüzü figürlerle bezenmiş Alkestis mezarları mutlaka görülmeli. Olimpos antik kenti sonunda denize ulaşıldığında Çıralı Kumsalı'na ayak basmışsınız demektir. İster Olimpos Vadisi, ister Çıralı Plajı'ndaki tesislerde konaklayabilir, ya da kamp atabilirsiniz ●

Çıralı-Yanartaş (Chimera)-Ulupınar-Beycik

ÇIRALI

Dalyan ile birlikte Türkiye'nin en önemli *Caretta caretta* üreme alanlarından biri olan Çıralı Plajı, kaplumbağaların yüzyıllardan beri yumurtalarını bıraktığı doğal bir sığınak. Yaklaşık üç kilometrelik bu doğal plaja, Akdere ve Ulupınar vadilerine açılıyor. Likya Yolu, Çıralı bölümünde iki alternatif güzergâha ayrılıp Göynük Yaylası'nda tekrar birleşmektedir. İlki denizden ayrılarak dağlara ve yaylalara, diğeri ise sahile paralel ilerleyip Kesme Boğazı üzerinden yaylalara çıkar.

İlk olarak genellikle sıklıkla kullanılan ve Likya Yolu rotasının en yüksek seviyesine çıkan parkurları aktaralım. 21 kilometrelik bu etap, deniz seviyesinden başlayarak sürekli yokuş yukarı çıkışı içeriyor. Yol boyu su sıkıntısı çekmeyeyeceksiniz, Ulupınar Köyü'nde yemek yiyebilirsiniz. Beycik beldesi konaklama tesisi, bakkal, su ve kamp yapma olanakları açısından uygun bir mekân.

Çıralı girişindeki köprü yanındaki tabelanın yönlendirmesiyle kuzeye ilerleyen asfaltı takip edin. Bir süre sonra karşınıza çıkacak Yanartaş (Chimera) tabelasına uyarak sola dönün. Birazdan Yanartaş ören yerinin girişinize ulaşacaksınız. Geceleri cırcır böceği sesleriyle yankılanan Çıralı sahili, Yanartaş'ın kayaların arasından yeryüzüne çıkan ateşiyle ışıklanır. Antikçağda önü aslan, ortası keçi, kuyruğu ise yılandan oluşan ve ağzından alevler çıkan efsanevi kahraman Chimera'nın adıyla anılan bu ateş, ayrıca denizciler için doğal bir fener vazifesi görürdü. Ören yerindeki merdivenler yardımıyla, me-

tan gazının havayla temas etmesiyle yanmaya başlayan alevlerin yanına ulaşabilirsiniz. Bu noktada viran bir kilise kalıntısı bulunmaktadır. Vadinin devamında biraz yükseldikten sonra dereden karşıya geçerek sağa doğru yükselişinizi sürdürün. Bu bölüm kayaç yapısıyla kaygan ve sert bir zemine sahiptir. Çam ağaçlarının başladığı Çataltepe (436 m) noktasına vardığınızda ikinci (Yukarı) Yanartaş bölümünde mola verebilirsiniz. Arkanızda Çıralı Kumsalı ve Akdeniz, önünüzde ise Tahtalı Zirvesi bulunmaktadır.

Artık Karadere yatağına kadar inişe geçebilirsiniz. Orman içi patika, vadi tabanında önce Karadere hemen ardından Ulupınar derelerinden karşıya geçtikten sonra yeniden yükselecektir. Patika, meyve bahçelerini kat ettikten sonra toprak yola çıkacak ve kısa süre sonra Ulupınar alabalık tesislerine erişecektir. Herhangi bir tesiste öğle yemeği yiyebilirsiniz. Tekrar yola koyulduğunuzda köy içerisinde düzleşen asfalt yolu izleyecek, sonra bir cami yanından Kumluca - Antalya karayoluna bağlanarak karşıya geçeceksiniz. Burada tabela, yol genişletme çalışması nedeniyle devrilmiştir. Bir şekilde işaretleri arayın veya GPS yardımına başvurun. Girdiğiniz patika bir süre sonra toprak yola dönüşecek ve bir alabalık çiftliğine ulaşacaktır. Bu bölümden sonra bazen toprak yol, bazen patikaya dönüşen rota, günümüzde yayla olarak kullanılan Beycik yerleşimine varacaktır. Pansiyon ve kamping olanakları dışında yaylada ayrıca bakkal ve çeşme bulunmaktadır ●

YANARTAŞ

Beycik-Çukuryayla (Tahtalı Dağı Zirve)-Yayla Kuzdere

Sedir ağaçlarının insanı heyecanlandıran görüntüsü ve etrafa saldığı harika kokular içindeki 16 kilometrelik bu yürüyüş, Likya Yolu'nun en çok tercih edilen etaplarından. İlk bölümü çıkış, sonrasında inişi kapsayan rota, su kaynakları açısından zengin. Tepe noktasında alternatif güzergâh olarak, 2 bin 365 metrelik Tahtalı Dağı Zirvesi'ne çıkılabilir. Likya Yolu'nun oluşturulduğu yıllarda patika olan Tahtalı parkuru, zirveye yapılan teleferik tesisinin inşaatı esnasında açılan traktör yoluyla artık çok kolay. Kasım - nisan ayları arasında Tahtalı parkurunda kar ve buz olacağından teknik ekipman ve deneyim gerektirdiğini hatırlatalım.

Beycik içinden kuzeye doğru keskin dönemeçlerle yükselen asfaltı izleyerek yürümeye başlayın. Bir süre sonra toprak yola dönüşecek rota, kavşak noktasına erişecektir. Sağdaki yol, Kemer Alternatif Yürüyüş Rotaları çerçevesinde Laodikea antik kentine gitmektedir (işaretler sarı-kırmızıdır). Siz solu seçerek yükselin. Bazen kısa aralıklarla patikaya giren ve bazen de toprak yoldan devam eden rota, bir dönemeçte ulu çınar ağaçları arasından patikaya girerek dik bir şekilde çıkışa geçer. Birazdan bir kamp alanı olan Emzikçeşme mevkiine erişeceksiniz. Çukuryayla'ya kadar başka su kaynağı bulunmayacağından mataralarınızı doldurun.

Likya Yolu rotası bu bölümde, kısa "s"ler çizerek eğimi yumuşatmaya çalışan patika yardımıyla yaklaşık üç kilometre kadar sedir ormanları içinden yükseli-

BEYCİK-YAYLAKUZDERE PATİKASI

şe devam edecektir. Orman sınırının bitmeye başladığı mevkide Erenkolu Gediği'ne (1750 m) ulaşacaksınız. Bu bölümde işaretleri dikkatli takip etmeniz gerekmektedir. Kış aylarında kar kuyularına dönüşen ilk çanak sonrası Tahtalı Zirve ayrımına erişeceksiniz. Sağ çaprazınızda göreceğiniz traktör yolu sizi doruk noktasındaki tesise kadar götürecektir. Kuzeyde Beydağları'nın en yüksek noktası olan 3 bin 70 metrelik Kızlarsivrisi ve Bakır Dağı, güneyde ise Gelidonya Burnu'ndan Gazipaşa'ya kadar kıyı şeridi ve Toros Sıradağları'nı doyasıya seyredebilirsiniz. Eğer Tahtalı Zirvesi'ne çıkacaksanız, bu etabı çadır kalmalı iki günlük etkinlik olarak planalamalısınız.

TAHTALI DAĞI

Rotaya devam edildiğinde üçüncü çanaktan sonra sola doğru patika inişe geçmektedir. Bu bölümde işaretleri yitirseniz bile traktör yolunu takip ederek Çukuryayla'ya inebilirsiniz. Tekrar orman sınırına giren patika, Üçolu Yaylası'ndan gelen toprak yola kavuşur. Sağa dönün ve biraz ilerdeki kulübeden sola yönelerek patikaya girin. Birazdan Çukuryayla'nın buz gibi akan çeşmesinin başındasınız. Rotanın son bölümü kuzey yönde ilerlemektedir (burada Peynirlik - Akboyun alternatif parkurunu belirleyen sarı-kırmızı işaretlerle birlikte yol alacaksınız). Sumakseniri Vadisi'ne eriştiğinizde, alternatif güzergâh sağa ayrılırken, dere yatağına paralel inen patikayı gözden kaybetmeyin. Yeni yapılan bir binanın yanından toprak yola girin ve Yayla Kuzdere yerleşimindeki pansiyonlardan birine yerleşin ●

Yayla Kuzdere-Gedelme-Göynük Yaylası

Sabah bol oksijenli temiz bir havada uyanacağınız Yayla Kuzdere'de güzel bir kahvaltı sonrası yola koyulun. Bir kısmı orman yolu, bir bölümü ise patika olan toplam 18 kilometrelik yorucu bir etap daha sizi bekliyor. Yolboyu su sıkıntısı pek çekmeyeceksiniz. Gedelme'de bakkal, yiyecek ve çeşme bulabilirsiniz. Son bölümde erişeceğiniz Göynük Yaylası'nda da konaklama ve su sorununuz olmayacaktır.

GEDELME KALESİ YOLU

Yayla Kuzdere'deki pansiyonun bahçesinden başlayan patika kısa bir süre sonra orman yoluna katılacaktır. Artık kuzey ve kuzeydoğu doğrultusunda yol alan bu toprak yolu sakın terk etmeyin. Önünüze çıkacak birkaç kavşak noktasında işaretleri dikkatle gözleyin. Rota boyunca ardınızdaki Tahtalı Dağı, koca cüssesiyle sürekli görüş alanınızda olacaktır.

Gedelme Köyü'ne yaklaştığınızda Bölücekdibi mevkiindeki başka bir kavşak noktasında, ana yoldan ayrılarak sol istikamette devam eden toprak tali yolu seçin. Birazdan köy evleri arasından Gedelme Kalesi'ne ve bir

çeşmeye varacaksınız. Kısa bir mola verip susuzluğunuzu giderin ve kaleyi mutlaka gezin. Antik dönemde eski Antalya yolu üzerinde olan Kesme Boğazı Vadisi'ni gözleyen kale antik dönem ordularının, yükseklerden kıyıya inen tüccarların, yaylaların can damarı Yörüklerin geçiş noktasını korumaktaymış.

GEDELME KALESİ

Gedelme Köyü'nün merkezindeki üçyol kavşağına eriştiğinizde önce bakkaldan eksiklerinizi tamamlayıp sonra sola, Ovacık yönüne doğru ilerleyin. Yaklaşık 150 metre sonra tabela yardımıyla sağdaki patikaya girin. Makilik ve ağaçlar arasındaki yürüyüş, yükselerek yeniden asfaltla buluşacaktır. Şimdi sağa dönün ve 200 metre ilerdeki bir başka Likya Yolu tabelası yardımıyla Höyüktepe (1024 m) yamaçlarındaki patikaya girin.

Önce yükselen sonra inişe geçerek düzlüğe erişen rota, bu mevkide yaylaya giden toprak yola girecektir. Bir mahalleyi geçtikten sonra keskin dönemeçte işaretleri izleyerek yeniden patikaya girin ve inişe geçin. Aydınyeri Deresi vadi tabanında, yangın havuzu mevkiinde toprak yolla yeniden bulaşacaksınız. Bu yol Çıralı'dan gelen alternatif Likya Yolu'nun diğer parçasıdır. Sola dönün ve rampa yukarı yürümenizi sürdürün. Tepedeki Gölbastı Mahallesi evlerinin yanından tekrar patika girin, önünüze çıkan yayla yolundan karşıya geçip kayalık ve ormanlık bölgeden yokuş aşağı yürüyerek Asartepe (1227 m) güney eteklerinden Göynük Yaylası'na ulaşabilirsiniz. İki pansiyondan birini seçebilir, ya da büyük olanının kamp alanında çadır kurabilirsiniz ●

Çıralı-Boncuklu Koyu-Maden (Atbükü) Koyu-Tekirova

Çıralı Koyu'nda iki alternatif güzergâha ayrılan Likya Yolu'nun diğer bölümü önce sahil şeridini, daha sonra yükseklerden kıyı bandını paralel izleyerek Tekirova merkeze ulaşır. Yaklaşık 22 kilometrelik bu uzun ve zor rota boyunca, Boncuklu ve Maden koylarında sadece bahar aylarında su bulabilirsiniz, yine de pek güvenmeyin. Bu nedenle yanınıza en az üç litre su almanızı öneririm. Eski rota, Maden Koyu'ndan sonra toprak yolu takip ederek Beycik, Tekirova, Mehmetali gibi koyları takip etmekteydi. Kate Clow'un dışındaki diğer iki rehber kitap, bu etapta eski rotayı anlatmaktadır, bilginiz olsun.

Çıralı Köprüsü'nün yanındaki tabeladan başlayan rota kısa bir süre sonra sağa dönerek sahile çıkar ve yaklaşık üç buçuk kilometre boyunca asfalt yolu takip eder. Sahilden içeri döndükten sonra sağınızda beliren Likya Yolu tabelası, artık patikaya girişin habercisidir. Eskiden madenci yolu olarak kullanılan patika, çam ormanınn serinliğinde Madenbükü Tepesi'ne yükselir ve ardından kısa iniş çıkışlarla minik bir koya varır. Plajın arkasındaki dere yatağının sağından tekrar yükselir ve bu kez Boncuklu Koyu'na erişir. Koyun arkasındaki dere yatağında bahar aylarında belki su bulabilirsiniz. Dere yatağından sağa doğru tekrar yükselen rota, bu kez terk edilmiş maden galerilerinin bulunduğu Maden (Atbükü) Koyu'na inecektir. Bu koy günümüzde, balıkçıların ve off-road tutkunlarının kamp mekânıdır. İsterseniz zorlu yürüyüşünüze devam etmeden önce yüzme molası verebilirsiniz.

Şimdi koyun arkasında zakkumlar arasında denize paralel uzanan toprak yola girin. Kargıyanı dere yatağına ulaştığınızda sola dönerek iç kesimlere doğru vadi tabanında hareketlenin. Eğer sağa dönerseniz sahil boyunuca ilerleyen eski Likya Yolu'nun başlangıcına varacaksınız. Yaklaşık iki buçuk kilometre kadar yol boyunca kuzeye yürüyün. Bir kavşak noktasında sağa ayrılan işaret ve taş babaları sakın kaçırmayın. İzlediğiniz yol, Ulupınar - Beycik arasında Antalya asfaltına çıkmaktadır, bilginiz olsun.

Eski madenci yolu yer yer taş döşeli patika biçiminde yükselecek ve önünüze ormanlık tepeler manzarası sunacaktır. Bir dere yatağını

geçtikten sonra tepe noktasında inişe başlayan patika, ormanla çevrili düzlüğe varacaktır. Şimdi dere yatağı solunuzda kalacak şekilde yürüyün. Birazdan ağaç dokusu sıklaşacak ve patika yokuş yukarı yükselmeye başlayacak. Ağaçlar arasından çıkıp kayalık sert bir zeminde dikleşen patika, parkurun en zor bölümünü içerir. Daha sonra yeniden ağaçlar arasına girecek ve en tepede bir patika kavşağına erişeceksiniz.

Vardığınız Üç Tepeler (558 m) mevkiinde, sola devam eden patika, Kemer alternatif parkurudur ve Beycik'e gitmektedir. Sağa dönün, bir yönlendirme tabelasını geçip kayalık manzaralı bir alanda bir başka patika kavşağına ulaşın. Soldaki yol, sarı-kırmızı işaretli Beycik Alternatif Yollar Rotası'dır.

MADEN KOYU

Düz devam ederek eskiden Tekirova - Beycik arasında kullanılan göç yolunu izleyin. İnişe geçip düzlüğe varan güzergâh, kayalık bir alanda tekrar yükselecektir. Bu bölümde işaretler zayıf olabilir, dikkat. Tepe noktasında Kemer Alternatif Rotaları tabelasına rastlayacak ve Üçadalar, Beycik, Tahtalı Dağı manzarasını seyretme fırsatı bulacaksınız.

Son bölümde bir başka patika kavşağından sola dönerek yokuş aşağıya yürüyün. Aşağıdaki sırta indiğinizde orman içi patikayı sola doğru takip edin. Sol alt yanınızda Antalya karayolu ve Yarıkpınar mesire alanı bulunmaktadır. Kızılin Tepesi'nin kuzeyinde süren patika yürüyüşü, bir yamacı kat ederek küçük bir vadiye girecek ve ardından dere yatağını geçerek Tekirova'ya ulaşacaktır ●

Yaklaşık 22 kilometrelik bu etabı isteyenler iki güne bölerek planlayabilir ve Alacasu Koyu'nda kamp yapabilirler. Diğer bir seçenek ise rota sonunda Kesme Boğaz girişindeki tesiste çadır kurmak. Rotanın Phaselis - Kuzdere bölümünde sadece Alacasu Koyu'nda çeşme bulunduğunu hatırlatalım.

Tekirova merkezdeki köprüden karşıya geçerek Sundance Kamping'e ulaşan yolu takip edin. Sonra, Ala ile Çoğmen tepeleri arasındaki İnciryalısı Koyu (Phaselis'in üç limanından biridir) sahili boyunca patikayı izleyip, ormanlık alana girerek Phaselis antik kenti girişine ulaşın. Görkemli Likya ülkesinin doğu ucunda yer alan son kentlerinden biri olan Phaselis'in ismi, Finike dilinde "tanrı esirger" anlamına geliyor, limanlarının elverişliliğinden dolayı. İÖ 690 yılında kurulan şehrin ilginç bir öyküsü var. Söylenceye göre, Helenler tarafından kentin üzerinde kurulduğu yarımada, Kylabras adlı bir çobandan kurutulmuş balık karşılığında satın alınmış. Bu alışveriş üzerine "Pha-

PHASELİS

selislilerden ucuz bir hediye" deyişi yıllarca dillerden düşmemiş. Korsan Zeniketes, açık deniz dalgalarına kapalı birbirinden bağımsız üç koyu teknelerine yurt edinmiş bir süre. Zambak, gülyağı ve tekne yapımı için kereste ihraç eden Phaselis, korsanlara yataklık etmesi nedeniyle Romalılarca cezalandırılmış ve sonunda Likya Birliği'nden atılmış.

ALACASU PLAJI

Antik kenti gezdikten sonra nekropol alanının hemen üzerindeki patikayı izleyerek Alacasu Koyu'na ulaşın. Çeşmede su içtikten sonra kuzeye doğru yolu takip edip, Antalya - Kemer karayolunun altından geçen tüneli kullanarak karşı tarafa erişin. Şimdi ormana doğru yükselen yol kılavuzluğunda yürüyüşünüzü sürdürün. Tekirova Alternatif Rotaları tabelası geçildikten bir süre sonra güzergâh, patikaya dönüşecektir. Az sonra Böğürtlenliöz Tepesi eteklerindeki yaz sıcaklarında bazen kuruyabilen su kaynağına rastlayacaksınız.

İniş şeklindeki yürüyüş kavşak noktalarındaki işaret ve taş babalar yardımıyla, gökyüzüne uzanan siyah parmaklar olarak adlandırabileceğim ve yöre halkı tarafından Şeytan Kayalıkları olarak anılan Karataş mevkiine ulaşacaktır. Artık Kuzdere'nin dış mahallesine giriş yaptınız. İlk önce toprak yol, ardından kısa bir patika sonrasında asfalta çıkarak su kanalı boyunca yürüyüp Kesme Boğazı girişine varabilirsiniz. Aslanbucak yol ayrımında bir bakkal ihtiyaçlarınızı karşılayacaktır. Köprüyü geçip vadiye girdiğinizde ise sağdaki işletmede çadır kurabilirsiniz ●

Kuzdere-Kesme Boğazı-Roma Köprüsü-Göynük Yaylası

İlk iki kilometresi düz, sonraki bölümü sürekli çıkış olan söz konusu etap, yaklaşık 17 kilometre uzunluğundadır. Aklınızda bulunsun, Göynük Yaylası'na kadar Roma Köprüsü dışında herhangi bir tesis yok. Suyunuzu buradan ve Gedelme'den gelen diğer Likya Yolu ile birleşeceğiniz Yangın Havuzu mevkiinden sağlayabilirsiniz.

KUZDERE YOLU

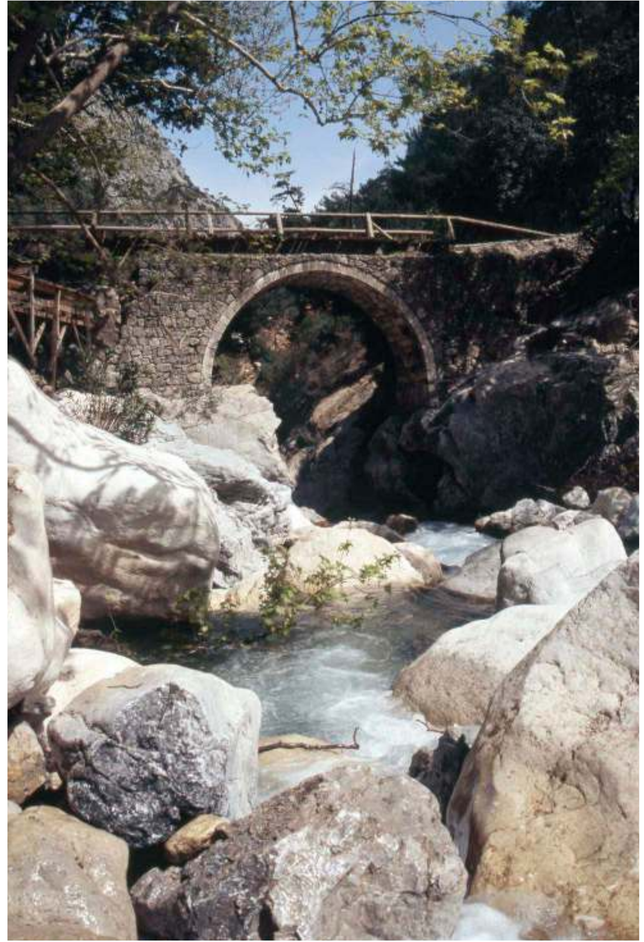
Kesme Boğazı girişindeki tesisten başlayan yürüyüş, derenin sol tarafındaki asfalt yolu takip ediyor. Küçük çağlayanlar ve göletler yapan derenin karşı konulmaz davetini kabul edenler, uygun yerlerden inerek turkuaz sularda serinleyebilirler mevsimine göre. Birazdan vadi derinleşecek ve Roma Köprüsü karşınıza çıkacaktır.

Antik dönemde Pisidya ve Pamfilya'ya (dolayısıyla Antalya) ulaşımda kullanılan Kesme Boğazı, önemli bir geçiş noktası. Rota üzerindeki tarihi Roma Köprüsü bunun en güzel kanıtı. Taş kemer köprü, yüzyıllar boyunca insanlığa hizmet ettiği gibi bugün de görevini sürdürüyor. Üzerinden bazen cip safari turlarının geçtiği köprü yanında bir işletme yer alıyor.

Köprüden karşıya geçip döne kıvrıla Gedelme Köyü'ne giden asfalt yola girin. Eski Likya Yolu, o dönemde toprak olan bu yolu takip eder ve Gedelme'ye girmeden sağdaki patikadan Göynük Yaylası'na uzanan bugünkü patikaya katılırdı. 250 metre sonra eskiden Likya Yolu tabelasının yer aldığı kavşak noktasından sağdaki orman yoluna girin. Sapan Deresi Vadisi boyunca yürüyüş kâh orman yolu, kâh patika şeklinde Meşe Çukuru'na doğru yükselecektir. Aydınyeri ve

Yerin derelerinin birleşiminden oluşan Sapan Vadisi'nin bazı bölümleri, heyelan nedeniyle zarar görmüştür. Sağ taraftaki dereyi iki kere geçip üç kavşak noktasından da sağa dönerek Yangın Havuzu mevkiine ulaşın.

Bu noktada Çıralı'da ayrılan Likya Yolu, Gedelme tarafından gelen patikayla yeniden birleşecektir. Orman yolunun dikleştiği bu etabın sonunda evlerin bulunduğu tepe noktasına erişeceksiniz. Sola doğru patikaya girerek, Gölbastı evlerinin yanından geçip Göynük Yaylası'na giden ana yola çıkın. Karşıda Likya Yolu tabelası bulunmaktadır. Toprak yola girip 500 metre kadar yürüdükten sonra, Asartepe altındaki sağa ayrılan patikaya girerek Göynük Yaylası'ndaki pansiyon-kampinge ulaşabilirsiniz ●

ROMA KÖPRÜSÜ

Göynük Yaylası-Göynük Kanyonu-Göynük

Göynük Yaylası, tepeler arasında kalan geniş bir çanağın içindeki birkaç mahalleden oluşur. Gölbastı, Mezarlıkdibi, Kurugölcük, Zivinde ve Kuzca mahallelerindeki bacası tüten evlerde güleç yüzlü yaşlı aileler barınır yaz kış. Sahilin kavurucu sıcaklarından yaylaya kaçanlar, Göynük Kanyonu üstünden ufuk çizgisinde denizden doğan güneşle uyanırlar.

Eğer Göynük Yaylası'nda bir gün daha kalırsanız mutlaka Kavaklıdağ'ın doruklarındaki Marmara (Minara) antik kentinin kalıntılarını ziyaret etmelisiniz. Sedir ormanı içinde uyuyan bir güzele benzeyen yerleşim, tüm çevreye hâkim bir terası andırır. Güney tarafında yer alan şehir tiyatrosu, kuşkusuz Anadolu'nun en güzel manzarasına sahip antik sahnedir. Sadece basamakları kalan tiyatro, doğuda Göynük Vadisi, Antalya ve Side, batıda ise Tahtalı Dağı, Kesme Boğazı ve Çamyuva sahillerini gören inanılmaz bir manzaraya konumlanmıştır.

19 kilometrelik Göynük Yaylası - Göynük etabı, kanyon içinden yol alan ıssız bir doğa parçasından geçiyor. Kanyona girene kadar su bulabileceksiniz. Sonrası için yanınıza üç litre kadar su almanızda yarar var. Kanyon geçişinde belediye tarafından ahşap bir köprü yapıldı. Patika çok belirgin, ancak dikkati elden bırakmayın. Bu sene başında yürüdüğümde, tek başına etkinlik yapan bir arkadaşın kaybolduğuna tanık olduk. Orman içinden seslenip, geri döndü bizimle birlikte. Yinelemek gerekirse kaybettiğiniz işaret sonrası

GÖYNÜK KANYON GEÇİŞİ

ısrarcı olmayın devam etmek için, mutlaka son işarete geri dönüp yeniden yeniden arayın Likya Yolu işaretlerini.

Patika, kamping önünden başlayarak asfalta iner. Buradan karşıya geçip dere yatağına inmek ve sudan karşıya geçmek gerekmektedir. Siz, benim gibi kolayına kaçın ve asfaltı takip edin. Köprüden karşıya geçtikten sağdaki toprak yola girerek bir süre sonra dereden gelen işaretlerle Mezardibi Mahallesi yakınlarında karşılaşacaksınız. İlerde yoldan ayrılıp sağa patikaya dönüşen rota, iki kez daha toprak yolu kesip karşıya geçtikten sonra dere yatağına erişecektir. Heyelanlı bu bölgeyi dikkatle geçin. Kış aylarında yükselen su, her sene coğrafyayı değiştirmektedir.

İşaretler, suyun durumuna göre birkaç yerden karşıya geçerek kanyonun sağ tarafındaki ormanlık alana yönelmektedir. Asla dere boyunca aşağıya doğru yürümeyin. Kanyon ağzında geçmiş yıllarda kaybolan insanlar olduğunu unutmayın ve risk almayın. Yeni yapılan (suyun gücüne göre kaç yıl dayanacağı meçhuldür) ahşap köprüden geçerek patikanızı bulun. Kısa bir süre yokuş aşağıya yürüyüp, daha sonrasında size sonsuz gibi gelecek rampa yukarı tırmanışa geçin. En tepede kanyonun yanı sıra, Sarıçınar Dağı ve Göynük Yaylası manzarasını seyredebilirsiniz. Kayalık bir alandan inişe geçen rota, dereden karşıya geçerek kanyon girişindeki Macera Parkı'na varacaktır. İsterseniz burada kamp kurabilir, ya da ilerdeki yol kenarına sıralanan pansiyonlardan birinde kalabilirsiniz. Göynük yerleşimi, üç kilometre ilerdedir ●

GÖYNÜK YAYLASI

Göynük Kanyonu-Elmayanı Çeşmesi-Hisarçandır

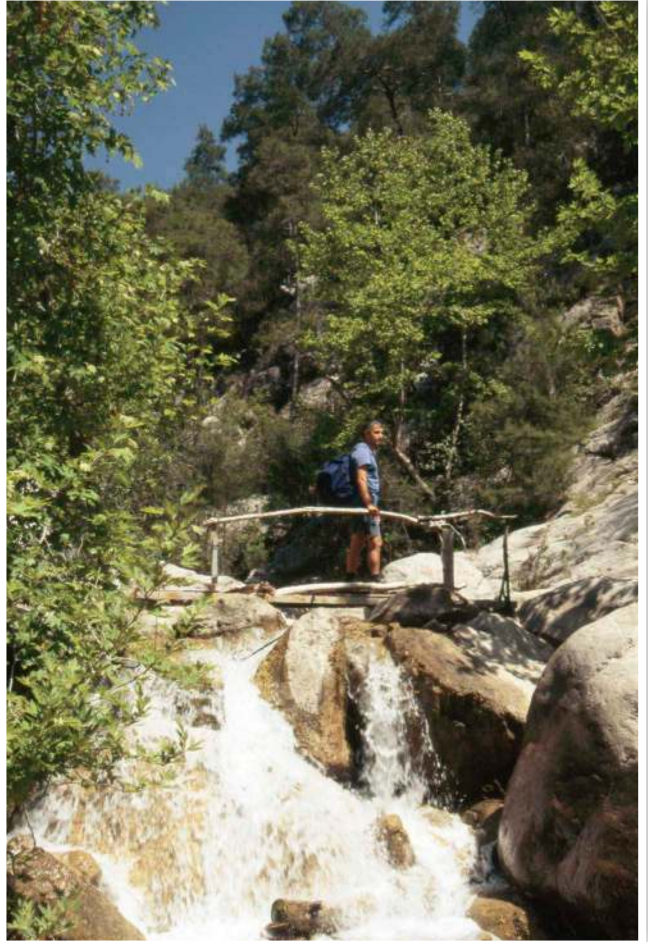
Likya Yolu yolcuları için bir kamp alanı olan Göynük Kanyonu girişinde, bir Macera Parkı yer alır. Beydağları - Olimpos Sahil Milli Parkı sınırları içerisindeki kanyon içinde şelale yürüyüşü yapabilir, köprü ve zip-line etkinliklerine katılabilirsiniz.

Karadağ, Sarıçınar ve Kavaklı dağları arasındaki derin vadi içinden akan Göynük Çayı, salına salına kavuşur Akdeniz'e. Göynük Yaylası'nın birkaç noktasından doğan çayın serüven dolu yolculuğu çok uzun sürmez. Yükseklerden gelen kollar vadi girişinde birleşip büyür, kimi yerde minik şelalelere, kimi yerdeyse göletlere dönüşür. Kışın ağaçları sürükleyecek kadar güçlenir. Bir ara geçit vermez bir kanyon olur vadinin en daralan yerinde. Bu noktada duvarları 350 metreye yükselir, genişliği altı metreye düşer. Beyaz kayaların üzerinde seksek oynadıktan sonra köpük köpük çağıldar aşağılara doğru hızla. Vadinin sonunda Sarıçınar'dan gelen yoldaşının koluna girip Akdeniz'e kavuşur. Yaklaşık 10 kilometre uzunluğundaki kanyon, kuzey - güney doğrultusunda uzanır. Profesyonellerin ancak teknik ekipman desteği ile geçebileceği kanyon içinde birkaç şelale yer alır. En önemlisi güney tarafındaki girişte yer alan büyük şelaledir.

19 kilometrelik Hisarçandır parkuru, Elmayanı Çeşmesi'ne dek kuş uçmaz kervan geçmez bir coğrafyada yer alır. Yanınızda bir buçuk litrelik su taşımak yeterli olacak ve güzergâh üzerinde ikmal yapabileceksiniz. Göynük Kanyonu girişinden başlayan rota, köprüyü geçtikten sonra sağa kıvrılarak Sarıçınar Deresi Vadisi'ne girmektedir. İlk bölüm, Kopuk (1318 m) ve Delik (1654 m) dağlarının güneyindeki dere yatağı boyunca patikadan devam edecektir. Daha sonra yataktan ayrılan rota, bir düzlükte yer alan Sarıçınar Pınarı'na erişecektir. Devamında Hacıahmet Mezarı düzlüğünde kısa bir mola verebilirsiniz. Bu bölümden sonra yükselmeyi daha dik sürdürecek olan patika, Hüdacık Sırtı'na tırmanırken zorlu bir kayalık bölgeden geçecektir. Artık sedir ağaçları katmanına vardığınızda önce Baba Çeşme (Solkunpınarı), ardından dört mevsim gürül gürül akan Elmayanı Çeşmesi'ne erişeceksiniz. Bu noktadan An-

talya yerleşimini kuşbakışı seyredebilirisiniz.

300 metre sonra ulaşacağınız 1811 metrelik Sarıçınar Dağı'nın eteklerindeki yayla, yaz aylarında hareketlidir, yiyecek bulabilirsiniz. Ulaştığınız yol sola doğru Sarıçınar Vericisi'ne, sağa doğru ise Hisarçandır'a inmektedir. Asfaltlanan eski rotayı pas geçip yolu kısaltmak istiyorsanız, son kulübeden sonraki yeni işaretlenen patikaya girin. Kâh orman yangın yolu, kâh patika rehberliğinde, kavisler çizerek Hisarçandır'a ulaşabilirsiniz. Kahvehane dışında herhangi bir tesisin olmadığı yol üstü köyündeki evlerden birine konuk olabilir, veya yiyecek ihtiyacınızı karşılayabilirsiniz. Hisarçandır'dan Antalya yönüne periyodik aralıklarla Konyaaltı belediye otobüsü geçmektedir ●

GÖYNÜK-HISARÇANDIR PATİKASI SARIÇINAR DERESİ

Hisarçandır-Çitdibi- Typalia Antik Kenti-Karabel-Hacıskiler-Elmin-Trebenna Antik K

Alakır Vadisi'ne açılan Çandır Vadisi'ne bakan Hisarçandır, birkaç yıl öncesine kadar Likya Yolu'nun Antalya bölümündeki son merkezdi. 2014 yılında Kate Clow'un yeni eklemeleriyle rota, iki antik yerleşimi kat ederek Antalya merkeze yaklaşmış oldu. Söz konusu Hisarçandır - Geyikbayırı rotası toplam 26 kilometrelik çok uzun ve yorucu bir rota. İki yokuş çıkışı ve üç inişi kapsayan bu uzun rotayı, Çitdibi, ya da Karabel öncesi çiftlik evleri mevkiinde kamp kurarak iki günde kotarabilirsiniz. Yol boyu belirli noktalarda su bulunuyor. Çitdibi'nde kaya tırmanışı merkezinde veya evlerden acil su için yararlanabilirsiniz. Çandır Çayı, Çitdibi Cami, Çiftlik Evleri, Hacısekiler, Elmin mevkiilerinden su tedarik edilebilir.

Hisarçandır'dan Antalya yönüne asfaltı 250 metre kadar takip ettikten sonra sola uzanan yola girin. Orman yolu ve patika karışımı rota, Hisarçandır Kalesi yakınlarından geçerek Çandır Çayı yatağına inecektir. Finike - Limyra ve Arykanda ile Kumluca - Rhodiapolis'in Antalya bölgesine ulaşmak için kullandıkları eski yol üzerindeki kale, kayalık bir alana konumlanmaktdır.

Çandır Çayı ve kısa bir süre varacağınız onun ince kolundan özellikle bahar aylarında dikkatli bir şekilde karşıya geçin. İzleyeceğiniz patika, meyve bahçeleri arasından geçen bir toprak yola katılarak Çitdibi'ne ulaşacaktır. Ana yola çıktığınızda yerleşim solunuzda kalacaktır. İhtiyaçlarınızı karşıladıktan sonra tekrar geri dönüp yolun karşısındaki patikayı bulun. Kuzey - kuzeydoğu yönündeki tırmanış, orman içinden yükselerek toprak bir yola katılacak ve sola dönerek Typalia antik kentine ulaşacaktır. Bir geçit noktasında bulunan antik yerleşimde kaya ve gövdesi işlemeli lahit mezarları fotoğraflayabilirsiniz.

Bu noktadan sonra inişe geçen rota, sert ve eğimli bir araziden dere yatağına inecek ve sonrasında çiftlik evlerine yükselecektir. Ziyaret ile Sivridağ tepeleri arasındaki bu noktada kamp kurabilir ve su bulabilirsiniz. Devamında önce toprak yol, ardından patika yardımıyla Karabel Aşıtı'na dek irtifa kazanacaksınız. Eriştiğiniz geçitteki mezarların yanından bir tali yola girerek

ÇİTDİBİ - GEYİK BAYIRI PATİKASI

Hacısekiler'e doğru inişe geçin. Yerleşim girişinde patikaya dönüşen rota, dik ve sevimsiz bir inişle Elmin Mahallesi'ne varıyor.

Su bulabileceğiniz yerleşimdeki asfalt yoldan sola dönün ve yaklaşık 500 metre sonra sağa toprak yola girin.

İşaretlerin zayıf olduğu bu bölümde patika ve orman yollarını kullanarak Trebenna antik kentine varabilirsiniz. Bazilika, hamam, işlemeli mezarlar ve sur kalıntılarını ziyaret ettikten sonra toprak yolda yürüyüşünüzü sürdürün.

Keskin bir dönemeç sonrası sola kıvrılan patikayı kaçırmamaya özen gösterin. Orman içine giren rota, sizi Türkiye'nin en önemli kaya tırmanış parkurlarının bulunduğu Geyikbayırı mevkiine getirecektir. Ayaklarınızı yürüyüş ayakkabılarının zulmünden kurtarın ve buz gibi derede kat ettiğiniz Likya Yolu için kendinizi ödüllendirin bir süre. Sonrasında iki kampingden birinde konaklayabilir, ya da Antalya'ya geçebilirsiniz ●

ÇİTDİBİ - GEYİK BAYIRI PATİKASI

